

Høgskulen på Vestlandet

ØKB3111 Bacheloroppgave (Profil - Regnskap)

ØKB3111-BAC-2022-VÅR-FLOWassign

Predefinert informasjon

Startdato:	06-04-2022 12:00	Termin:	2022 VÅR
Sluttdato:	06-05-2022 14:00	Vurderingsform:	Norsk 6-trinns skala (A-F)
Eksamensform:	Bacheloroppgave		
Flowkode:	203 ØKB3111 1 BAC 2022 VÅR		
Intern sensor:	(Anonymisert)		

Deltaker

Kandidatnr.:	412
---------------------	-----

Informasjon fra deltaker

Antall ord *:	19156
----------------------	-------

Sett hake dersom Ja
besvarelsen kan brukes
som eksempel i
undervisning?:

Egenerklæring *: Ja
Jeg bekrefter at jeg har Ja
registrert
oppgavetittelen på
norsk og engelsk i
StudentWeb og vet at
denne vil stå på
vitnemålet mitt *:

Gruppe

Gruppenavn:	(Anonymisert)
Gruppenummer:	2
Andre medlemmer i gruppen:	425, 404, 405

Jeg godkjenner autalen om publisering av bacheloroppgaven min *

Ja

Er bacheloroppgaven skrevet som del av et større forskningsprosjekt ved HVL? *

Nei

Er bacheloroppgaven skrevet ved bedrift/virksomhet i næringsliv eller offentlig sektor? *

Nei

Høgskulen
på Vestlandet

BACHELOROPPGAVE

Bærekraftsrapportering i bygg- og anleggsbransjen

Sustainability reporting in the building- and construction industry

**Sissel Aase Sørensen, Jannike Holme
Iversen, Anette Nesheim Bakke og
Monica Osnes**

Institutt for økonomi og administrasjon - *Regnskapsprofil*

Veileder: Svein Magne Abrahamsen

6. mai 2022

Vi bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 12-1.

Sammendrag

Temaet for denne oppgaven er samfunnsansvar i mellomstore bedrifter i bygg- og anleggsbransjen på Vestlandet i Norge. Formålet er å undersøke hvordan rapportering av samfunnsansvar har utviklet seg i bransjen over tid. For å forstå utviklingen og forsøke å forklare den, har vi anvendt legitimitets- og interessenteori. Undersøkelsen er gjennomført som en dokumentanalyse med en kvantitativ tilnærming, hvor vi har undersøkt årsberetninger og gitt poengscore i henhold til kvaliteten på bedrifters rapportering av ikke-finansiell informasjon. Vi fokuserte på arbeidsmiljø, likestilling/diskriminering og ytre miljø. Vi tar i vår analyse utgangspunkt i det teoretiske rammeverket, FNs bærekraftsmål og i drøftingen er det våre forventninger som setter rammen.

Resultatet av vår studie viser en bedring i bærekraftsrapportering for vårt utvalg. Utviklingen kan forklares med legitimitets- og interessenteori i ulik grad for bedriftene i vårt utvalg. Det har i løpet av en ti-års periode fra 2010 til 2020 vist seg at bedrifter har hatt fokus på bedre informasjon til sine interessenter. Årsaker til dette er flere; bærekraftsrapportering er et tema hvor det stilles stadig større krav fra samfunnet, og mellomstore bedrifter har lovkrav om rapportering. Mellomstore bedrifter har derimot ikke samme lovverk som store foretak, heller ikke tilpassede standarder som forteller hvordan de skal rapportere om bærekraft. Dette gjør at vi ser et stort potensial for mellomstore bedrifter å ta i bruk ny nordisk standard (NSRS) som ble lansert i fjor, for å få en lettere vei mot målet om bedre rapportering.

Summary

The theme of this thesis is corporate social responsibility in medium – sized enterprises in the building- and construction industry in western Norway. The purpose is to investigate how companies reporting of corporate social responsibility has developed in the industry over time. To understand the development and try to explain this, we have applied legitimacy- and stakeholder theory. The survey was conducted as a document analysis with a quantitative approach, and we have examined annual reports and given scored points according to the quality of the companies reporting of non-financial information. Our focus has been the working environment, equality/discrimination, and the external environment. Our starting point in analysis is the theoretical framework, the UN Sustainable Development Goals and in the discussion, it is our expectations that set the framework.

The results of our study show an improvement in sustainability reporting for our sample. Development can be explained by legitimacy- and stakeholder theory to varying degrees for the companies in our sample. It has over a ten-years period from 2010 to 2020 been shown that companies have focused on giving better information for their stakeholders. The reasons for this are several; sustainability reporting is a theme where there are increased demands from society and medium-sized enterprises have legal requirements to report. On the other hand, medium-sized enterprises do not have the same legal requirements as large companies, nor adapted standards that tell how to report on sustainability. This makes us see a great potential for medium-sized enterprises to adopt the new Nordic standard (NSRS) for an easier path towards the goal of better reporting.

Forord

Denne bacheloroppgaven representerer den avsluttende delen av vårt bachelorstudie i økonomi og administrasjon ved Høgskulen på Vestlandet, campus Haugesund. Oppgaven er skrevet innenfor regnskapsprofilen og utgjør 15 studiepoeng. Vi har tatt studiet ved siden av jobb, og har vært deltidsstudenter i varierende grad.

Samfunnsansvar er et høyaktuelt tema i dagens og fremtidens utfordrende tilstand for vår planet. Tiltak bedrifter gjør for å forbedre jordens og menneskers fremtid er avgjørende i det store bildet. Vi har stor interesse for dette temaet og hvordan felleskapet bidrar til å nå mål innen bærekraft.

Etter samtale med veileder og oss i gruppen falt valget på ønsket om å undersøke progresjonen i bedrifters rapportering innen arbeidsmiljø, likestilling/diskriminering og ytre miljø, og om bedrifter gjør flere tiltak for å forbedre seg nå enn tidligere. Vi valgte å undersøke dette for øvrige foretak som hverken er små eller store.

Proessen med oppgaven har vært spennende, utfordrende og utviklende, og vi tar med oss alle erfaringer ved det å jobbe i team i videre arbeidssituasjoner. På grunn av Covid -19 anbefalinger har vi gjennomført de fleste møter på Zoom.

Vi vil rette en stor takk til vår veileder, Svein Magne Abrahamsen, for tålmodig og strukturert veiledning gjennom hele prosessen, og ikke minst for raske og konstruktive tilbakemeldinger.

Vi er stolt av det ferdige produktet vårt og takker også hverandre for gjensidig respekt og godt samarbeid gjennom hele prosessen. Avslutningsvis ønsker vi også å takke familie, partner og venner for oppmuntring og tålmodighet i en krevende hverdag. Det har vært til uvurderlig hjelp – tusen takk.

Med vennlig hilsen

Jannike, Sissel, Anette og Monica

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	ii
Summary	iii
Forord	iv
1. Innledning.....	1
1.1 Bakgrunn for valg av tema.....	1
1.2 Formål og problemstilling.....	2
1.3 Avgrensninger og avklaringer.....	3
1.4 Oppgavens oppbygning	3
2. Teori	5
2.1 FNs bærekraftsmål og Norges handlingsplan	5
2.2 Bærekraftsstandarder	9
2.3 Legitimitetsteori.....	13
2.4 Interessentteori og drivere for bærekraftsrapportering	15
2.5 Åpenhetsloven.....	17
2.6 Likestillings- og diskrimineringsloven	17
2.7 EUs taksonomi og handlingsplan for bærekraftig finans.....	18
2.8 EØS-avtalen om klima og miljø	19
2.9 Utvikling fra svak til sterkere bærekraft	20
3. Metode.....	22
3.1 Valg av metode	22

3.2	Forklaring av begreper.....	23
3.2.1	Kvantitativ metode	23
3.2.2	Kvalitativ metode	23
3.3	Datainnsamling.....	23
3.4	Utvalg	24
3.4.1	Kvantitativ dokumentanalyse	24
3.5	Validitet og reliabilitet.....	25
4.	Presentasjon av funn.....	27
4.1	Funn	27
4.2	Resultater fra dokumentanalysen	28
4.2.1	Arbeidsmiljø	28
4.2.2	Sykefravær.....	31
4.2.3	Skader	34
4.2.4	Likestilling.....	37
4.2.5.	Diskriminering.....	40
4.2.6	Ytre miljø.....	43
4.2.7	Ser vi noen forskjell på bedriftenes rapportering innen de forskjellige bransjekodene i bygg- og anleggsbransjen?	46
4.2.8	Forskjell på rapportering som følge av størrelse på salgsinntekt i 2010 og 2020	53
4.2.9	Forskjell på rapportering som følge av antall ansatte i selskapet i 2020.....	57
4.2.10	Størrelse på salgsinntekt i 2010 vs. 2020	59
5.	Drøfting	60

5.1 Innledning	60
5.2 Rammeverk for bærekraftsrapportering.....	60
5.3 Bærekraftsutfordringer innen bygg- og anleggsbransjen.....	62
5.4 Teori opp mot funn	63
5.4.1 Legitimitetsteori.....	65
5.4.2 Interessentteori.....	67
6. Konklusjon	69
6.1 Avsluttende drøfting	69
6.2 Konklusjon om størrelse og kvalitet på rapporteringen.....	71
6.3 Oppgavens begrensninger og forslag til videre forskning	71
7. Litteraturliste	73

Figuroversikt

Figur 1	28
Figur 2	29
Figur 3	31
Figur 4	32
Figur 5	34
Figur 6	35
Figur 7	37
Figur 8	38
Figur 9	41
Figur 10	41
Figur 11	44
Figur 12	44
Figur 13	47
Figur 14	47
Figur 15	48
Figur 16	49
Figur 17	50
Figur 18	51
Figur 19	52
Figur 20	53

Figur 21	54
Figur 22	55
Figur 23	57

Tabelloversikt

Tabell 1.....	26
Tabell 2.....	26
Tabell 3.....	30
Tabell 4.....	33
Tabell 5.....	36
Tabell 6.....	40
Tabell 7.....	43
Tabell 8.....	46
Tabell 9.....	56
Tabell 10.....	58
Tabell 11.....	59

1. Innledning

I dette kapittelet begrunner vi valg av tema og formålet med oppgaven. Deretter presenterer vi oppgavens hovedproblemstilling og temaene for vår dokumentanalyse. Vi gjør også rede for noen avgrensninger, samt oppgavens oppbygning.

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Interessen for bedrifters samfunnsansvar får stadig mer oppmerksomhet, og det forventes i dag at bedrifter påtar seg et ansvar utover det å holde lover og regler og tjene penger (Ditlev-Simonsen, 2011, s. 4). Store foretak har krav om egne redegjørelser innen samfunnsansvarsrapportering i sin årsberetning eller i egen bærekraftsrapport, jamfør regnskapsloven § 3-3 c, mens mellomstore foretaks lovpålagte forpliktelser finnes i regnskapsloven § 3-3 a. Fra regnskapsåret 2017 er det ikke krav om årsberetning for små foretak, jamfør Prop. 160 L (2016-2017) og (regnskapsloven, 1999, § 3-3).

Det at vi utdanner oss til regnskapsførere er med på å fremme vår interesse for bærekraftsrapportering, da vi tenker at rollen som regnskapsfører i fremtiden også vil inkludere rapportering av bærekraft i økende grad.

Vårt valg av emne ble inspirert av Caroline D. Ditlev-Simonsen sitt studie «Ikke-finansiell rapportering av samfunnsansvar knyttet til mindre bedrifter» fra 2011. Denne studien så nærmere på hvordan 200 tilfeldig utvalgte bedrifter med mellom 1 og 49 ansatte forholdt seg til samfunnsansvar, med fokus på arbeidsmiljø, likestilling og ytre miljø. Resultatene viste at nesten alle bedriftene nevnte de tre begrepene, men relativt få opplyste om konkrete tiltak på områdene (Ditlev-Simonsen, 2011, s. 1). Funnene i studien reflekterte et behov for en dypere forståelse av hvordan SMB forholder seg til arbeidsmiljø, likestilling og ytre miljø. Studien ga en indikasjon på tilstanden, og det ble påpekt at videre studier burde gå mer i dybden og studere bakgrunnen for rapporteringen. Studiet avdekket hvor lite mesteparten av Norges SMB rapporterte om samfunnsansvar, men det ble også presisert at bedrifter utmerket kan ha gjennomført ulike tiltak som har med samfunnsansvar å gjøre, men at de ikke har rapportert om disse (Ditlev-Simonsen, 2011, s. 19). I oppgaven vår ønsker vi å se nærmere på hvorvidt det har vært en utvikling innenfor bedrifters samfunnsansvarsrapportering i årene som har gått siden Ditlev-Simonsen sitt studie ble gjennomført.

Ditlev-Simonsens studie var knyttet til rapportering av samfunnsansvar i mindre bedrifter som i 2011 var lovpålagt; små foretak har ikke lenger lovkrav om rapportering. Vi har valgt ut mellomstore bedrifter som utvalg i vår bacheloroppgave. Dette er bedrifter som har lovpålagte forpliktelser jamfør regnskapsloven § 3-3 a, og vi fant det interessant å undersøke nærmere hvorvidt det har vært en utvikling i bærekraftsrapporteringen hos disse bedriftene i løpet av en ti-års periode.

I utvalget vårt ser vi på bedrifter i bygg- og anleggsbransjen. Dette er en bransje hvor det antas forekomst av en del skader og forurensning av det ytre miljø, og det er interessant å se på kvaliteten på rapporteringen av dette.

Når det gjelder likestilling i bygg- og anleggsbransjen er den nok gjeldende i mindre grad enn i mange andre bransjer, da denne bransjen er kjent for å være mannsdominert. Det blir derfor interessant å se hvordan rapporteringen er på dette området, og om det blir gjort tiltak til forbedring innen likestilling, men også hva bedriftene rapporterer om ikke-diskriminering. I hvilken grad påvirkning på det ytre miljø er vesentlig for bygg- og anleggsbransjen, og hvorvidt de er gode på å rapportere om både sine negative og positive påvirkninger, er også en ting vi ønsker å undersøke nærmere.

1.2 Formål og problemstilling

Formålet med oppgaven er å undersøke hvordan arbeidet med, og rapporteringen av, samfunnsansvar har utviklet seg i den norske bygg- og anleggsbransjen over tid, og vurdere hvorvidt arbeidet har vært bra eller dårlig. På bakgrunn av dette har vi definert følgende hovedproblemstilling:

Vår hovedproblemstilling er:

"Hvordan har rapportering av samfunnsansvar utviklet seg i mellomstore bedrifter i bygg- og anleggsbransjen?"

For å undersøke problemstillingen og få en forståelse av utviklingen har vi gjort en dokumentanalyse av bedrifters årsberetninger på områdene som omhandler:

Arbeidsmiljø - Likestilling/diskriminering - Ytre miljø

Vi finner det interessant å se på om bedrifters rapportering innen miljø og samfunn påvirkes av bedriftenes størrelse, og vi har derfor valgt å sortere på selskapenes salgssinntekt og antall ansatte. Videre vil vi se om det er noen forskjell på rapporteringen i de forskjellige bransjekodene.

1.3 Avgrensninger og avklaringer

Vi undersøker hvordan rapportering innen bærekraft har utviklet seg i bygg- og anleggsbransjen over tid, og grunnet undersøkelsens tidsbegrensning har vi fokusert på 50 bedrifter. Bærekraft er et emne som dekker både økonomiske, samfunns- og miljømessige forhold og vi har valgt å avgrense vår undersøkelse til å gjelde samfunnsansvar innen ikke-finansielle forhold som arbeidsmiljø, likestilling/diskriminering og ytre miljø. Grunnen til at vi velger å sammenligne rapportering i 2010 med 2020, er at vi antar at en ti-års periode vil vise en forskjell i rapporteringen som er mer vesentlig enn for en kortere tidsperiode.

1.4 Oppgavens oppbygning

Oppgaven består av 6 hovedkapitler; innledning, teori, metode, presentasjon av funn, drøfting og konklusjon. I innledningen skriver vi om bakgrunn og formål for oppgaven og dens problemstilling med avklaringer og avgrensninger.

I teoridelen presenterer vi utvikling innen bærekraft og det teoretiske rammeverket for oppgaven som er det grunnlaget vi mener er hensiktsmessig å ha med for å belyse vårt tema. Vi har med generell teori fra legitimitets- og interessenteori, FNs bærekraftsmål, standarder, lover og stortingsmelding. Teoridelen danner grunnlaget for vår dokumentanalyse.

I metodedelen presenterer vi valg av forskningsmetode, datainnsamling og dokumentanalyse. Videre viser vi utvalget og fremgangsmåten vi har valgt for å finne svar på vår problemstilling. I fjerde kapittel presenterer vi funnene vi er kommet frem til gjennom dokumentanalyse av vår datainnsamling.

I drøftingsdelen diskuterer og vurderer vi de empiriske funnene fra vår dokumentanalyse opp mot relevant teori og våre forventninger knyttet til oppgavens problemstilling. I siste kapittel

trekker vi frem oppgavens viktigste funn og presenterer en oppsummerende drøfting etterfulgt av en konklusjon på vår problemstilling utfra de resultater vi har kommet frem til. Vi avslutter kapitlet med kritikk av egen oppgave og praktisk nytte av studien, samt forslag til videre forskning.

2. Teori

Vi vil i dette kapittelet gi en systematisk oversikt av relevant teori som belyser grunnlaget for vår problemstilling. Vi ser på de av FNs bærekraftsmål som er aktuelle i forhold til vårt tema og stortingsmelding vedrørende Norges handlingsplan for å nå bærekraftsmålene. Videre har vi med grunnleggende teori om utvikling innen bærekraft og dens drivere for rapportering, legitimitets- og interessenteori, standarder og lover samt EUs taksonomi og handlingsplan for bærekraftig finans og EØS-avtalen om klima og miljø.

2.1 FNs bærekraftsmål og Norges handlingsplan

FNs bærekraftsmål er verdens felles arbeidsplan for å stoppe klimaendringene, utrydde fattigdom og bekjempe ulikhet innen 2030. FNs bærekraftsmål består av 17 mål og 169 delmål, og målene skal fungere som en felles global retning for land, næringsliv og sivilsamfunn. Målene ble laget på en demokratisk måte gjennom innspill fra land over hele verden, og nesten ti millioner mennesker fikk sagt sin mening gjennom en spørreundersøkelse. Et av hovedprinsippene i bærekraftsmålene er at ingen skal utelates. De mest sårbare menneskene må derfor prioriteres. Mennesker med nedsatt funksjonsevne, flyktninger, etniske og religiøse minoriteter og jenter er eksempel på ekskluderte grupper (FN, 2022).

Bærekraftsmålene gjelder alle land i hele verden. Selv om mange av målene allerede er oppfylt i Norge, gjenstår mye arbeid. For å stoppe klimaendringene på mål 13, for eksempel, må Norge redusere utslippene sine. Alle land kan rapportere frivillig til FN om hvordan de jobber med målene. Norge har levert sin andre rapport til FN, og den ble presentert av regjeringen på FNs høynivåforum for oppfølging av bærekraftsmålene 14. juli 2021 (FN, 2022).

Meld. St. 40 (2020-2021) Mål med mening – er Norges handlingsplan for å nå bærekraftsmålene innen 2030. Planen ble tilrådet fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet 23. juni 2021, og godkjent i statsråd samme dag, av regjeringen Solberg. Meldingen gjennomgår de 17 bærekraftsmålene og de 169 delmålene, og beskriver utfordringene for Norge og regjeringens politikk på disse områdene (Det kongelige kommunal- og moderniseringsdepartement, 2021, s. 7).

Regjeringen Solberg har bestemt at 2030-agendaen med bærekraftsmålene skal være det politiske hovedsporet for å ta tak i vår tids største utfordringer. Bærekraftsmålene ligger til grunn for regjeringens politikk, både nasjonalt og internasjonalt. Norge spiller en sentral og aktiv rolle i oppfølgingen av målene gjennom utenrikspolitikken, og støtter opp om forpliktende internasjonalt samarbeid, for å styrke evnen til å håndtere og ivareta felles utfordringer og interesser (Det kongelige kommunal- og moderniseringsdepartement, 2021, s. 9).

FNs medlemsland skal, med utgangspunkt i sine egne politiske mål, vurdere hvor de står og hva som må gjøres for å innfri bærekraftsmålene nasjonalt. Alle 169 delmål er ikke like relevante i en norsk sammenheng. Dels fordi utfordringer i et utviklet land skiller seg fra utfordringer i et utviklingsland, og dels fordi vi har et veldig godt utgangspunkt gjennom vår økonomi og velferdsnivå. Det fører til at bærekraftsmålene kan virke lite håndgripelige for kommuner, bedrifter og andre aktører i Norge (Det kongelige kommunal- og moderniseringsdepartement, 2021, s. 9).

Stadig flere kommuner, fylkeskommuner, bedrifter og organisasjoner ønsker å rapportere på bærekraftsmålene. I meldingen presenterer regjeringen mulige nasjonale målepunkter for bærekraftsmålene, disse skal utvikles til felles referansepunkt for både offentlig, privat og frivillig sektor. Målepunktene skal suppleres og videreutvikles over tid (Det kongelige kommunal- og moderniseringsdepartement, 2021, s. 11).

I 2021 la den norske regjeringen frem en handlingsplan, som beskriver hvordan Norge skal endre seg for å nå klimamålene innen 2030. Norge har blant annet økt CO₂-avgiften, og myndighetene har redusert avgifter knyttet til klimavennlige alternativer, eksempelvis bruk og kjøp av elbiler, og innen resirkulering. Olje- og gassutvinningen står for de største klimagassutslippene i Norge. Norge trenger en helhetlig klimapolitikk, med et større ansvar for utslippene som følger av petroleumseksport, og en handlingsplan for hvordan vi skal fase ut olje- og gassindustrien på en måte som begrenser arbeidsledigheten og ivaretar velferdsstaten. Internasjonalt er Norge del av klimasamarbeidet i Parisavtalen, og gir penger til en rekke klimatiltak i andre land (FN, 2022).

Norge har gode forutsetninger for å nå bærekraftsmålene. Vi har demokratiske institusjoner, et velfungerende rettsvesen, gode offentlige tjenester, høyt inntektsnivå og små forskjeller mellom folk og regioner. Tilliten i befolkningen er høy sammenlignet med mange andre land.

Likevel står Norge overfor en rekke sosiale, klima- og miljømessige og økonomiske utfordringer. Flere av de største utfordringene er knyttet til målene om klimagassutslipp, natur, ressursbruk og forbruk (Det kongelige kommunal- og moderniseringsdepartement, 2021, s. 13).

Vi har valgt å se på kvaliteten på bærekraftsrapportering innenfor områdene arbeidsmiljø, likestilling/diskriminering og ytre miljø, og bærekraftsmål som omhandler disse områdene er blant annet nummer 5, 8, 10 og 13.

FNs bærekraftsmål nummer 5 «Likestilling mellom kjønnene» er å oppnå likestilling og styrke jenters og kvinners stilling i samfunnet. Målet består av 6 delmål, og delmål 5.1) er å få slutt på alle former for diskriminering av kvinner og jenter i hele verden. Likestilling handler om en rettferdig fordeling av makt, innflytelse og ressurser. Verden er langt mer likestilt enn for få tiår siden. Andelen kvinner som deltar i næringsliv og politikk øker, men det er fremdeles langt flere menn enn kvinner i maktposisjoner. I Norge har vi en høy grad av likestilling sammenlignet med mange andre land. Foreldrepermisjon og barnehager gjør at kvinner deltar mer i arbeidslivet, og kvinner og menn har mye av de samme mulighetene og de samme rettighetene (FN, 2022). Likestillingspolitikk har vært høyt prioritert i Norge i mange år, både nasjonalt og internasjonalt. Norge er rangert på 2. plass av 153 land i World Economic Forums Gender Gap Report 2020. Dette skyldes blant annet et godt rettslig vern mot diskriminering. Norge ligger godt an til å nå delmål 5.1) om å få slutt på alle former for diskriminering av jenter og kvinner. Stadig flere kvinner tar tradisjonelt mannsdominerte høyere utdanninger, som juss, medisin, økonomi og ingeniørfag (Det kongelige kommunal- og moderniseringsdepartement, 2021, s. 57).

Diskriminering betyr å behandle noen mindre gunstig enn andre. Ordet brukes oftest for å betegne en usaklig eller urimelig forskjellsbehandling av individer på grunnlag av deres kjønn, religion, tilhørighet til etniske grupper, nasjonaliteter eller nedsatt funksjonsevne (Ik Dahl, 2022). I tillegg til at mål 5 berører området diskriminering, omhandler også andre mål dette området, blant annet mål 10 «Mindre ulikhet». Målet er å redusere ulikhet i og mellom land, og består av 7 delmål. Delmål 10.2) er at innen 2030 skal en «sikre myndiggjøring og fremme sosial, økonomisk og politisk inkludering av alle, uavhengig av alder, kjønn, funksjonsevne, rase, etnisitet, nasjonal opprinnelse, religion eller økonomisk eller annen status» (FN, 2022).

I Norge er det generelt små lønnsforskjeller sammenlignet med de fleste andre land. Vi har ordninger som hjelper økonomisk arbeidsledige, syke og uføre slik at ikke forskjellene skal bli for store, men pandemien har ført til større arbeidsløshet og mer ulikhet. Internasjonalt jobber Norge for å fremme ansvarlighet i privat og offentlig sektor, inkludert likestilling, arbeiderrettigheter og velferdsordninger i utviklingsland, og vi gir utviklingsbistand gjennom Norad (FN, 2022). Det er flere strukturelle forhold ved norsk økonomi som bidrar til å redusere inntekts- og levekårsforskjeller i Norge, herunder organisering av arbeidsmarkedet, lønnsfastsettelsen, utformingen av skattesystemet, offentlig finansiert utdanning, et omfattende offentlig helsetilbud og et omfattende trygdesystem. I Norge står mange personer med nedsatt funksjonsevne utenfor arbeidsmarkedet, og mange innvandrere er uten arbeid. Til tross for at Norge har gode systemer for å sikre sosial mobilitet og muligheter for alle, er det likevel slik at oppvekst i lavinntekt har konsekvenser for helse og levekår som voksen (Det kongelige kommunal- og moderniseringsdepartement, 2021, ss. 96-97).

«Anstendig arbeid og økonomisk vekst» er mål 8. Målet er å fremme varig, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst, full sysselsetting og anstendig arbeid for alle. Å skape arbeidsplasser av god kvalitet er en stor utfordring for alle land fram mot 2030. Mål 8 består av 10 delmål, og delmål 8.8) er å beskytte arbeiderrettigheter og fremme et trygt og sikkert arbeidsmiljø for alle arbeidstakere, inkludert arbeidsinnvandrere og særlig kvinnelige innvandrere. I Norge har vi strenge arbeidsmiljølover og en har mange rettigheter som arbeidstaker. Ikke alle arbeidstakere i alle land har like god beskyttelse. Internasjonalt må Norge jobbe for arbeidernes rettigheter, gode styresett, for at bedrifter også har et ansvar i samfunnet og for at investeringer og økonomisk vekst henger sammen med bærekraftig utvikling (FN, 2022). I Norge har de aller fleste gode arbeidsvilkår og godt arbeidsmiljø, men for noen deler av norsk arbeidsliv er det utfordringer med useriøsitet og arbeidslivskriminalitet. Det kan blant annet handle om brudd på bestemmelser i arbeidsmiljøloven om arbeidskontrakter, arbeidstid og overtid, eller mangler ved opplæring og sikkerhetstiltak. Særlig utsatt for useriøs virksomhet er utenlandske arbeidstakere med begrensede språkkunnskaper og manglende kunnskap om rettigheter og plikter i det norske arbeidslivet (Det kongelige kommunal- og moderniseringsdepartement, 2021, ss. 78-79).

Flere av FNs bærekraftsmål handler om miljøet og å stoppe klimaendringene, blant annet mål 13. Mål 13 er å «Stoppe klimaendringene», handle umiddelbart for å bekjempe klimaendringene og konsekvensene av dem. Mengden klimagasser forsetter å øke og klimaendringene er synlige over hele verden. Den globale gjennomsnittstemperaturen og

havnivået fortsetter å stige. Mål 13 har 3 delmål, og delmål 13.3) er å styrke enkeltpersoners og institusjoners evne til å motvirke, tilpasse seg og redusere konsekvensene av klimaendringer og deres evne til tidlig varsling, samt styrke kunnskapen og bevisstgjøringen om dette (FN, 2022). Klimaendringer er en global utfordring som krever forpliktende globalt samarbeid, og dette samarbeidet skjer innenfor rammen av FNs klimakonvensjon og Parisavtalen. Klimaendringene innebærer utfordringer på tvers av sektorer, aktører og samfunnsområder, og påvirker alle bærekraftsmålene. Som et velfungerende samfunn med god økonomi, sterke institusjoner og en høyt utdannet befolkning står Norge godt rustet i møte med klimaendringene. De viktigste kildene til utslipp av klimagasser i Norge er olje- og gassutvinning, transport og industri. De norske klimagassutslippene er på vei nedover. Foreløpige tall viser at de samlede norske utslippene av klimagasser i 2020 var på 50 millioner tonn CO₂-ekvivalenter, og det er det laveste nivået siden 1993 (Det kongelige kommunal- og moderniseringsdepartement, 2021, ss. 130-131).

2.2 Bærekraftsstandarder

GRI – Global Reporting Initiative er den mest kjente standarden på rapportering av bærekraft. FNs bærekraftsmål nr. 17 «Samarbeid for å nå målene» har bidratt til global utvikling innen bærekraftig utvikling som betyr; «en utvikling som tilfredsstiller dagens behov uten å ødelegge mulighetene for at kommende generasjoner skal få dekket sine behov» (Ellefsen, Global Reporting Initiative - en kort innføring, 2019).

The Global reporting initiative (GRI) er en global institusjon som har laget retningslinjer for hvordan virksomheter og organisasjoner best kan rapportere. Rapporteringen krever signatur fra bedriftens ledelse og opererer med 3 rapporteringsnivåer; A, B og C. Informasjon om strategi og styring kreves på alle nivå, mens nivå A stiller høyeste krav til rapporteringsindikatorer og beskrivelse av håndteringen av «økonomi, miljø, arbeidstakerrettigheter, menneskerettigheter, samfunn og produktansvar» (Carson & Skauge, 2019, s. 242).

Regnskap Norge har sammen med de nordiske landene Sverige og Finland laget en standard som skal gjøre det enklere for SMB å levere god informasjon om sine bidrag innen bærekraft. Denne standarden er ganske fersk og ble lansert i 2021 (Sundalskleiv, NSRS ER LIVE!, 2021).

Regnskapsføreren vil kunne utvide sin rolle overfor sine kunder ved å bistå med rapporteringen av bærekraft med denne nye standarden på bordet. Standarden vil også gjøre overgangen til mer bærekraftige forretningsmodeller og en sirkulær økonomi enklere for SMB-markedet. De vil kunne øke sin konkurransekraft, og deres rapportering vil være til stor nytte for beregning av klimapåvirkning og klimarisiko for kunder og investorer. Standarden gjør det enklere for myndighetene å bygge et bærekraftig samfunn. SMB vil i fremtiden måtte forholde seg til større foretaks klimamål, og det fører igjen til at også SMB må rapportere om sine klimaavtrykk (Regnskap Norge, 2020).

NSRS standarden består av flere deler; 1) NSRS Bærekraftsrapporteringsindex, 2) NSRS veiledende prinsipper og 3) NSRS krav til offentliggjøring (Ellefsen, et al., NSRS Foundation, 2021).

Det er ofte økonomiske-administrative forhold som gjør at SMB ikke kommer skikkelig i gang med bedre rapportering innen bærekraft. Denne nye standarden er strukturert slik at bedriften kan starte med den erfaring og de ressurser som er tilgjengelige, og utvikle og forbedre rapporteringen etter hvert (Ellefsen, et al., NSRS Foundation, 2021).

Dette teoretiske tillegget i standarden introduserer hvordan standarden er blitt til gjennom forskning og presentasjon av NSRS-teamet. Målet har vært å utforske nødvendigheten av en skreddersydd standard innen bærekraftsrapportering for SMB og hva den bør og ikke bør inneholde (Ellefsen, et al., NSRS Theoretical Annex, 2021, s. 95).

Målet er ikke å finne opp noe helt nytt, men å komplementere manglende områder innen bærekraftsrapportering for nordiske SMB sammen med regnskapsføreren. For å møte fremtiden på en bærekraftig måte med lavere utslipp og grønnere økonomier og samfunn, må det fundamentale endringer til i måten verden lever, jobber og gjør profitt på (Ellefsen, et al., NSRS Theoretical Annex, 2021, s. 3).

Det er flere viktige funn å nevne fra denne rapporten; nordiske land bidrar vesentlig til planetens nedbrytning og det er behov for bærekraftsoverganger globalt, noe denne standarden kan være et nyttig verktøy for. Det er mange grunner for at en bedrift ikke har motivasjon til å forbedre sin rapportering; de kan være uoppmerksomme på viktigheten av det og mange har kun kortsiktig økonomisk vinning som mål. Eksternt er det ikke nok begrensninger og straff for ikke å rapportere, og heller ikke premiering for å gjøre en god jobb innen rapportering. Det er mange retningslinjer i bærekrafts-jungelen som gjør det vanskelig

for bedrifter å orientere seg. Der det finnes motivasjon, kan prosessen likevel sinkes grunnet manglende kapasitet i bedriftene, og manglende integrering i bedriftens strategi. De fleste bedrifter bruker bærekraftsrapportering som et kommunikasjonsverktøy heller enn et verktøy for å forbedre rapporteringen. Manglende regler og standardisering fra myndigheter er en av hovedårsakene for bedrifters utilstrekkelige rapportering. Derimot kan insentiv internt motivere mer enn insentiv fra eksterne interessenter som ofte kan bli sett som mer symbolsk. Ledere i SMB har ofte større påvirkning enn de i større bedrifter, på grunn av større frihet til å ta avgjørelser. Selv om SMB ofte har en uformell og fleksibel struktur, og kan snu seg fort rundt, er det ikke desto mindre vanlig at manglende budsjett når det gjelder innovasjon innen rapportering setter en stopper for utviklingen. Det viser seg også at bedrifter som har krav om rapportering fra sine kunder, er eksternt motivert, noe som kan gjøre rapportering flott på papiret, men ikke i virkeligheten. På grunn av store forskjeller i kvaliteten på rapporteringen, er det vanskelig å sammenligne på tvers av bedrifter og gjør det derfor også vanskelig å oppdage de som ikke rapporterer godt nok og straffe de deretter. Det er mange standarder på markedet, men kun få som dominerer, blant annet Global Reporting Initiative (GRI). De bærekraftsindikatorne som er med i GRI, er lite anvendelig for SMB. Det er svært ressurskrevende med bærekraftsrapportering, og det bør være integrert i bedriftens forretningsmodell for å lykkes med høy kvalitet på ikke-finansiell rapportering. God rapportering øker salget og gjør ansatte mer oppmerksomme. For at SMB skal klare å gjennomføre dette på en tilfredsstillende måte, er det nødvendig med faste oppsett som en standard er; dette vil gjøre at bedrifter blir mer motivert til å starte en mer detaljert rapportering om bærekraft. Det er viktig for bedrifter å være klar over når, hvordan og hva som kreves for å øke dens bærekrafts ytelse (Ellefsen, et al., NSRS Theoretical Annex, 2021, ss. 188-198).

NSRS Foundation presenterer det innholdsmessige og strukturelle i standarden og inneholder 1) NSRS Avanseringsnivåer, 2) NSRS Byggekløsser og 3) NSRS-prosessen (Ellefsen, et al., NSRS Foundation, 2021).

Hensikten med denne delen av standarden er å gi en forståelse for hvilke grunnstener den er bygget på. Standarden er bygget på funn etter forskning på nåværende bærekraftsrapportering og hvordan denne kan forenkles for å gjøre det lettere for SMB. Forskningen avdekket utfordringer og forbedringspotensial innen rapporteringskvalitet, koordinering og i resultatprosessen. Resultatet er blitt «et lappeteppes» av allerede eksisterende standarder, hvor tidligere svakheter og utfordringer er integrert i denne nye standarden (Ellefsen, et al., NSRS

Foundation, 2021).

Rapporteringsprosedyren er delt inn i 3 modenhetsgrader; nivå 1, 2 og 3, og rapporteringskravene stiger i hvert nivå. Nivå 1 er passende for mindre bedrifter med lite erfaring og ressurser tilgjengelig. Nivå 2 oppmuntrer til videre utvikling i rapporteringen, mens nivå 3 viser en lærings- og presentasjonskurve over tid, og at bedriften ikke har stagnert på et tidligere nivå. Hvert nivå blir mer ressurskrevende i både tid og penger for bedriften. Når resultatet til slutt blir en fullverdig bærekraftsrapport oppnår bedriften et NSRS sertifiseringsnivå i henhold til det nivået de har rapportert innen (Ellefsen, et al., NSRS Foundation, 2021).

I denne første prototypen av standarden er det kun nivå 1 som er dekket; nivå 2 og 3 vil bli utviklet over tid. Grunnen til dette er at flesteparten av nordiske SMB har lite erfaring med bærekraftsrapportering, og vil måtte starte på nivå 1, og det er nå viktig å få disse med i første rekke, for så å senere endre ambisjonene underveis (Ellefsen, et al., NSRS Foundation, 2021).

NSRS standarden er tilpasset best mulig mange forskjellige rammeverk som for eksempel Global Reporting Initiative (GRI). Det er den nest beste løsningen når det virker umulig å skape noe som alle organisasjoner kan rapportere etter. Denne tilpasningen forenkler samarbeid og sammenligning av informasjon både innenfor og på tvers av sektorer (Ellefsen, et al., NSRS Foundation, 2021).

I tillegg til å være utviklet utfra forskjellige kjente standarder er NSRS også inspirert av FNs bærekraftsmål, grenser satt for planeten, forskningsbaserte mål og av prinsippene i en sirkulær økonomi. Alle som rapporterer etter NSRS vil derfor rapportere i tråd med en rekke svært anerkjente rammeverk, og løfte sitt klimaengasjement ved å sette langsiktige mål (Ellefsen, et al., NSRS Foundation, 2021).

NSRS standardens første versjon blir nå testet av nordiske regnskapsførere og deres kunder, og standarden vil stadig bli forbedret og utviklet etter hvert som en drar lærdom av brukerne og får viktige innspill til forbedringer. Ved hjelp av gjensidig læring og samarbeid er målet å skape en så god bærekraftsstandard som overhodet mulig, og innspill til dette mottas med takk (Ellefsen, et al., NSRS Foundation, 2021).

Standarden inneholder en detaljert veiledning på hvordan hvert opplysningskrav skal implementeres i standarden og er skreddersydd for hvert nivå. Den består av 64

rapporteringskrav; 46 beskrivende rapporteringskrav som for eksempel navnet på bedriften, og 18 beregninger som for eksempel hvor mye energi som er forbrukt i løpet av rapporteringsperioden. Disse 64 rapporteringskravene er delt inn i 11 trinn som beskriver hele prosessen med å lage en bærekraftsrapport, hvert trinn har fått sitt eget kapittel i denne rapporten, og hvert trinn er delt opp i mindre oppgaver som gjør det enklere for brukeren og komme igjennom hvert trinn. Implementeringsverktøyet kan lastes ned og enkelt fylles ut, og er i tråd med kjente standarder som GRI, SDG og TCFD og EU lovgivning innen bærekraft (Ellefsen, et al., NSRS Implementation manual, 2021).

Standarden inneholder også et excel-document kalt NSRS Implementation tool, foreløpig kun for Level 1, som gjør det lettere for organisasjonen å strukturere det de vil formidle (Ellefsen, et al., NSRS Implementation Tool, 2021).

NSRS Reporting Requirements inneholder retningslinjer og krav som må etterkommes for å rapportere etter standarden, og når disse er oppfylt oppnås en erklæring på hvilke nivå en har oppnådd sertifiseringsmerke på (Ellefsen, et al., NSRS Reporting Requirements, 2021).

Med denne skreddersydde, åpne og gratis standarden er det naturlig at regnskapsførere tar ansvar for bærekraftsrapportering i SMB. 450 00 av 600 000 SMB bedrifter i Norge benytter ekstern regnskapsfører, og standarden gir mulighet for å utvide regnskapsføreres kjernetjeneste med en standard som gjør det mulig å rapportere på en konkret og overkommelig måte. En regnskapsfører har allerede tett kontakt med kundene sine, og bør nå gripe muligheten med å bistå SMB som ikke har ressurser til å ta denne jobben selv, før andre konsulenter gjør det. SMB er avgjørende for den grønne omstillingen i norsk næringsliv og selv om det ikke er myndighetskrav til bærekraftsrapportering, presser det seg stadig mer frem et markedskrav på grunn av at store bedrifter stiller krav til sine leverandører som er SMB. Offentlige anbudskontrakter stiller også stadig større krav til bærekraftsrapportering (Sundalskleiv, Små og mellomstore bedrifter risikerer å miste kunder og kontrakter, 2021).

2.3 Legitimitetsteori

At noe har legitimitet vil si at det er bredt akseptert, enten fordi det er godkjent i lov eller fordi det av andre grunner anses rettmessig eller rettferdig. Ofte kan det som har sterk støtte i folkemeningen bli ansett som legitimt, selv om det ikke alltid vil gjelde (Knudsen, 2021).

Begrepet legitimitet kan deles opp i flere former for legitimitet; regulatorisk-, moralsk-, kognitiv- og pragmatisk legitimitet (Fallan & Fallan, 2017, s. 2). Disse kan enten svekke eller styrke hverandre med å virke samtidig (Fallan & Fallan, 2017, s. 14).

Regulatorisk legitimitet oppnås når sosiale og politiske reguleringer blir overholdt, mens moralsk legitimitet beskriver en avgjørelse om virksomheter holder seg innenfor kulturelle normer og verdier. En virksomhets miljørapportering påvirker dens interessenter på forskjellige måter og her kommer pragmatisk legitimitet inn i bildet. Den legger vekt på fordeler for interessentene som trenger miljøinformasjon for å ta avgjørelser. Kognitiv legitimitet forklarer graden av om et fenomen er akseptert i samfunnet, hvis rapporteringsinformasjonen blir tatt som en selvfølge har den høy kognitiv legitimitet (Fallan & Fallan, 2017, s. 5).

Legitimitetsteori kan altså brukes til å påvirke eksterne interessenters oppfatning av en virksomhet, og er den teorien som brukes mest i undersøkelser om miljø- og samfunnsansvar. En av de viktigste strategier for å sikre tilfredsstillende rapportering av miljøspørsmål er kommunikasjon om virkninger på miljøet, men det er også en legitimitetsrisiko knyttet til dette. Jo høyere synlighet og miljørisiko en virksomhet opererer under, desto høyere legitimitetsrisiko - som igjen leder til et større omfang av miljørapportering som et verktøy for legitimitet. Det er den miljøinformasjonen som er lovpålagt å rapportere om som har høyest legitimitetsrisiko og anses som viktigst for samfunnet. Dette kan forklares med at det er en høyere risiko ved det å ikke drive innenfor lovkrav (Fallan & Fallan, 2017, ss. 3-4).

Legitimitetsrisikoen for regulatorisk legitimitet som innbefatter verdien av å følge regler og reguleringer er ikke så høy i Norge, fordi det ikke finnes straff og sanksjoner for ikke å følge lovkrav og anbefalinger for miljørapportering (Fallan & Fallan, 2017, s. 14).

Virkingen av regulatorisk legitimitet kan bli svekket ytterligere av vurderinger som følger av moralsk, pragmatisk og kognitiv legitimitet (Fallan & Fallan, 2017, s. 14).

I (Fallan & Fallan, 2017) konkluderes det med at størrelse og bransje/miljørisiko er viktige forklaringsfaktorer for drivere av miljørapportering. Kvaliteten på rapporteringen påvirkes av disse faktorene positivt, men konkluderer likevel med at den totale kvaliteten på miljøinformasjon i norske virksomheter er lav. Studien viser også at offentlig sektor har bedre kvalitet på miljørapportering enn privat sektor, og at det ikke er bedre kvalitet og fullstendighet i miljørapporteringen for virksomheter som har lovpålagt krav og anbefalinger

enn hos de som ikke har det (Fallan & Fallan, 2017, s. 15).

En kan da stille spørsmål om flere lovkrav vil ha noen effekt på rapportering av miljøinformasjon. En konklusjon vil heller være at hvis en virksomhets interessenter stiller krav til spesifikk miljørapportering og dette blir tatt «for gitt» i samfunnet, fører dette til høy kognitiv legitimitet som gjør at virksomheter vil rapportere uansett om de har lovkrav mot seg eller ikke. Istedenfor å kreve flere reguleringer, bør først og fremst de reguleringer som finnes i dag håndheves (Fallan & Fallan, 2017, s. 15).

Det at legitimitetsbegrepet kan deles i fire dimensjoner gjør det lettere å forklare praksisen i miljørapportering, og det er viktig å få frem interessentenes inntrykk og tolkning av kvalitet på miljørapportering fra de ulike dimensjonene av legitimitet (Fallan & Fallan, 2017, s. 15).

2.4 Interessentteori og drivere for bærekraftsrapportering

Bedrifter må ta sine avgjørelser ved å ta hensyn til alle parter som berøres av selskapet. Det er dette interessentteorien går ut på (Carson & Skauge, 2019, s. 111). En bedrifts interessenter har behov, forventninger og krav det er viktig å avdekke gjennom forskjellige former for dialog. Hovedperspektivet i interessent- eller «stakeholder» teorien er «hvordan skal private virksomheter lykkes i sin forretningsdrift?» Det er den amerikanske filosofen R. Edward Freeman, født 1951, som er teoriens grunnlegger. Freeman skiller mellom et shareholder og et stakeholder-perspektiv hvor førstnevnte vektlegger eiernes interesser, mens stakeholder-perspektivet legger vekt på flere interessenter enn kun investorene. Målet med stakeholder-perspektivet er at alle interessentene skal oppnå høyest mulig verdiskapning, ikke bare eierne. I Skandinavia er det lang tradisjon for oppfattelsen om at verdiskapning best oppnås ved samarbeid mellom bedrifter og dens interessenter. Freeman skiller mellom primære og sekundære interessenter, hvor de primære alltid må tas hensyn til. Dette er ansatte, kunder, eiere eller investorer, leverandører og lokalsamfunn (Carson & Skauge, 2019, ss. 143-145).

En kritikk av interessentteorien er at den ikke har klare retningslinjer for hvilke av interessentene som skal prioriteres, når og hvorfor. Gjennom et rammeverk produsert av Mitchell, Agle og Woods i 1997, kan ledere få innsikt i hvordan de skal forholde seg til de ulike interessentene. Rammeverket er kategorisert utfra interessentenes makt, legitimitet og viktighet (Carson & Skauge, 2019, s. 146).

I en masteroppgave gjennomført ved NTNU Handelshøyskolen i Trondheim, ble det studert hvilke motiver som ligger til grunn for bedrifters miljørapportering. Utvalget besto av seks informanter fra bygg- og anleggsbransjen og seks informanter fra bank- og forsikringsbransjen (Otterlei & Sletvold, 2018). I takt med økt fokus på bærekraft og miljø i samfunnet generelt har også forventningene til miljørapporteringen økt fra bedriftenes ulike interessenter. Interessentene krever at bedriftene redegjør for hvilke miljøbelastninger de har, og eventuelle tiltak som er iverksatt for å redusere dette. En av grunnene til den økte interessen kan være at både bedriftene selv og interessentene deres i økende grad har mer kunnskap og kompetanse rundt klima og miljø (Otterlei & Sletvold, 2018, s. 33).

Kundene er en sentral pådriver for utviklingen av bedriftenes rapporteringspraksis. Bedriftene opplevde i økende grad krav fra kundene om å levere dokumentasjon på sitt miljøarbeid ved kontraktsinngåelser og anbudsrunder, og ved å kunne vise til slik dokumentasjon gjøre seg kvalifisert og konkurransedyktig. Miljørapporteringen blir dermed et viktig middel for å kommunisere til kundene sine at bedriften tar ansvar (Otterlei & Sletvold, 2018, ss. 33-34).

Rapporteringen ble fremhevet som et ledd i det å fremstå som en attraktiv arbeidsgiver. Ved å kunne vise til resultater og fremme en miljøprofil gjennom rapporteringen, og å fremstå som innovativ og nyskapende, stilte de sterkt i konkurransen om å tiltrekke seg nye medarbeidere (Otterlei & Sletvold, 2018, s. 34).

Investorer ble også trukket frem som viktige og innflytelsesrike interessenter. Bedriftene så at investorer i økende grad knyttet sine beslutninger opp mot miljø- og samfunnsansvar, og at investorene ønsket å investere i bærekraftige prosjekter. Ved å vise til dokumentasjon på bedriftens miljøprestasjoner, kunne bedriften tiltrekke seg investorer, og god rapportering kunne bidra til å øke aksjonærverdien (Otterlei & Sletvold, 2018, ss. 34-35).

Bygg- og anleggsbransjen er preget av sterk konkurranse, og konkurrenter blir dermed interessenter som påvirker bedriftenes rapporteringspraksis. Majoriteten av bedriftene sa de hentet inspirasjon og ble påvirket av konkurrerende bedrifters rapporteringspraksis. Å kunne vise til prestasjoner knyttet til miljø og bærekraft har dermed en kommersiell verdi, og brukes av bedrifter i markedsføringsammenheng (Otterlei & Sletvold, 2018, s. 35).

Myndighetskrav ligger til grunn og danner rammene for bedriftenes rapportering i tillegg til de ovennevnte interessentene (Otterlei & Sletvold, 2018, s. 36).

2.5 Åpenhetsloven

Lov om virksomheters åpenhet og arbeid med grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold, åpenhetsloven, trer i kraft 01.07.2022. Lovens formål er å fremme virksomheters respekt for disse, og sikre at tilgang til informasjon om hvordan virksomheter håndterer negative konsekvenser for grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold, blir gjort allment kjent, jamfør § 1. Loven gjelder for større virksomheter omfattet av regnskapsloven § 1-5, eller som på balansedagen overskrider 2 av disse grensene; salgsinntekt over 70 millioner kroner, balansesum over 35 millioner kroner eller 50 årsverk gjennomsnittlig antall ansatte i regnskapsåret (Åpenhetsloven, 2021, § 3).

Den nye Åpenhetsloven som trer i kraft 1.7.2022 vil gjelde for vårt utvalg av bedrifter. Hver bedrift må ha en plan for hvordan den skal utføre aktsomhetsvurderinger i leverandørkjeder og forretningsforbindelser og etablere retningslinjer for hvordan de jobber med menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold. Målene med disse er at de skal bli en del av bedriftskulturen og at bedriften skal kunne svare på henvendelser om informasjon fra enhver som ber om det vedrørende risiko for brudd på grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold både internt, i sine leverandørkjeder og overfør øvrige forretningsforbindelser. For at en virksomhet skal ha oversikt over forhold både internt og eksternt, vil de måtte kartlegge (Forbrukertilsynet, 2022).

2.6 Likestillings- og diskrimineringsloven

Lov om likestilling og forbud mot diskriminering, likestillings- og diskrimineringsloven, trådte i kraft 01.01.2018. Formålet med loven er å fremme likestilling og hindre diskriminering på grunn av kjønn, graviditet, permisjon ved fødsel eller adopsjon, omsorgsoppgaver, etnisitet, livssyn, funksjonsnedsettelse, seksuell orientering, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk, alder og andre vesentlige forhold ved en person, jamfør § 1. Loven gjelder på alle samfunnsområder, § 2 (1), men ikke ved diskriminering på grunn av alder i forhold som reguleres av arbeidsmiljøloven kapittel 13 og skipsarbeidsloven kapittel 10 (Likestillings- og diskrimineringsloven, 2017, § 2 (2)).

Med likestilling menes likeverd, like muligheter og like rettigheter, og likestilling forutsetter tilgjengelighet og tilrettelegging, § 1 (2). Med diskriminering menes direkte eller indirekte

forskjellsbehandling etter §§ 7 og 8 som ikke er lovlig etter §§ 9, 10 eller 11 (Likestillings- og diskrimineringsloven, 2017, § 6 (4)). Med direkte forskjellsbehandling menes at en person behandles dårligere enn andre blir, har blitt eller ville blitt behandlet i en tilsvarende situasjon, jamfør § 7. Med indirekte forskjellsbehandling menes enhver tilsynelatende nøytral bestemmelse, betingelse, praksis, handling eller unnlattelse som vil stille personer dårligere enn andre, jamfør § 8.

2.7 EUs taksonomi og handlingsplan for bærekraftig finans

Bærekraftig finans er et innsatsområde i EU som kan bli viktig for næringslivet i Europa fremover. Taksonomien, klassifiseringen av bærekraftige aktiviteter, vil bidra til å endre hvordan man definerer bærekraft og de ulike aktivitetene bedrifter utfører (Næringslivets Hovedorganisasjon, 2022).

Bakgrunnen for det nye klassifiseringssystemet er at EU i 2020 la frem «European Green Deal» - EUs grønne giv. Dette er en vekststrategi for å gjøre Europa til den første klimanøytrale regionen i verden innen 2050. En del av EUs grønne giv er handlingsplanen for bærekraftig finans, og grunnmuren i denne planen er EUs taksonomi. Taksonomi er et system som klassifiserer informasjon, i dette tilfellet EUs klassifiseringssystem som skal definere hva en bærekraftig aktivitet er. EU regner med at bedrifter over tid vil ha lettere for å skaffe kapital, jo mer bærekraftige de er (Næringslivets Hovedorganisasjon, 2022).

Målet med EUs handlingsplan for bærekraftig finans er å tilrettelegge for bærekraftige aktiviteter. For å fremme bærekraftig økonomisk aktivitet, skal EU innføre ulike tiltak. For eksempel innføres krav om rapportering på hvilke deler av omsetningen som kommer fra bærekraftige aktiviteter for foretak innenfor finans- og banksektoren, samt større foretak. I tillegg må disse sektorene også rapportere på andelen av produktene de tilbyr som tilfredsstillende kravene taksonomien setter (Næringslivets Hovedorganisasjon, 2022).

Taksonomien skal definere hva en bærekraftig aktivitet er. For at en aktivitet kan klassifiseres som bærekraftig må den oppfylle tre kriterier; å bidra vesentlig til minst ett av seks miljømål, ikke være til skade for noen av de andre miljømålene og oppfylle minimumsvilkårene for sosiale rettigheter. Kriteriene vil oppdateres jevnlig, for å kunne justere og utvikle taksonomien fortløpende. Taksonomien vil da være dynamisk og endres i takt med utvikling

innenfor blant annet ny forskning og teknologi (Næringslivets Hovedorganisasjon, 2022).

Fra 1. januar 2022 har bedrifter som omfattes av taksonomien i EU rapportert på de to første miljømålene, 1. Begrensning av klimaendringer og 2. Klimatilpasning. Resten av taksonomien, mål 3-6, trer i kraft i EU fra 1. januar 2023. Disse målene er: 3. Bærekraftig bruk og beskyttelse av vann- og havressurser, 4. Omstilling til en sirkulærøkonomi, 5. Forebygging og bekjempelse av forurensing og 6. Beskyttelse og gjenopprettelse av biologisk mangfold og økosystemer (Næringslivets Hovedorganisasjon, 2022).

Selv om det kan ta tid før disse kriteriene trer i kraft i Norge, kan det føre til at europeiske aktører blir mer opptatt av taksonomiregelverket når det trer i kraft i EU. Taksonomien kan bli førende på markedet før den trer i kraft i form av norsk lovgivning for norske bedrifter som er internasjonale. Taksonomilovgivningen forventes å være EØS-relevant, men er foreløpig ikke tatt inn i EØS-avtalen (Næringslivets Hovedorganisasjon, 2022).

2.8 EØS-avtalen om klima og miljø

EU og Norge samarbeider tett på klima og miljø. Store deler av EUs klima- og miljøregler er innlemmet i EØS-avtalen. Det er et samlet syn på at globale utfordringer må møtes med forpliktende internasjonalt samarbeid. Miljø er nedfelt som en del av formålet med EØS-avtalen. Rundt 80 prosent av norsk regelverk på klima- og miljøområdet er basert på EU-regelverket innlemmet i EØS-avtalen (Klima- og miljødepartementet, 2021).

Store deler av EUs miljøregelverk ble tatt inn i norsk lov da EØS-avtalen trådte i kraft i 1994. Stadig utvikles det nytt regelverk i EU på områder som er omfattet av EØS-avtalen. I EUs grønne giv (European Green Deal) er målet om klimanøytralitet i 2050 gjort styrende for EUs politikktutvikling på omtrent alle samfunnsområder (Klima- og miljødepartementet, 2021).

Klima- og miljødepartementet utarbeider årlige strategier for prioriterte EU/EØS-saker på klima- og miljøområdet. Det samarbeides tett med EUs institusjoner og ulike medlemsland for å fremme en politikktutvikling i tråd med norske interesser. Blant annet inviteres Norge til uformelle klima- og miljøministermøter i EU, og Norge er engasjert i ulike uformelle nettverk av medlemsland (Klima- og miljødepartementet, 2021).

Det nordiske samarbeidet er en viktig kanal for medvirkning til europeisk politikktutvikling,

blant annet gjennom faglige bidrag på prioriterte saker og felles politiske innspill. Gjennom EØS-midlene bidrar Norge sammen med Liechtenstein og Island til sosial og økonomisk utjevning i EØS-området. I dette samarbeidet er klima og miljø blant de prioriterte områdene (Klima- og miljødepartementet, 2021).

Før Europakommisjonen utarbeider forslag til nytt regelverk, har kommisjonen åpne høringer der land og berørte parter innenfor EØS-området kan komme med skriftlige innspill. På lik linje med berørte parter i EU-landene, kan norske myndigheter og berørte parter i Norge sende innspill direkte til EU-kommisjonen (Klima- og miljødepartementet, 2021).

Før EUs miljøregler kan innlemmes i norsk rett, må det være enighet mellom EØS-/EFTA-landene Liechtenstein, Island og Norge og EU. Miljø- og klimaregelverk fra EU som tas inn i EØS-avtalen, gjennomføres i norsk rett gjennom lover og forskrifter. Norge kan bli tatt til EFTA-domstolen i miljø saker. I 2015 ble Norge dømt for brudd på EUs luftkvalitetsdirektiv (Klima- og miljødepartementet, 2021).

2.9 Utvikling fra svak til sterkere bærekraft

Bedrifter er en del av samfunnet vårt og bidrar til vekst og velstand gjennom arbeidsplasser og produkter eller tjenester, men er samtidig avhengig av både myndigheter og oss forbrukere. For noen tiår siden holdt det for bedrifter å overholde regler og retningslinjer og skape et godt økonomisk resultat. Som et resultat av en globalisert økonomi stilles det stadig høyere krav til samfunnsansvar også innen sosiale og miljømessige forhold (Carson & Skauge, 2019, ss. 166-167).

En effekt av at næringslivet stadig blir mer internasjonalt gjennom teknologisk utvikling og politisk og økonomisk liberalisering er at myndighetene får forminskert makt til å regulere globale prosesser og det blir bedriftene selv som må ta ansvar for sin påvirkning på sosiale og miljømessige spørsmål (Carson & Skauge, 2019, ss. 187-188).

Bærekraft er en balanse mellom økonomi, samfunnsforhold og miljø (Carson & Skauge, 2019, s. 129). Å godta miljøskadelig aktivitet til fordel for økonomisk vinning sees på som svak bærekraft, mens sterk bærekraft ikke tillater noen form for miljøødeleggelse til fordel for økonomisk gevinst. Klimareguleringen på jorden utføres best av naturen selv, og det kan ikke tas hensyn til økonomiske og sosiale forhold uten at det til slutt vil føre til fatale konsekvenser

for biosfæren, og dermed for menneskelig velferd (Carson & Skauge, 2019, ss. 128, 129, 131).

Ifølge den britiske forskeren Elkington holder det ikke at bedrifter holder seg over den økonomiske bunnlinjen, de har forpliktelser overfor miljøet de opererer i og menneskene de samhandler med. I begrepet den triple bunnlinjen inngår også rapportering og måling av ikke-økonomiske resultater som innvirkning på miljø og samfunn (Carson & Skauge, 2019, s. 135).

Virksomheter stilles krav og forventninger til av sine mange interessenter. Miljørapportering ble lovpålagt gjennom regnskapsloven § 3-3a for norske selskaper i 1999. Øvrige foretak skal i sin årsberetning rapportere om arbeidsmiljø og ytre miljø, jamfør regnskapsloven § 3-3a. Det skal gis opplysninger om arbeidsmiljøet og igangsatte tiltak av betydning, inkludert skader og ulykker, samt om sykefravær for bedrifter med mer enn 5 årsverk. Når det gjelder ytre miljø skal det opplyses om forhold ved virksomheten som kan gi betydelige negative miljøvirkninger og hvilke tiltak det blir gjort for å forhindre eller redusere disse, jamfør regnskapsloven § 3-3a. Bedrifters tilstand angående likestilling mellom kjønnene og hva de gjør for å fremme dette og hindre diskriminering er lovpålagt i likestillings- og diskrimineringsloven § 26a (regnskapsloven, 1999, § 3-3) og (likestillings- og diskrimineringsloven, 2017, § 26).

3. Metode

Vi vil i dette kapittelet beskrive og begrunne de metodiske valgene vi har brukt for innhenting av data, og forklare hvordan vi hentet inn data og behandlet informasjonen vi fant i årsberetningene. Vi vil forklare begreper lagt til grunn for oppgaven, og til slutt vurdere reliabiliteten og validiteten i vår studie.

3.1 Valg av metode

Samfunnsvitenskapelig metode handler om å «samle inn, analysere og tolke data» (Johannessen, Christoffersen, & Tufte, 2020, s. 21).

Vi fikk, som tidligere nevnt, inspirasjon fra en rapport fra 2011; «Ikke-finansiell rapportering knyttet til samfunnsansvar i mindre bedrifter», som konkluderte med at det langt fra alltid er tilfelle med god samfunnsrapportering selv om det er lovpålagte krav om dette for en virksomhet. Vi ønsket å se om dette har forbedret seg i løpet av en såpass lang periode som 10 år, og valgte årstallene 2010 og 2020 som utgangspunkt for å undersøke til sammen 100 årsberetninger. I tillegg til temaene arbeidsmiljø, likestilling og ytre miljø som det ble forsket på i denne rapporten, har vi også med diskriminering som et tema vi undersøkte.

Vi gjennomførte innsamling av data fra 2 årsberetninger per bedrift, utvalget vårt var 50 mellomstore bedrifter innen bygg- og anleggsbransjen, før vi gjorde en dokumentanalyse av disse.

Årsberetninger kan analyseres enten kvantitativt ved å gi innholdet i rapportene poeng/tallfeste disse, eller kvalitativt ved å tolke meningsinnholdet i rapportenes tekst. Vi valgte å undersøke årsberetningene kvantitativt ved å studere innholdet innen temaene arbeidsmiljø, skader/ulykker, sykefravær, likestilling/diskriminering og ytre miljø, og gi poeng i forhold til kvaliteten på rapporteringsinnholdet.

Vi har også gjennomført T-test for 2 parvise utvalg for hvert av disse temaene, samt korrelasjon-test på rapporteringen i forhold til salgsinntekt og antall ansatte. I tillegg har vi gjennomført en T-test for 2 parvise utvalg for å undersøke om det er en signifikant forskjell i salgsinntekt i 2020 i forhold til 2010.

Ved tallfesting av poengscore gav vi score fra 0 til 4, og har derfor avgrenset metoden ved å finne eksempler på rapportering og beskrevet dette gjennom tallpoeng, istedenfor å gå så dypt som å finne årsak til rapporteringen.

Målet var å finne svar på vår problemstilling: *"Hvordan har rapportering av samfunnsansvar utviklet seg i mellomstore bedrifter i bygg- og anleggsbransjen?"*

T-testene som vi har gjennomført gav oss svar på om det var en signifikant forskjell i rapporteringskvaliteten i 2020 i forhold til 2010 (i populasjon).

Vi valgte bygg- og anleggsbransjen fordi vi ville se nærmere på deres rapportering av blant annet skader og forurensning, fordi vi antar at det er naturlig for denne bransjen å ha en del ulykker og også forurense en del.

3.2 Forklaring av begreper

3.2.1 Kvantitativ metode

En kvantitativ tilnærming på et forskningsprosjekt trekker ofte et tilfeldig utvalg og teller opp fenomener; data uttrykkes med tall og andre målbare data, og ved bruk av denne metoden har man et stort og representativt utvalg (Johannessen, Christoffersen, & Tufte, 2020, s. 23).

3.2.2 Kvalitativ metode

En kvalitativ tilnærming på et forskningsprosjekt er ofte mer detaljert og går mer i dybden av tema, utvalget er begrenset og informasjonen blir mer utfyllende. Metoden går mer i dybden av et tema, og kan finne årsaker og brukes helst på et begrenset utvalg (Johannessen, Christoffersen, & Tufte, 2020, s. 23).

3.3 Datainnsamling

Vår datainnsamling er basert på primærdata fra årsberetninger som vi har gjort en dokumentanalyse av. Dette for å bygge et teoretisk grunnlag rundt vår forskning med tilhørende tester.

3.4 Utvalg

Vi har gjort datainnsamling av bedrifters bærekraftsrapportering fra deres årsberetninger i 2010 og 2020 for å se på utviklingen av rapporteringskvaliteten. Vi benyttet oss av Proff Forvalt til å søke opp aksjeselskaper i bygg- og anleggsbransjen på Vestlandet, som i 2020 hadde salgsinntekter over 70 millioner, balansesum over 35 millioner, og som hadde mer enn 50 ansatte. (Vi har valgt å ta utgangspunkt i at alle de tre vilkårene for mellomstore bedrifter må være oppfylt, jmfør regnskapsloven § 1-6).

I vårt søk ønsket vi å få ut tall fra regnskapsåret 2010 og 2020, og ønsket å filtrere på mor- og konsernregnskap, da årsregnskapet for morselskap består av både selskapsregnskap og konsernregnskap, og da konsernregnskapet omfatter både morselskap og datterselskap, jmfør regnskapsloven § 3-2 (3).

Når det gjaldt basisinformasjon ønsket vi at rapporten skulle inneholde informasjon om organisasjonsnummer, juridisk selskapsnavn, kommune, antall ansatte, NACE-bransje og organisasjonsform. Vi ønsket også at rapporten skulle vise regnskapstallene: sum salgsinntekter og sum eiendeler. I øvrig regnskapsinformasjon krysset vi av for konsernregnskap, og at konserntall skal prioriteres der dette finnes. Vi søkte deretter på organisasjonsnummer, og bestilte årsrapportene fra 2010 og 2020 hos Brønnøysundregisteret.

Vi undersøkte 50 bedrifter og 2 årsberetninger for hvert firma, som til sammen tilsvarer 100 årsberetninger. Når vi valgte vårt utvalg på 50 bedrifter, tok vi utgangspunkt i salgsinntektene som firmaene hadde i 2010, og sorterte ut de bedriftene som hadde den høyeste salgsinntekten. Dette for i størst mulig grad å få opp firma som også var av en viss størrelse i 2010. Bedriftene i vårt utvalg hadde i 2020 en salgsinntekt fra kroner 71 847 til kroner 1 725 933, og i 2010 hadde de en salgsinntekt fra kr. 83 134 til kr. 1 033 668. (Alle tall i tusen kroner). I 2020 hadde bedriftene i utvalget fra 52 til 728 ansatte.

3.4.1 Kvantitativ dokumentanalyse

For å samle inn våre sekundærdata valgte vi dokumentanalyse, da informasjonen vi ville analysere lå i årsberetninger fra tidligere år. Dokumentanalysen gav oss en oversikt over hvor forskjellig bedriftene rapporterer og om tiltak satt i gang.

Vi laget spørsmål omkring temaene arbeidsmiljø, sykefravær, skader/ulykker, likestilling, diskriminering og ytre miljø, og undersøkte i hvilken grad de ulike bedriftene oppfyller kravene til rapportering i forhold til disse seks temaene. Spørsmålene vi stilte fikk forskjellige koder og vi gav score 0, 1, 2, 3 eller 4, alt etter hvor god rapporteringen av det aktuelle temaet er.

Vi fordelte bedriftene oss imellom, og for å sikre like kriterier for vurdering laget vi hjelpenotater som definerte og gjorde det lettere å velge riktig poengscore. Vi tok også stikkprøver av hverandre etterpå for å sjekke om vi vurderer likt, i tillegg regnet vi ut gjennomsnittsvar på hvert spørsmål på hver av oss for å se om det var store avvik i vurderingen eller ikke.

Da vi hadde vurdert alle de 50 bedriftene, sammenlignet vi tall fra 2010 med tall fra 2020, og undersøkte om det hadde skjedd en positiv utvikling i rapporteringen av arbeidsmiljø, likestilling/diskriminering og ytre miljø.

3.5 Validitet og reliabilitet

Hvorvidt dataene som samles inn er pålitelig eller ikke, er et grunnleggende spørsmål når det gjelder forskning. På fagspråket kalles dette for «reliabilitet». Her ser man på hvor nøyaktige data man har i undersøkelsen og hvilke data som blir brukt. Man ser også på hvilken metode som er benyttet for å samle inn dataen, og hvordan dataen blir analysert. For å sikre en høy reliabilitet, kan man for eksempel la en person teste ut samme gruppe på to forskjellige tidspunkt, der man får de samme svarene. Man kan også la ulike forskere undersøke den samme gruppen, der man vil ha høy reliabilitet dersom du ulike forskerne har kommet frem til samme resultat (Johannessen, Christoffersen, & Tufte, 2020, s. 27). Det er også viktig å ta stilling til hvor godt dataen representerer virkeligheten. På fagspråket kalles dette for «validitet». Et viktig spørsmål her er hvorvidt dataen gir en god/relevant representasjon av fenomenet (Johannessen, Christoffersen, & Tufte, 2020, s. 43).

Det er ikke helt innlysende hvordan man skal tolke regnskapsloven § 3-3 bokstav a. Kan det for eksempel regnes som god rapportering når en bedrift skriver at de «iverksetter løpende tiltak for forbedringer av arbeidsmiljø»? Eller kan det regnes som god rapportering når bedriften skriver at «Selskapet tilstreber at miljøet skånes i alle situasjoner og virksomheten

forurenses i liten grad det ytre miljø»? Hva med når bedriften skriver at de «opererer i en tradisjonelt sett mannsdominert bransje, men jobber med å øke kvinneandelen»? Er dette et eksempel på god rapportering? I vår vurdering har vi stilt oss følgende spørsmål om arbeidsmiljø, likestilling, diskriminering og ytre miljø:

Tabell 1

ARBEIDSMILJØ (AM)			LIKESTILLING (LS)	DISKRIMINERING (Dn)	YTRE MILJØ (YM)
AM1: Hvordan rapporterer selskapet om arbeidsmiljø?	AM2: Hvordan rapporterer selskapet om sykefravær?	AM3: Hvordan rapporterer selskapet om skader/ulykker?	LS1: Hvordan rapporterer selskapet om likestilling i virksomheten?	Dn1: Hvordan rapporterer selskapet om diskriminering i virksomheten?	YM1: Hvordan rapporterer selskapet om sin påvirkning av det ytre miljø?

Tabellen gir en oversikt over de spørsmål som vi har stilt oss når vi skulle vurdere årsberetninger.

Når vi har tolket dataene, har vi tatt utgangspunkt i «grunnlag for karaktersetting» som vi fant i The Governance Group sin analyse av bærekrafts rapporteringen til de 100 største selskapene på Oslo Børs (The Governance Group, 2021, s. 6).

Vi har benyttet følgende poengskala i vår tolkning av dataene:

Tabell 2

POENGSKALA				
0	1	2	3	4
Ingen rapportering	Svak rapportering		God rapportering	
"Ingen informasjon"	"Temaet nevnes, men det gis lite eller ingen informasjon om selskapets håndtering, og ingen konkrete data".	"Temaet nevnes men selskapet gir ikke meningsfull informasjon om tilnærming eller resultater".	"Selskapet informerer om hvorfor og hvordan temaet håndteres, samt oppnådde resultater, men har mangler knyttet til målsetninger og strategi framover".	"Selskapet informerer godt om hvorfor og hvordan temaet håndteres, samt oppnådde resultat, og redegjør strukturert for målsetninger og strategi framover".

Tabellen viser poengskalaen som vi har brukt som grunnlag i vår vurdering av årsberetninger.

I vår vurdering av rapportene, har vi prøvd å bruke skjønn. Rapportene har til tider vært vanskelig å bedømme, da vi flere ganger har følt på at utsagnet har ligget midt mellom to karakterer. Det har derfor vært til god hjelp at vi er fire personer som har jobbet med vurderingene, og at vi har kunnet dra nytte av hverandre når det gjelder de rapportene som vi har vært usikre på. Det at vi har tatt stikkprøver av hverandre, har også vært med å styrke kvaliteten på vurderingene som er blitt gjort. Vi har i vår studie sett at det generelt har vært en forbedring i rapporteringen av de ulike temaene arbeidsmiljø, likestilling/diskriminering og ytre miljø fra 2010 til 2020, men at det likevel er en stor variasjon i rapporteringen. Det er mange bedrifter som bare skriver noen få setninger om temaene, mens andre bedrifter rapporterer mer utfyllende.

4. Presentasjon av funn

Tidligere forskning viser at SMB ikke har kommet veldig godt i gang med bærekraftsarbeid, selv om flertallet av SMB har ansatte med minst like god kompetanse og relevant erfaring som i store bedrifter. Til tross for kortere rapporteringslinjer, er det mindre tid til bærekraftsarbeid enn i store bedrifter. Når de først får integrert bærekraftsarbeid i sin forretningsmodell, bruker de mindre tid på rapporteringsoppgaver og mer tid på strategiske oppgaver enn de virksomheter som ikke har kommet så langt i sitt arbeid med bærekraft. SMB har til sammen større innvirkning på miljø og klima enn store bedrifter og er vesentlig for global økonomisk utvikling (Meidell, Anita; Eitrem, Anna, 2021).

Bygg- og anleggsbransjen er en av de største forbrukere av naturressurser og bruker 60% av verdens naturressurser enten direkte eller indirekte som byggemateriale for bygging av bygninger eller infrastruktur. Alvorlighetsgraden av bygg- og anleggsbransjens innvirkning på natur og miljø har bidratt til at autoriteter har utviklet mål for bærekraftig utvikling innen bransjen. Det er lettere å forstå alvorlighetsgraden i problemene bygg- og anleggsbransjen er ansvarlig for når en vet om målene som er satt for bærekraftig utvikling (Neenu, 2022).

De 7 viktigste bærekraftsproblemene bygg- og anleggsbransjen er en del av, og som det gjøres tiltak for å bedre, er innen *global oppvarming, tap av biologisk mangfold og naturlige habitater, forsurening, luftforurensning, toksisitet, vannressursforurensning og avskoging* (Neenu, 2022).

Brenning av fossilt brensel, utslipp av forskjellige gasser ved produksjon og forurensning ved transport av materiale, er noen årsaker til at bransjen bidrar til både global oppvarming og forskjellig forurensning i luft, vann og grunn. Utvikling av store landområder eller utvinning av naturressurser gjør at vi også mister biologisk mangfold og habitater (Neenu, 2022).

4.1 Funn

Vi vil i dette kapittelet presentere funn vi har gjort ved gjennomgang av årsberetninger. Vi vil bruke disse funnene til å analysere vår problemstilling: *"Hvordan har rapportering av samfunnsansvar utviklet seg i mellomstore bedrifter i bygg- og anleggsbransjen?"*

Vi ønsker også å se nærmere på om vi ser noen forskjell på bedriftenes rapportering sett i forhold til bedriftenes størrelse, samt om det er noen forskjell på bedrifters rapportering innen de forskjellige bransjekodene innenfor bransjen.

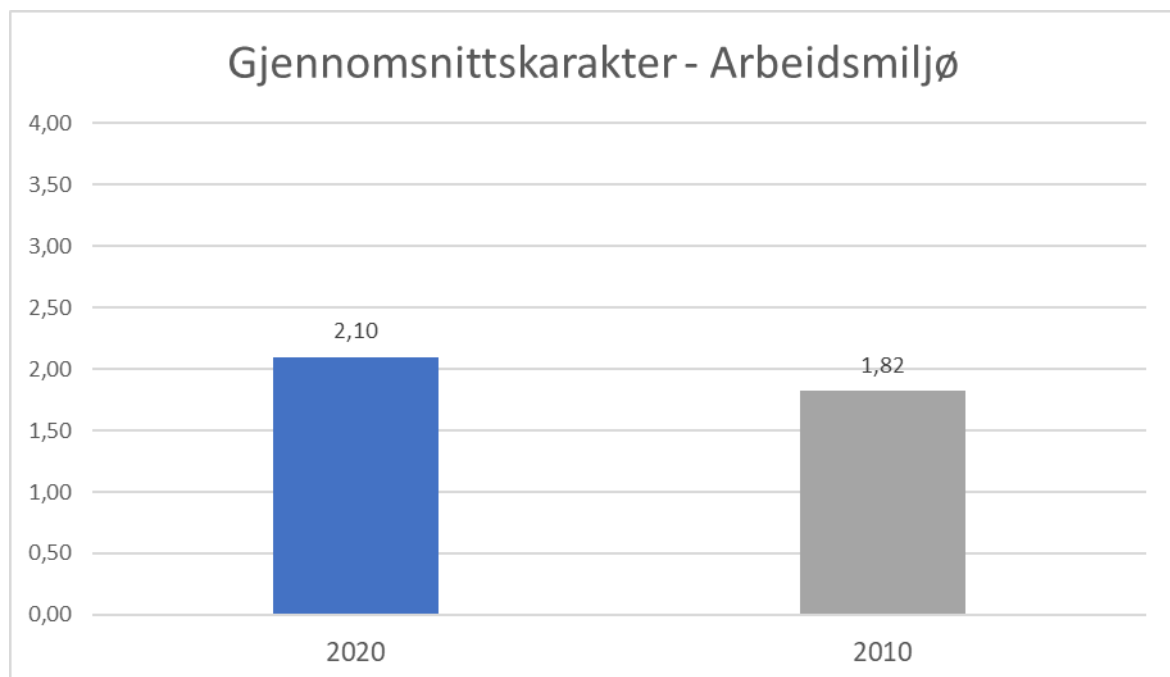
4.2 Resultater fra dokumentanalysen

4.2.1 Arbeidsmiljø

AM1: Hvordan rapporterer selskapet om arbeidsmiljø i virksomheten?

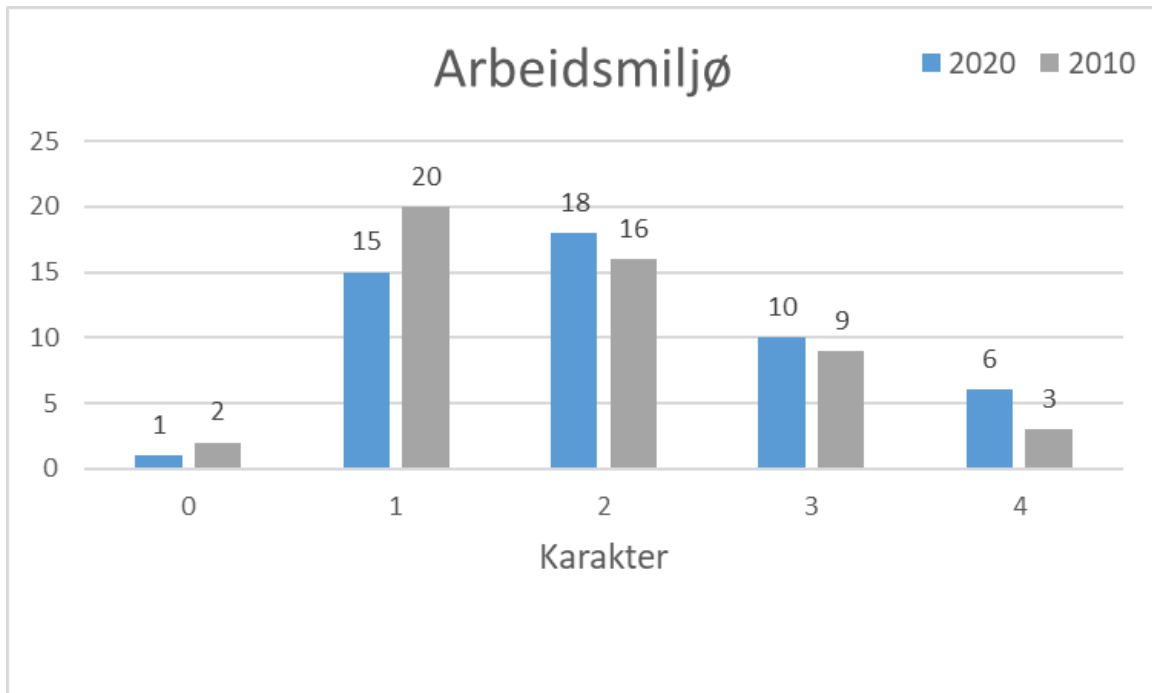
Etter vår vurdering, ser vi at det har skjedd en positiv utvikling i rapporteringen av arbeidsmiljø, og figur 1 viser at gjennomsnitt karakteren har steget fra 1,82 til 2,10. Dette tilsvarer en bedring i rapporteringen på 15,38%. Selv om det har vært en positiv utvikling i rapporteringen, ser vi allikevel at den gjennomsnittlige rapporteringen fortsatt er svak. Vi kan lese av figur 2 at det er flere bedrifter som skårer med 2, 3 og 4 i 2020 enn det var i 2010. Vi ser at det er flest bedrifter som har fått skår på 1 eller 2, både i 2020 og 2010, og at det i 2010 var hele 20 bedrifter som skåret 1 på rapporteringen av arbeidsmiljø.

Figur 1

Figuren viser gjennomsnittskarakter i 2010 og 2020 i forhold til rapportering om arbeidsmiljø.

Figur 2

Figuren viser antall bedrifter i 2010 og 2020 som har fått de ulike karakterene i sin rapportering om arbeidsmiljø.

I 2020 er det bare ett selskap som ikke nevner noe om arbeidsmiljø, mot 2 selskap i 2010. I rapportene finner vi typiske setninger som:

«Styret anser arbeidsmiljøet i selskapet som godt. Det er ikke iverksatt spesielle tiltak i denne forbindelse». (9)

«Styret oppfatter arbeidsmiljøet og den generelle trivselen på arbeidsplassen som god. Det er ikke iverksatt spesielle tiltak på dette området» (25)

«Arbeidsmiljø betraktes som godt». (8)

Dette anser vi som løse påstander, som ikke gir oss så veldig mye meningsfull informasjon.

Som vi ser av figur 2, er det 6 selskap som får topp score i sin rapportering av arbeidsmiljø i 2020. Et eksempel på rapportering som vi anser som veldig god er:

«Arbeidsmiljø er godt. Erfaringer fra 2020 er analysert og bekjentgjort i organisasjonen gjennom HMS-KS-årsrapport 2020. Læringspunktene fra årsrapporten nedfelles i HMS-KS programmet for 2021 som er selskapets HMS-KS styringsverktøy, godkjent av både ledergruppen og arbeidsmiljøutvalget (AMU). Fra HMS-KS programmet fremgår at det er avsatt betydelige ressurser for å nå målsetningen om å bli blant de beste i bransjen på HMS. Etablering og implementering av digitale verktøy, aktiv videreutvikling og bruk av styringssystem, holdningsskapende arbeid, lederutvikling og kompetanserelaterte tiltak vitner om at det arbeides målbevisst og aktivt for å virkeliggjøre forannevnte mål. Gjennom skussmål og tilbakemeldinger fra oppdragsgivere, naboer og egne undersøkelser fremkommer et bilde av virksomhetens ansatte som positive, kvalitetsbevisste og med høy arbeidsmoral. Dette er forenlig med virksomhetens vedtatte forretningsstrategi». (4)

Vi har benyttet en T-test for 2 parvise utvalg og valgt et signifikansnivå på 5%, for å teste om det er en signifikant forskjell i gjennomsnittlig rapportering i 2020 i forhold til 2010. Vi kan lese ut fra tabell 3 at t-stat (2,615) er større enn T-kritisk (2,010), og at p-verdien er på 1,2%. Vi kan med dette hevde at det er en signifikant forskjell i den gjennomsnittlige rapporteringen om arbeidsmiljø i 2020 i forhold til 2010 (i populasjon).

Tabell 3

	ARBEIDSMILJØ (AM1) 2010	ARBEIDSMILJØ (AM1) 2020
Gjennomsnitt	1,82	2,1
Varians	0,967	1,071
Observasjoner	50	50
Pearson-korrelasjon	0,720	
Antatt avvik mellom gjennomsnittene	0	
fg	49	
t-Stat	-2,615	
P(T<=t) ensidig	0,006	
T-kritisk, ensidig	1,677	
P(T<=t) tosidig	0,012	
T-kritisk, tosidig	2,010	

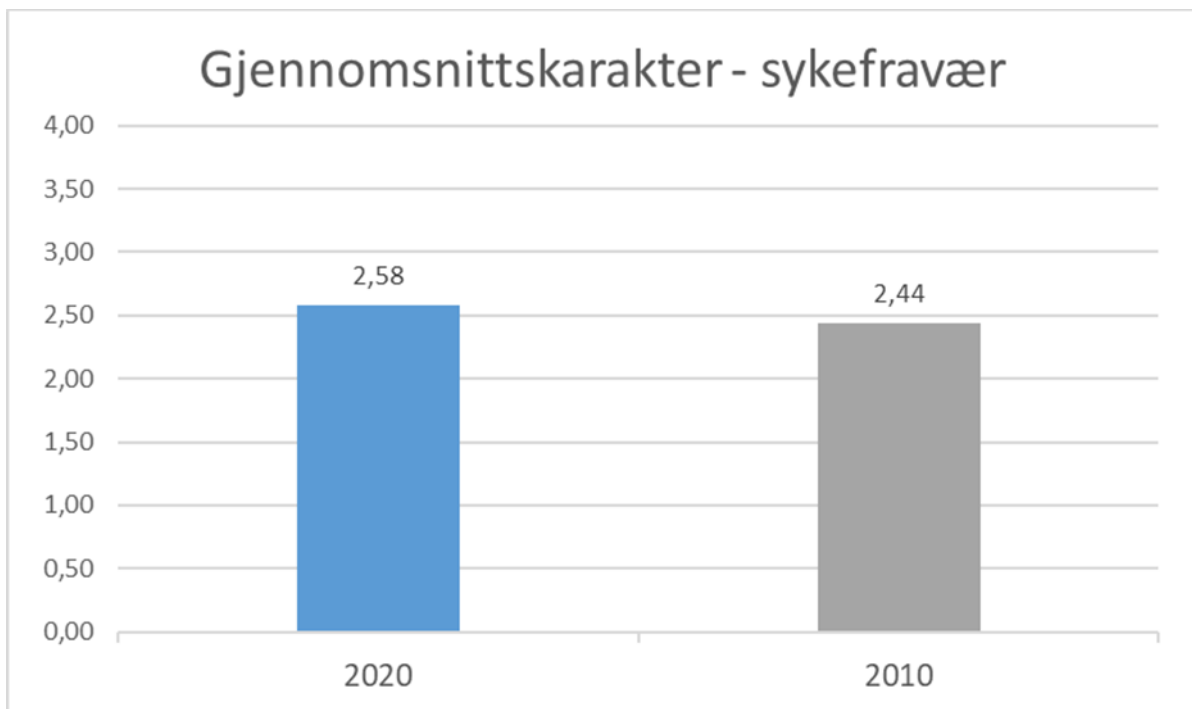
Tabellen viser en t-test for 2 parvise utvalg, hvor vi har undersøkt om gjennomsnittlig rapportering i 2010 er lik gjennomsnittlig rapportering i 2020.

4.2.2 Sykefravær

AM2: Hvordan rapporterer selskapet om sykefravær i virksomheten?

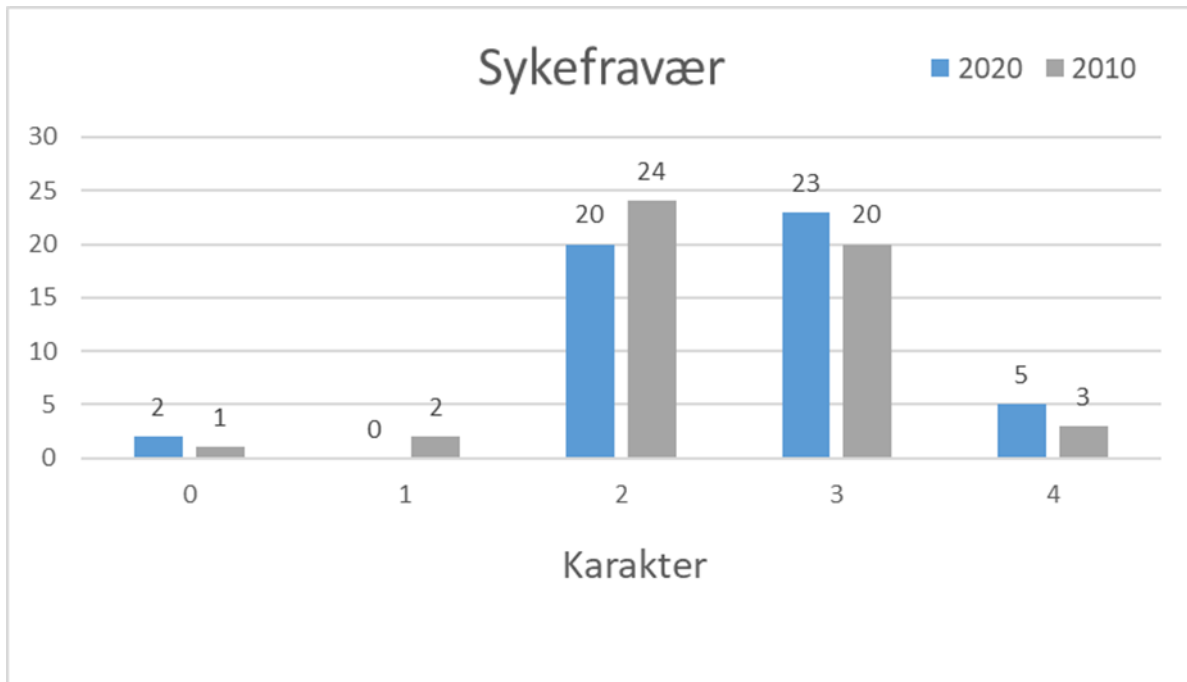
Etter vår vurdering, har det skjedd en liten bedring i rapporteringen av sykefravær, og figur 3 viser at gjennomsnitt karakteren har steget fra 2,44 til 2,58. Dette tilsvarer en bedring i rapporteringen på 5,74%. Vi kan lese ut fra figur 4 at det er flere bedrifter som får karakterskåren 3 og 4 i 2020 enn det var i 2010, og at det er flest bedrifter som får karakterskår 2 eller 3, både i 2020 og 2010. I 2020 er det er to bedrifter, mot en i 2010, som ikke har nevnt noe om sykefravær i det hele tatt.

Figur 3

Figuren viser gjennomsnittskarakter i 2010 og 2020 i forhold til rapportering om sykefravær.

Figur 4

Figuren viser antall bedrifter i 2010 og 2020 som har fått de ulike karakterene i sin rapportering om sykefravær.

Selv om vi ser en liten bedring i rapporteringen, er den gjennomsnittlige rapporteringen fortsatt litt svak. Typiske setninger som vi finner i rapporteringen om sykefravær, er:

«Det totale sykefraværet i 2020 var 3,6%» (4)

«Sykefraværet var på 5,96 i 2020 mot 5,5 i 2019» (8)

«Korttidssykefraværet i selskapet i 2020 var 0,72%, mens langtidssykefraværet var 1,97%. Sykefraværet totalt var 1742 dager i 2020 som utgjorde ca. 2,63% av total arbeidstid. Styret mener at sykefraværet er på et akseptabelt nivå, og vil fortsette å arbeide aktivt med å redusere antall sykedager» (26)

«Sykefraværet i selskapet var på 5,2% av total arbeidstid (4,1% i 2019). Styret anser dette som tilfredsstillende med bakgrunn i de utfordringer selskapet har hatt med karantene og fravær knyttet til Covid-19. Selskapet vil fortsette arbeidet med å redusere antall sykedager for å nå en målsetning på sykefravær under 3%» (5)

De to første eksemplene gir oss oversikt over resultater, men gir oss liten informasjon om selskapets tilnærming. Denne type rapportering har vi derfor gitt karakterskår 2. I de to siste eksemplene får vi både oversikt over resultater og informasjon om selskapets tilnærming, og på slike typer rapportering har vi gitt karakterskår 3.

Som vi ser av figur 4, er det 5 selskap som får topp score i sin rapportering av sykefravær i 2020. Et eksempel på rapportering som vi anser som veldig god er:

«Selskapet arbeider planmessig med sikte på å redusere sykefraværet, blant annet gjennom holdningsarbeid og tett oppfølging. En målsetting er at sykefraværet skal være 4% eller mindre. Samlet fravær i 2020 var på 5,8% mot 4,2 i 2019. Sykefraværet i 2020 var høyst første halvår og hadde en synkende trend siste halvår. Selskapet har en tilsvarende synkende trend første kvartal 2021 og ligger godt under målsettingen på 4%. Styret er tilfreds med utviklingen innenfor arbeidsmiljø, likestilling og sykefravær. Ulike tiltak som er iverksatt, har som målsetting å få ned fraværet ytterligere». (7)

Vi har også her benyttet en T-test for 2 parvise utvalg og valgt et signifikansnivå på 5%, for å teste om det er en signifikant forskjell i gjennomsnittlig rapportering i 2020 i forhold til 2010. Vi kan lese ut fra tabell 4 at t-stat (1,414) er mindre enn T-kritisk (2,010), og at p-verdien er på 16,4%. Vi kan dermed ikke hevde at det er en signifikant forskjell i den gjennomsnittlige rapporteringen om sykefravær i 2020 i forhold til 2010 (i populasjon).

Tabell 4

	SYKEFRAVÆR (AM2) 2010	SYKEFRAVÆR (AM2) 2020
Gjennomsnitt	2,44	2,58
Varians	0,578	0,698
Observasjoner	50	50
Pearson-korrelasjon	0,618	
Antatt avvik mellom gjennomsnittene	0	
fg	49	
t-Stat	-1,414	
P(T<=t) ensidig	0,082	
T-kritisk, ensidig	1,677	
P(T<=t) tosidig	0,164	
T-kritisk, tosidig	2,010	

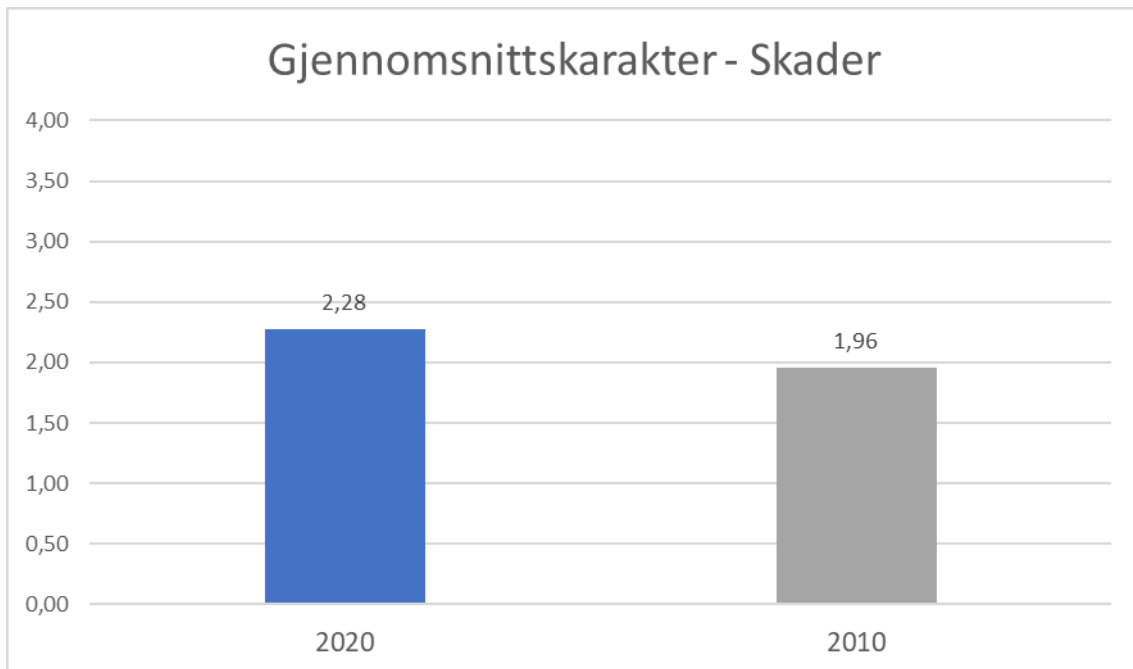
Tabellen viser en t-test for 2 parvise utvalg, hvor vi har undersøkt om gjennomsnittlig rapportering i 2010 er lik gjennomsnittlig rapportering i 2020.

4.2.3 Skader

AM3: Hvordan rapporterer selskapet om skader i virksomheten?

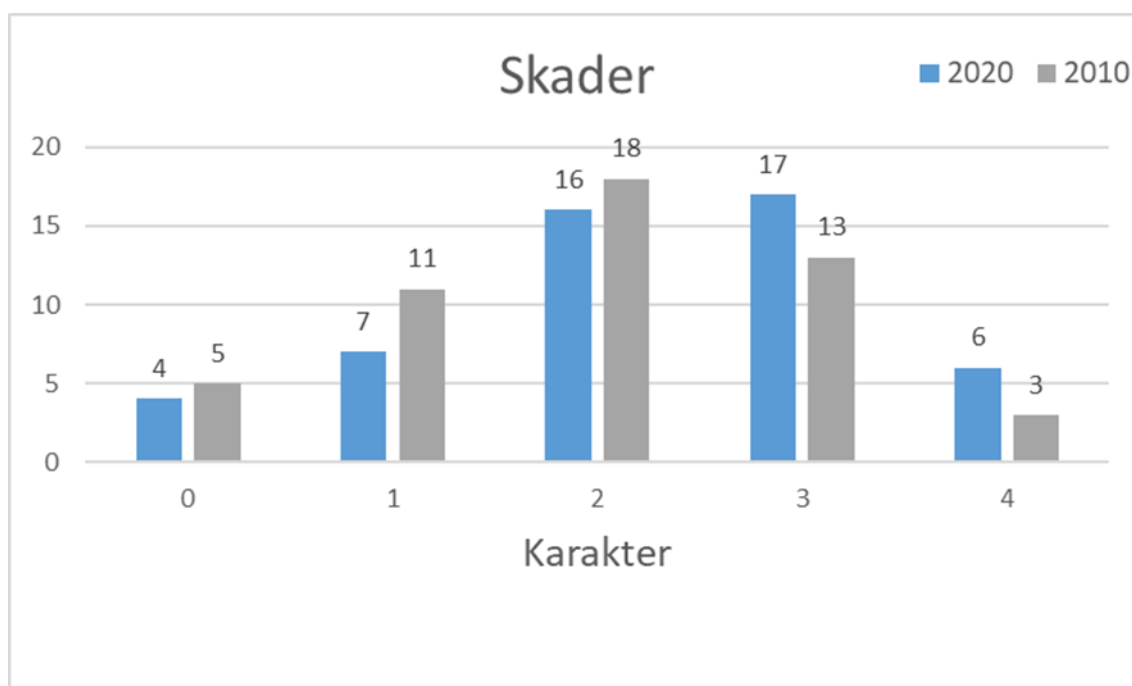
Etter vår vurdering, ser vi at det også her har skjedd en positiv utvikling i rapporteringen av skader, og vi ser i figur 5 at gjennomsnitt karakteren har steget fra 1,96 til 2,28. Dette tilsvarer en bedring i rapporteringen på 16,33%. Ut fra figur 6 kan vi lese at det er flest bedrifter som har fått skår på 2 eller 3, og dette funnet gjelder for både 2020 og 2010. I 2020 er flere bedrifter som får karakterskår på 3 og 4 enn det var i 2010, og det er 6 bedrifter som får full skår på skaderapporteringen, mot 3 bedrifter i 2010.

Figur 5

Figuren viser gjennomsnittskarakter i 2010 og 2020 i forhold til rapportering om skader.

Figur 6

Figuren viser antall bedrifter i 2010 og 2020 som har fått de ulike karakterene i sin rapportering om skader.

Vi ser også her en positiv utvikling, men ut fra den gjennomsnittlige rapporteringen så ser vi at rapporteringen fortsatt er svak. Typiske setninger som vi finner i rapportene, er:

«Det har i løpet av året vært noen små arbeidsuhell, men ingen med fravær». (8)

«Det har vært registrert 7 mindre personskader i virksomheten i 2010» (12)

«Det har ikke vært noen alvorlige ulykker i løpet av året. H-tallet endte på 3,7 for 2010 som er ned fra 7,2 i 2009. Selskapet har hatt fokus på skadeforebyggende arbeid i 2010, HMS 24/7 fortsetter og vi har også kjørt i gang kvalitetskampanje for å sikre rett kvalitet». (1)

«Det ble rapportert 121 uønskede hendelser (RUH) i løpet av 2020. Dette er en reduksjon på antall innrapporterte hendelser sammenlignet med antall innrapporterte hendelser i 2019. Våre preventive tiltak med å redusere antall uønskede hendelser har virket. Videre ble det rapportert 38 kvalitetsavvik i 2020. Dette er en nedgang i forhold til 2019. Det er blitt meldt inn 1 alvorlig personskade. Bedriften var ansvarlig for 26 av disse kvalitetsavvikene, andre involverte parter var ansvarlig for de resterende. Mange av avvikene og de uønskede hendelsene genererte ulike tiltak. Bedriften hadde 15 personskader på egne ansatte i 2020, der 6 av ulykkene førte til skade med fravær. 1 av hendelsene var meldepliktig til Arbeidstilsynet». (13)

I de to første eksemplene ser vi at rapporteringen gir oss en oversikt over resultater, men gir oss liten/ingen informasjon om selskapets tilnærming. Denne formen for rapportering har vi derfor gitt karakterskår 2. I de to siste eksemplene får vi både oversikt over resultater og informasjon om hvordan temaet håndteres, og på slike typer rapportering har vi gitt karakterskår 3.

Som vi kan lese ut fra figur 6, er det 6 selskap som får topp score i sin rapportering av skader i 2020, mot 3 selskap i 2010. Et eksempel på rapportering som vi anser som veldig god er:

«Bedriften gir sikkerhet og miljøvern høy prioritet, og bestreber å forebygge farlige situasjoner som kan medføre skade på liv og helse. Det inntraff ingen større uhell i 2020 som medførte alvorlige personskade. Skadestatistikken i 2020 viser en negativ trend og utvikling. I 2020 hadde vi dessverre et alvorlig sprengningsuhell som kunne medført tap av menneskeliv. En arbeidsbil ble knust, men heldigvis ingen alvorlige personskader. Det er som følge av uhell i 2020 iverksatt flere konkrete HMS tiltak og HMS kampanjen "STOPP & TENK" ble etablert. Kampanjen fortsetter med delkampanjer som innebærer HMS filmer og fokus på sikkerhet og 0 - visjonen når det gjelder skader på mennesker og miljø. Selskapet har hatt fokus på skadeforebyggende arbeid i 2020, HMS 24/7 fortsetter og det kjøres kvalitetskampanjer på ulike områder for å sikre rett kvalitet». (1)

Vi har også når det gjelder skader, benyttet en T-test for 2 parvise utvalg og valgt et signifikansnivå på 5%, for å teste om det er en signifikant forskjell i gjennomsnittlig rapportering i 2020 i forhold til 2010. Vi kan lese ut fra tabell 5 at t-stat (2,364) er større enn T-kritisk (2,010), og at p-verdien er på 2,2%. Vi kan med dette hevde at det er en signifikant forskjell i den gjennomsnittlige rapporteringen om skader i 2020 i forhold til 2010 (i populasjon).

Tabell 5

	SKADER (AM3) 2010	SKADER (AM3) 2020
Gjennomsnitt	1,96	2,28
Varians	1,141	1,226
Observasjoner	50	50
Pearson-korrelasjon	0,613	
Antatt avvik mellom gjennomsnittene	0	
fg	49	
t-Stat	-2,364	
P(T<=t) ensidig	0,011	
T-kritisk, ensidig	1,677	
P(T<=t) tosidig	0,022	
T-kritisk, tosidig	2,010	

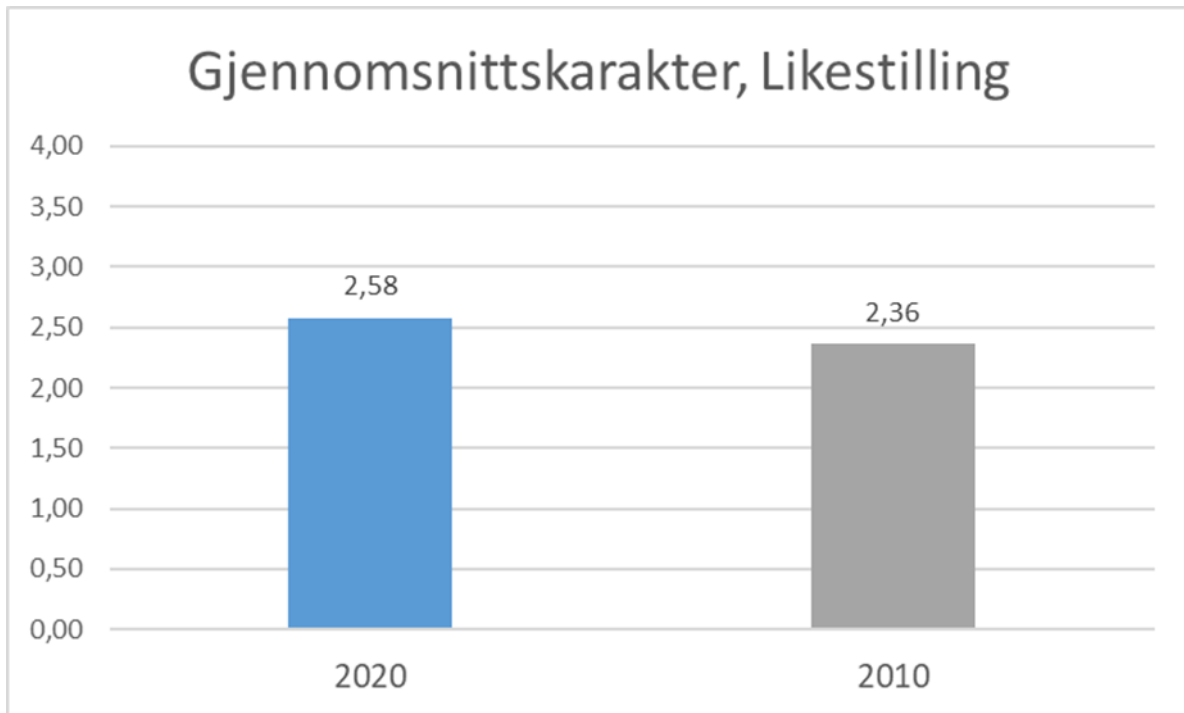
Tabellen viser en t-test for 2 parvise utvalg, hvor vi har undersøkt om gjennomsnittlig rapportering i 2010 er lik gjennomsnittlig rapportering i 2020.

4.2.4 Likestilling

LS1: Hvordan rapporterer selskapet om likestilling i virksomheten?

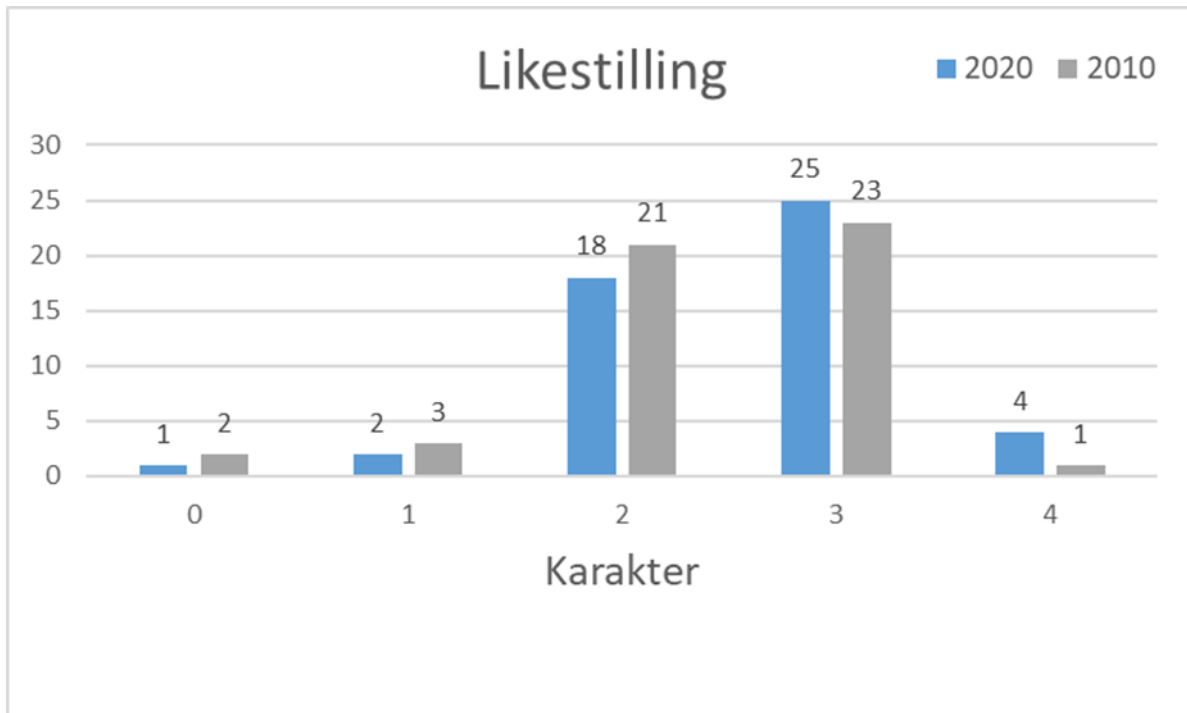
Etter vår vurdering, ser vi at det også her har skjedd en positiv utvikling i rapporteringen av likestilling, og vi kan lese av figur 7 at gjennomsnitt karakteren har steget fra 2,36 til 2,58. Dette tilsvarer en bedring i rapporteringen på 9,32%. Vi kan lese ut fra figur 8 at det er flere bedrifter som får karakterskåren 3 og 4 i 2020 enn det var i 2010, og at de aller fleste bedriftene har fått karakterskåren 2 eller 3, både i 2020 og 2010. I 2020 er det en bedrifter, mot to i 2010, som ikke har nevnt noe om likestilling i det hele tatt. I 2020 er det 4 bedrifter som får full skår i sin rapportering om likestilling, mens det i 2010 kun var en bedrift som fikk full skår i sin likestillingsrapportering.

Figur 7

Figuren viser gjennomsnittskarakter i 2010 og 2020 i forhold til rapportering om likestilling.

Figur 8

Figuren viser antall bedrifter i 2010 og 2020 som har fått de ulike karakterene i sin rapportering om likestilling.

Ut fra den gjennomsnittlige rapporteringen ser vi at rapporteringen fortsatt er svak. Typiske setninger som vi finner i rapporteringen om likestilling, er:

«Selskapet har som mål å være en arbeidsplass der det råder full likestilling mellom kvinner og menn. Selskapet har en innarbeidet policy med målsetning om at det ikke skal forekomme forskjellsbehandling grunnet kjønn i saker som for eksempel lønn, avansement, rekruttering med mer». (12)

«Pr. 31.12.20 var det ansatt 78 personer, hvorav 65 i produksjon, som er en nedgang på 2 fra året før. I produksjonen finnes 3 kvinner, 5%, en relativt høy kvinneandel i dette yrket. På kontoret er kvinneandelen 15% og i styret 0%». (44)

«Ved årsskiftet var det 140 ansatte, herav 24 kvinner. Bedriften opererer i en tradisjonelt sett mannsdominert bransje, men jobber aktivt med å øke kvinneandelen. Lønn og arbeidstid fastsettes individuelt og skiller ikke på kjønn. I ledergruppen er det en kvinne og åtte menn. Det er ingen kvinner i selskapets styre». (7)

Det er ingen kvinner i selskapets styre, men styret er bevisst på de samfunnsmessige forventninger om tiltak for å fremme likestilling i virksomheten. Det vurderes ikke å være nødvendig å iverksette spesielle tiltak på dette området. Av selskapets ansatte pr. 31.12.2010 var det 69 menn og 4 kvinner. (8)

I det første eksemplet ser vi at selskapet gir oss en viss informasjon om selskapets håndtering, men de oppgir ingen informasjon om kjønnsstatistikk (hverken i styret, ledelse, eller selskapet som helhet). Denne formen for rapportering har vi derfor gitt karakterskåren 1. I det andre eksempelet får vi informasjon om selskapets kjønnsstatistikk, men de gir oss liten informasjon om selskapets håndtering. Denne formen for rapportering har vi derfor gitt karakterskår 2. I de to siste eksemplene får vi både informasjon om resultater og om hvordan temaet håndteres, og på slike former for rapportering har vi gitt karakterskår 3.

Som nevnt tidligere, er det 4 selskap som får topp score i sin rapportering av likestilling i 2020, og ett selskap som får topp score i 2010. Et eksempel på rapportering som vi anser som god er:

«Antall ansatte i selskapet var 442 pr. 31.12.2020, hvorav 46 var kvinner. 36 av de ansatte var lærlinger. 19 av de ansatte hadde frivillig redusert stilling. I ledergruppen er kvinneandelen 17%. I styret er kvinneandelen 25%. Lik lønn for likt arbeid kan dokumenteres. Bedriften har som mål å være en arbeidsplass der det råder full likestilling mellom kvinner og menn. Det er innarbeidet forhold rundt likestilling som tar sikte på at det ikke forekommer forskjellsbehandling grunnet kjønn. Rutiner for intern varslings iht. arbeidsmiljøloven § 2A-3 er iverksatt». (1)

Vi har også når det gjelder likestilling, benyttet en T-test for 2 parvise utvalg og valgt et signifikansnivå på 5%, for å teste om det er en signifikant forskjell i gjennomsnittlig rapportering i 2020 i forhold til 2010. Vi kan lese ut fra tabell 6 at t-stat (2,526) er større enn T-kritisk (2,010), og at p-verdien er på 1,5%. Vi kan med dette hevde at det er en signifikant forskjell i den gjennomsnittlige rapporteringen om likestilling i 2020 i forhold til 2010 (i populasjon).

Tabell 6

	LIKESTILLING (LS) 2010	LIKESTILLING (LS) 2020
Gjennomsnitt	2,36	2,58
Varians	0,643	0,616
Observasjoner	50	50
Pearson-korrelasjon	0,699	
Antatt avvik mellom gjennomsnittene	0	
fg	49	
t-Stat	-2,526	
P(T<=t) ensidig	0,007	
T-kritisk, ensidig	1,677	
P(T<=t) tosidig	0,015	
T-kritisk, tosidig	2,010	

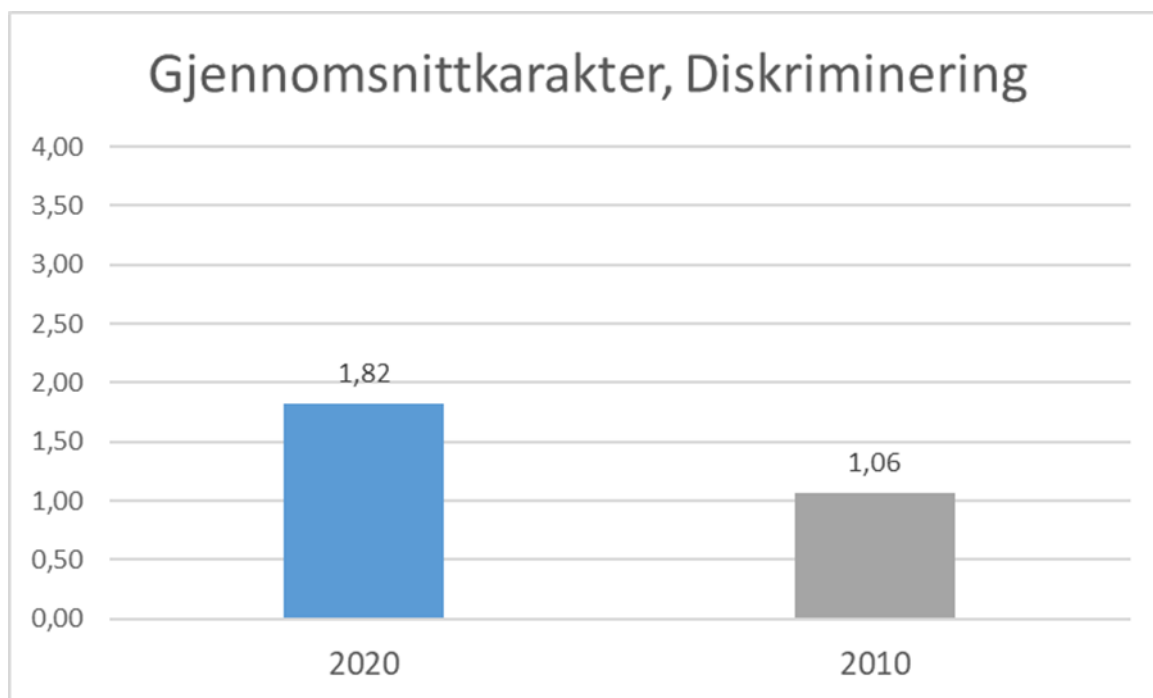
Tabellen viser en t-test for 2 parvise utvalg, hvor vi har undersøkt om gjennomsnittlig rapportering i 2010 er lik gjennomsnittlig rapportering i 2020.

4.2.5. Diskriminering

Dn1: Hvordan rapporterer selskapet om diskriminering i virksomheten?

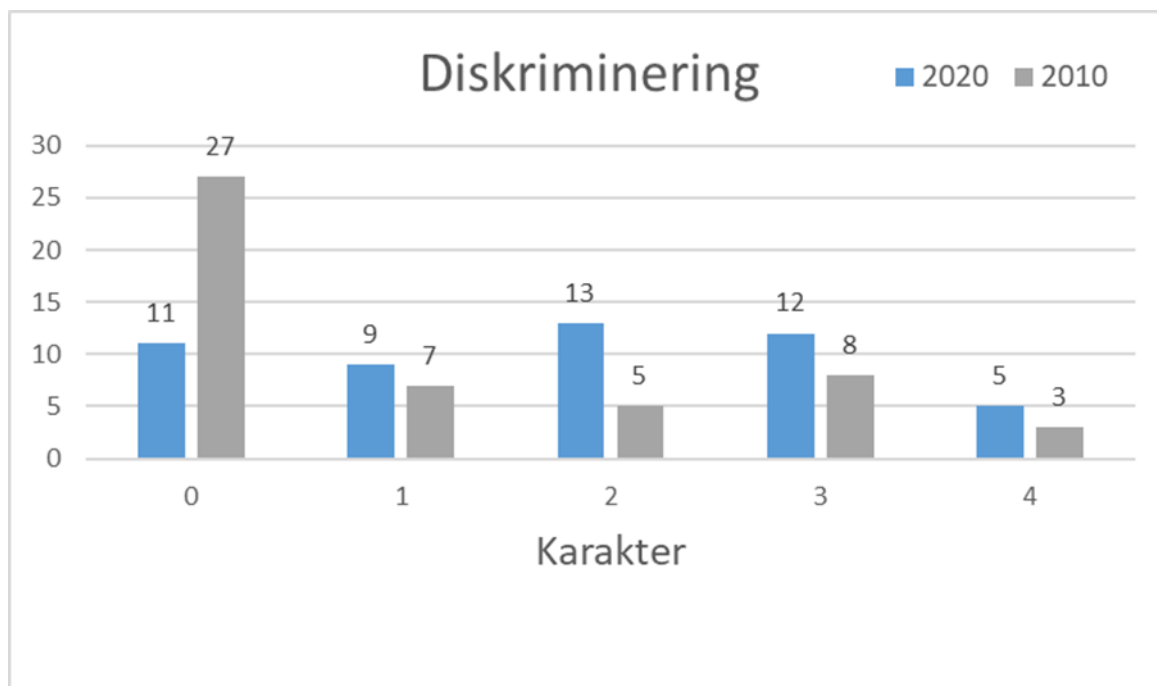
Etter vår vurdering, ser vi at det også her har skjedd en positiv utvikling i rapporteringen av diskriminering, og vi kan se i figur 9 at gjennomsnitt karakteren har steget fra 1,06 til 1,82. Dette tilsvarer en bedring i rapporteringen på 71,7%. Vi kan lese ut fra figur 10 at det var hele 27 bedrifter som ikke nevnte noe om diskriminering i 2010, men at dette har blitt redusert til 11 bedrifter i 2020. Vi ser også at det er flere bedrifter som får karakterskåren 1-4 i 2020 enn det var i 2010, og at karakterskåren er ganske jevnt fordelt i 2020 mellom karakterene 0-3. Vi kan også lese ut fra figuren at det er 5 bedrifter som har fått topp score på rapportering om diskriminering i 2020, mot 3 stk. i 2010.

Figur 9

Figuren viser gjennomsnittskarakter i 2010 og 2020 i forhold til rapportering om diskriminering.

Figur 10

Figuren viser antall bedrifter i 2010 og 2020 som har fått de ulike karakterene i sin rapportering om diskriminering.

Ut fra den gjennomsnittlige rapporteringen ser vi at rapporteringen om diskriminering fortsatt er veldig svak. Typiske setninger som vi finner i rapporteringen om diskriminering, er:

«Selskapet arbeider løpende for å unngå diskriminering». (25)

«Det er ikke planlagt eller iverksatt spesielle tiltak i forhold til diskriminering. Bedriften opplever ikke problemer på dette området». (2)

«Bedriften har tradisjoner for å rekruttere personell med ulik etnisitet og kulturell bakgrunn. Selskapet har en policy som har til hensikt å fremme likebehandling og samtidig hindre forskjellsbehandling grunnet etnisitet, hudfarge, religion eller livssyn i saker som for eksempel lønn, avansement og rekruttering». (6)

«Selskapet har gjennom mange år hatt tilrettelagte arbeidsoppgaver for personer som har redusert arbeidsførhet. Sammen med bedriftshelsejeneren vil en fortsatt jobbe aktivt med dette. Bedriften arbeider aktivt for å fremme likestilling, sikre like muligheter og rettigheter og hindre diskriminering på grunn av etnisitet, nasjonal opprinnelse, avstamning, hudfarge, språk, religion og livssyn». (5)

De to første eksemplene anser vi som løse påstander, som ikke gir oss så veldig mye meningsfull informasjon. En slik form for rapportering har vi gitt karakteren 1. I det tredje eksempelet er informasjonen litt mer meningsfull, rapportering har derfor fått karakterskår 2. I det siste eksempelet får vi både informasjon om resultater og om hvordan temaet håndteres, og på slike former for rapportering har vi gitt karakterskår 3.

Som nevnt tidligere, er det 5 selskap som får topp score i sin rapportering av diskriminering i 2020, og tre selskaper som får topp score i 2010. Et eksempel på rapportering som vi anser som god er:

«Diskrimineringslovens formål er å fremme likestilling, sikre like muligheter og rettigheter og å hindre diskriminering på grunn av etnisitet, nasjonal opprinnelse, avstamning, hudfarge, språk, religion og livssyn. Konsernet arbeider aktivt, målrettet og planmessig for å fremme lovens formål innenfor vår virksomhet. Aktivitetene omfatter blant annet rekruttering, lønns- og arbeidsvilkår, forfremmelse, utviklingsmuligheter og beskyttelse mot trakassering. Selskapet har som mål å være en arbeidsplass hvor det ikke forekommer diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne. Selskapet arbeider aktivt og målrettet for å utforme og tilrettelegge de fysiske forholdene slik at virksomhetens ulike funksjoner kan benyttes av flest mulig. For arbeidstakere eller arbeidssøkere med nedsatt funksjonsevne foretas det individuell tilrettelegging av arbeidsplass og arbeidsoppgaver». (11)

Vi har også her benyttet en T-test for 2 parvise utvalg og valgt et signifikansnivå på 5%, for å teste om det er en signifikant forskjell i gjennomsnittlig rapportering i 2020 i forhold til 2010. Vi kan lese ut fra tabell 7 at t-stat (3,778) er større enn T-kritisk (2,010), og at p-verdien er tilnærmet lik 0%. Vi kan med dette hevde at det er en signifikant forskjell i den gjennomsnittlige rapporteringen om diskriminering i 2020 i forhold til 2010 (i populasjon).

Tabell 7

	DISKRIMINERING (Dn) 2010	DISKRIMINERING (Dn) 2020
Gjennomsnitt	1,06	1,82
Varians	1,853	1,702
Observasjoner	50	50
Pearson-korrelasjon	0,431	
Antatt avvik mellom gjennomsnittene	0	
fg	49	
t-Stat	-3,778	
P(T<=t) ensidig	0,000	
T-kritisk, ensidig	1,677	
P(T<=t) tosidig	0,000	
T-kritisk, tosidig	2,010	

Tabellen viser en t-test for 2 parvise utvalg, hvor vi har undersøkt om gjennomsnittlig rapportering i 2010 er lik gjennomsnittlig rapportering i 2020.

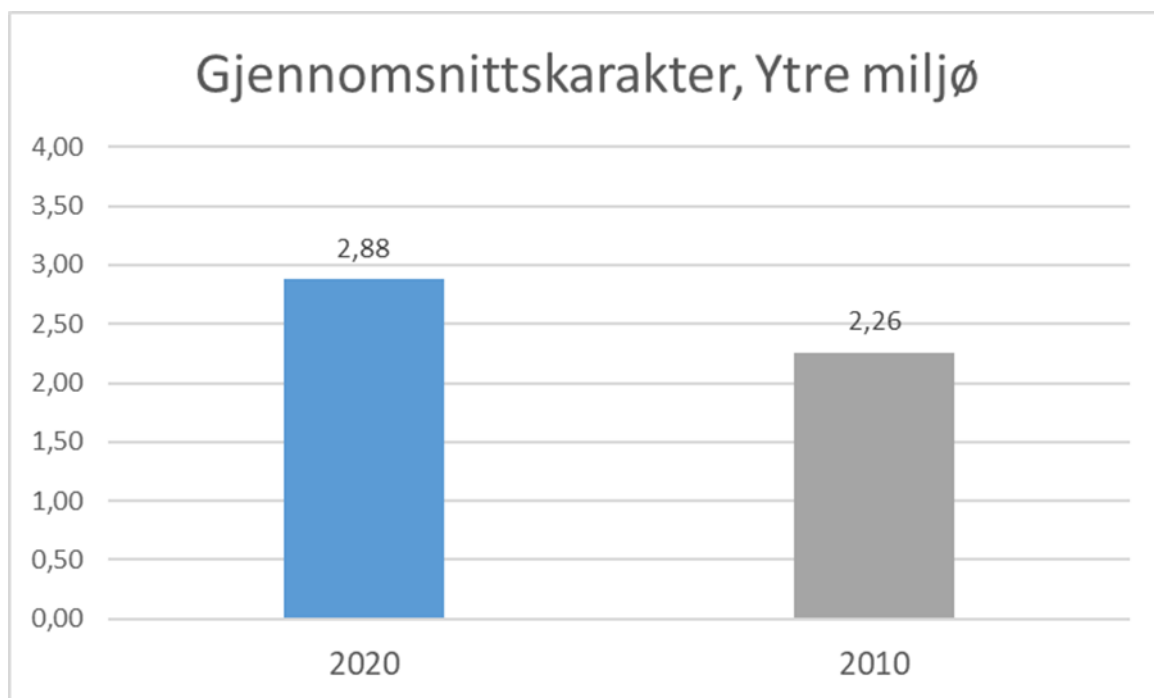
4.2.6 Ytre miljø

YM1: Hvordan rapporterer selskapet om sin påvirkning av det ytre miljø?

Etter vår vurdering, og slik vi kan lese ut fra figur 11, har det også skjedd en positiv utvikling i rapporteringen av det ytre miljø, og gjennomsnitt karakteren har steget fra 2,26 til 2,88.

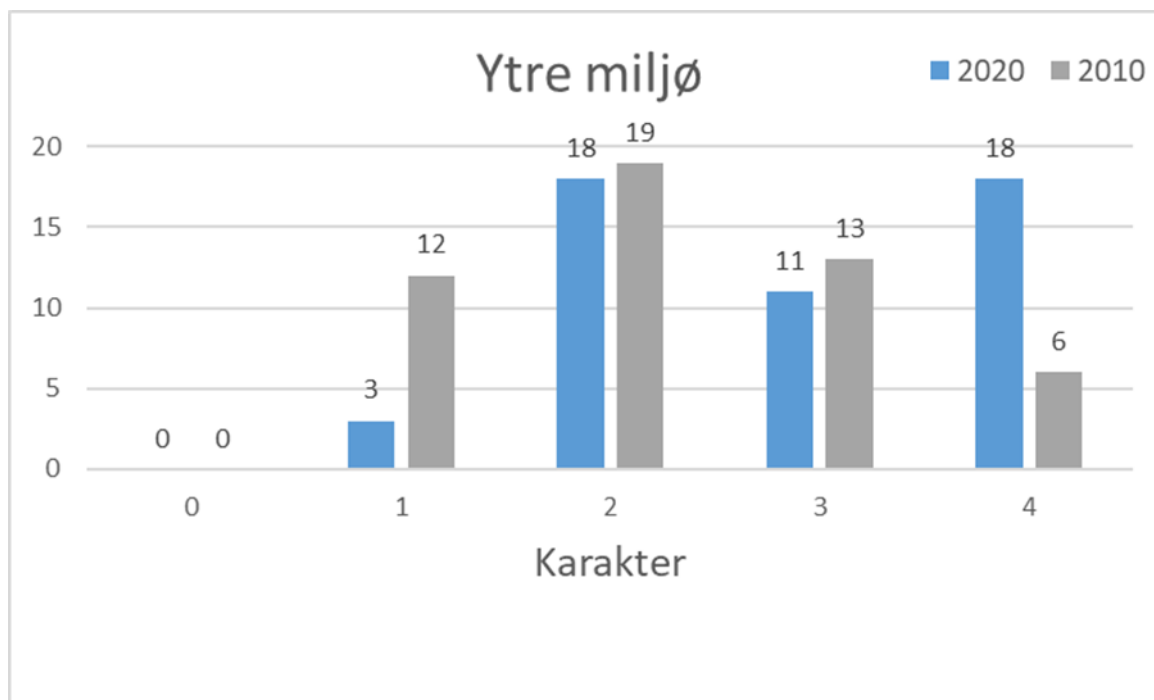
Dette tilsvarer en bedring i rapporteringen på 27,43%. Vi ser i figur 12 at det er flere bedrifter som får karakterskåren 1-3 i 2010 enn det er i 2020, men at det er mange flere som får karakterskår 4 i 2020 enn det var i 2010. Som vi kan lese av figur 12, var det 18 selskap som fikk topp score i 2020, mot 6 stk. i 2010. Vi bemerket oss også at det verken var bedrifter i 2010 eller 2020 som fikk karakteren 0.

Figur 11

Figuren viser gjennomsnittskarakter i 2010 og 2020 i forhold til rapportering om ytre miljø.

Figur 12

Figuren viser antall bedrifter i 2010 og 2020 som har fått de ulike karakterene i sin rapportering om ytre miljø.

Ut fra den gjennomsnittlige rapporteringen ser vi at rapporteringen om ytre miljø fortsatt er litt svak. Typiske setninger som vi finner i rapporteringen om ytre miljø, er:

«Selskapet driver ikke virksomhet som forurensar det ytre miljø.» (18)

«Virksomheten er ikke regulert av konsesjoner fra SFT eller tilsvarende. Selskapet tilstreber at miljøet skånes i alle situasjoner og virksomheten forurensar i liten grad det ytre miljø.» (22)

«Virksomheten er ikke regulert av konsesjoner fra SFT eller tilsvarende. Selskapet tilstreber at miljøet skånes i alle situasjoner og virksomheten forurensar i liten grad det ytre miljø. Bedriften har miljøsertifikat NS ISO 14001.» (8)

«Selskapets virksomhet forurensar kun i ubetydelig grad det ytre miljø. Bedrifter har spesielt søkelys på holdninger og tiltak for gjenvinning og kildesortering av bygningsavfall. Bedriften er også bevisst på å finne alternative bygge-artikler med minimale helseskadelige stoffer. Bedriften er miljøfyrtårn sertifisert.» (23)

Det første eksemplet anser vi som en løs påstand, som ikke gir oss noen meningsfull informasjon. En slik form for rapportering har vi derfor gitt karakterskår 1. I det andre eksemplet får vi informasjon om resultater, men lite meningsfull informasjon om selskapets tilnærming. Denne formen for rapportering har vi derfor gitt karakterskår 2. I de to siste eksemplene får vi både oversikt over resultater og informasjon om hvordan temaet håndteres, og på slike typer rapportering har vi gitt karakterskår 3.

Som nevnt tidligere, er det hele 18 selskap som får topp score i sin rapportering om ytre miljø i 2020, og 6 selskap som får topp score i 2010. Et eksempel på rapportering som vi anser som god er:

«Konsernet har et mål om å være den ledende grønne aktøren i næringen og være en pådriver for miljø- og klimavennlige løsninger og prioriterer helse, miljø og livskvalitet i alt vi gjør. Vi jobber proaktivt med vårt miljøansvar, både i forhold til hvordan vi planlegger, bygger, og hva vi leverer til våre kunder. For å lykkes skal vi samarbeide med dedikerte kunder, leverandører og partnere og bli bedre sammen. Bedriften er ISO14001 sertifisert, det sikrer vårt fundament for å drive effektiv miljøstyring i alle våre prosesser, og for å levere miljøriktige produkter. I vår Business Plan periode 2021-2021 vil vi fortsette å øke antallet prosjekter med en grønn profil og selskapet har i løpet av 2020 iverksatt tiltak for å sikre oppfyllelsen av våre ambisjoner.» (3)

Vi har også her benyttet en T-test for 2 parvise utvalg og valgt et signifikansnivå på 5%, for å teste om det er en signifikant forskjell i gjennomsnittlig rapportering i 2020 i forhold til 2010. Vi kan lese ut fra tabell 8 at t-stat (4,350) er større enn T-kritisk (2,010), og at p-verdien er tilnærmet lik 0%. Vi kan med dette hevde at det er en signifikant forskjell i den gjennomsnittlige rapporteringen om ytre miljø i 2020 i forhold til 2010 (i populasjon).

Tabell 8

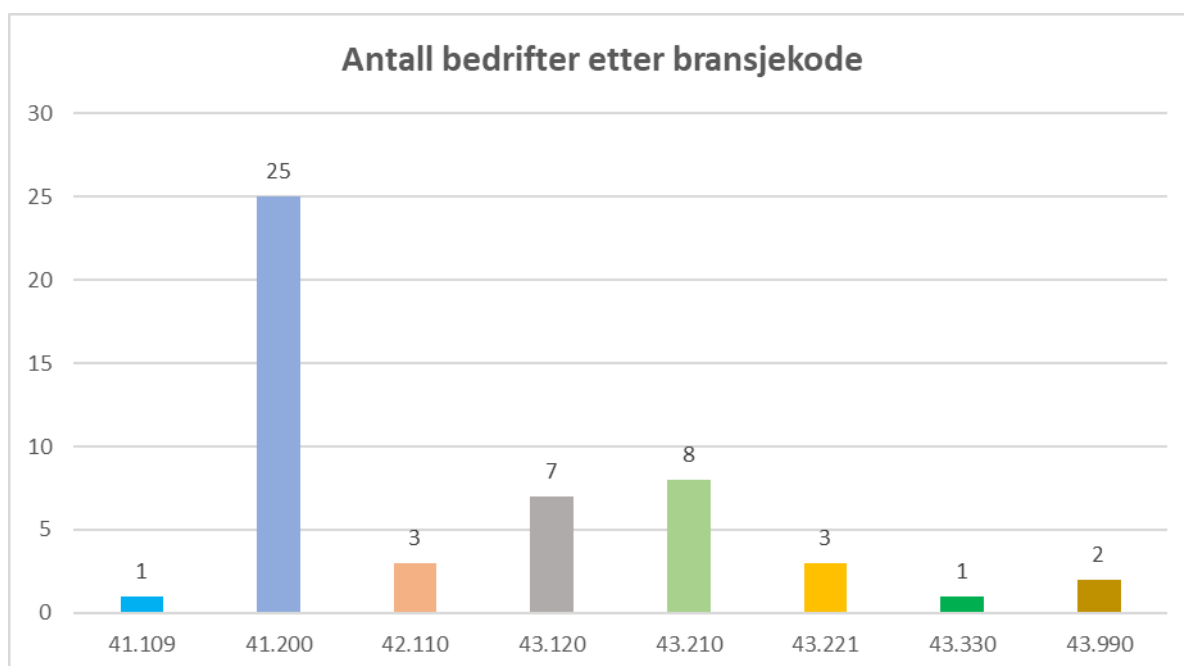
	YTRE MILJØ (YM) 2010	YTRE MILJØ (YM) 2020
Gjennomsnitt	2,26	2,88
Varians	0,931	0,965
Observasjoner	50	50
Pearson-korrelasjon	0,464	
Antatt avvik mellom gjennomsnittene	0	
fg	49	
t-Stat	-4,350	
P(T<=t) ensidig	0,000	
T-kritisk, ensidig	1,677	
P(T<=t) tosidig	0,000	
T-kritisk, tosidig	2,010	

Tabellen viser en t-test for 2 parvise utvalg, hvor vi har undersøkt om gjennomsnittlig rapportering i 2010 er lik gjennomsnittlig rapportering i 2020.

4.2.7 Ser vi noen forskjell på bedriftenes rapportering innen de forskjellige bransjekodene i bygg- og anleggsbransjen?

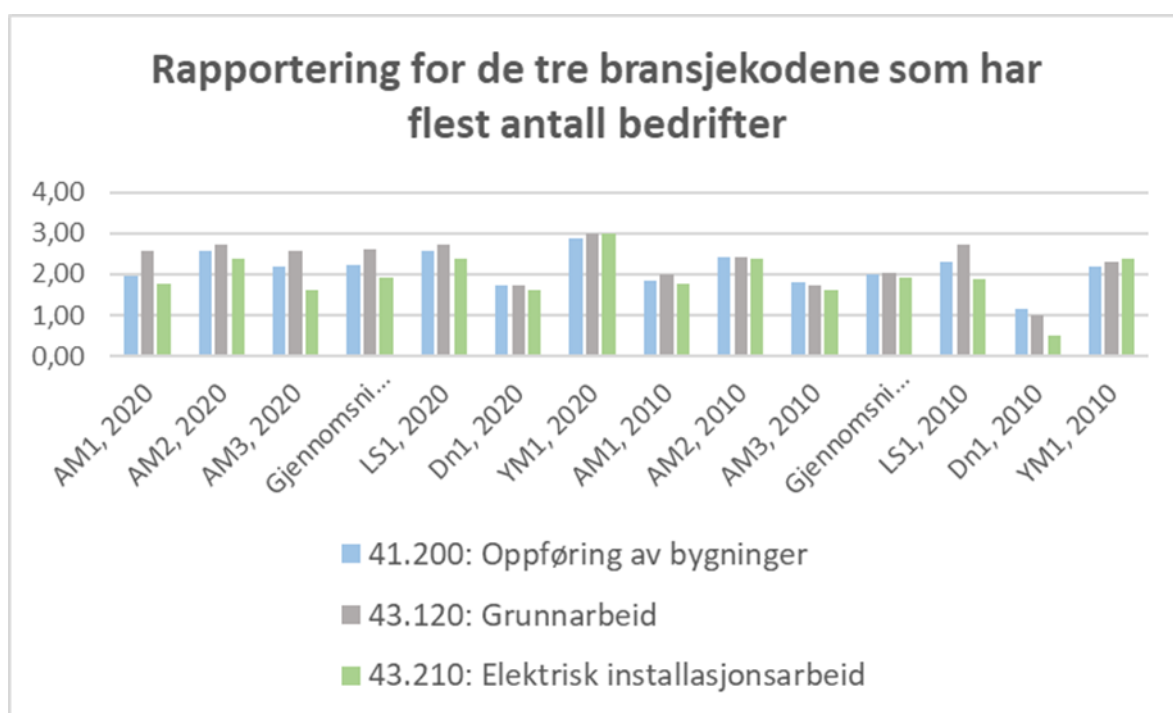
Vi ønsket også å se nærmere på om vi fant noen forskjell på rapporteringen innenfor de ulike bransjekodene. Som vi kan lese ut fra figur 13, viste dette å by på noen problemer, siden vi hadde så ulikt antall bedrifter innenfor de ulike bransjekodene. Vi valgte derfor å se nærmere på de tre bransjekodene som hadde flest bedrifter, dvs. bransjekodene 41.200, 43.120 og 43.210.

Figur 13

Figuren viser en oversikt over antall bedrifter innenfor hver bransjekode.

Figur 14

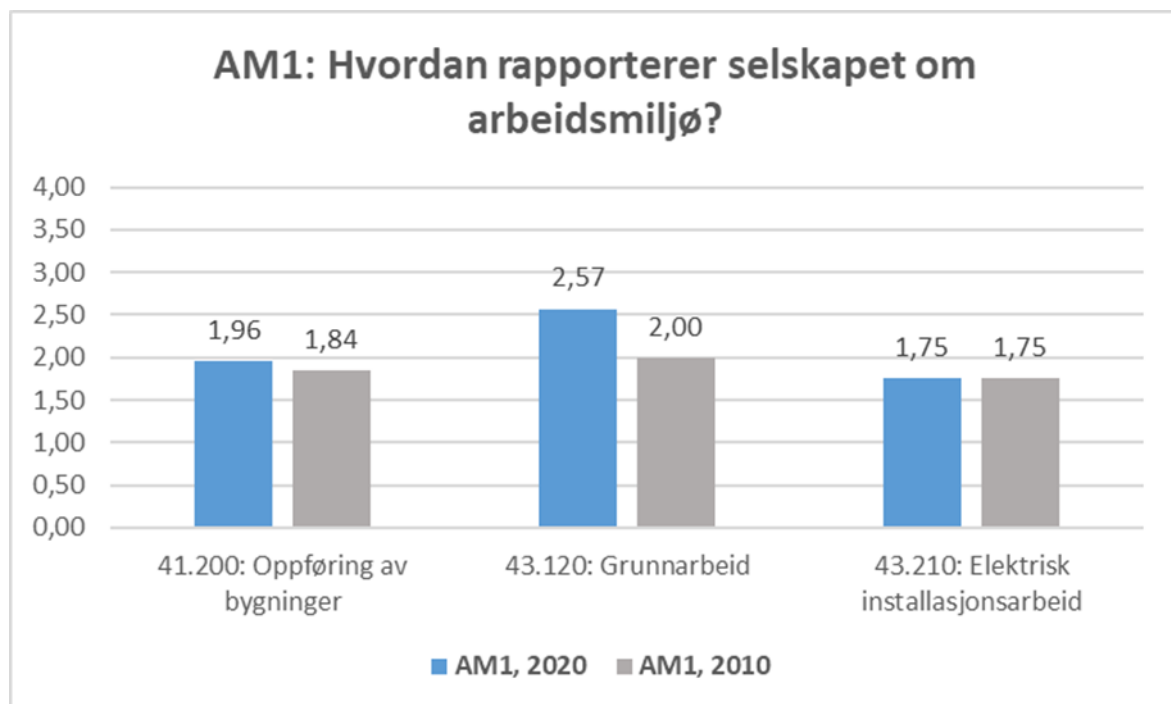
Figuren viser gjennomsnittlig rapportering for de tre bransjekodene som har flest antall bedrifter.

Som vi kan lese ut fra figur 14, ser det ut til at bransjekode 43.120 (Grunnarbeid) har den beste rapporteringen i 2020, utenom når det gjelder rapporteringen om ytre miljø. Her skårer de likt som bransjekode 43.210 (Elektrisk installasjonsarbeid). I 2010 er det mer varierende hvem som har den beste rapporteringen, og vi ser blant annet at bransjekode 43.210 (Elektrisk installasjonsarbeid) har best rapportering innenfor ytre miljø, mens bransjekode 41.200 (Oppføring av bygninger) har den beste rapporteringen innenfor diskriminering. Vi bemerker oss også at kvaliteten på rapporteringen generelt er litt svak, men at det allikevel har skjedd en positiv utvikling fra 2010 til 2020 (i populasjon).

4.2.7.1 AM1: Hvordan rapporterer selskapet om arbeidsmiljø?

Vi ser i figur 15 at har vært en positiv utvikling hos bransjekode 41.200 (Oppføring av bygninger) og bransjekode 43.120 (Grunnarbeid), men ingen endring i rapporteringskvaliteten til bransjekode 43.210 (Elektriske installasjoner) når det gjelder rapportering om arbeidsmiljø. Vi ser at bransjekode 43.210 har en gjennomsnittlig poengskår på 1,75 både i 2010 og 2020.

Figur 15

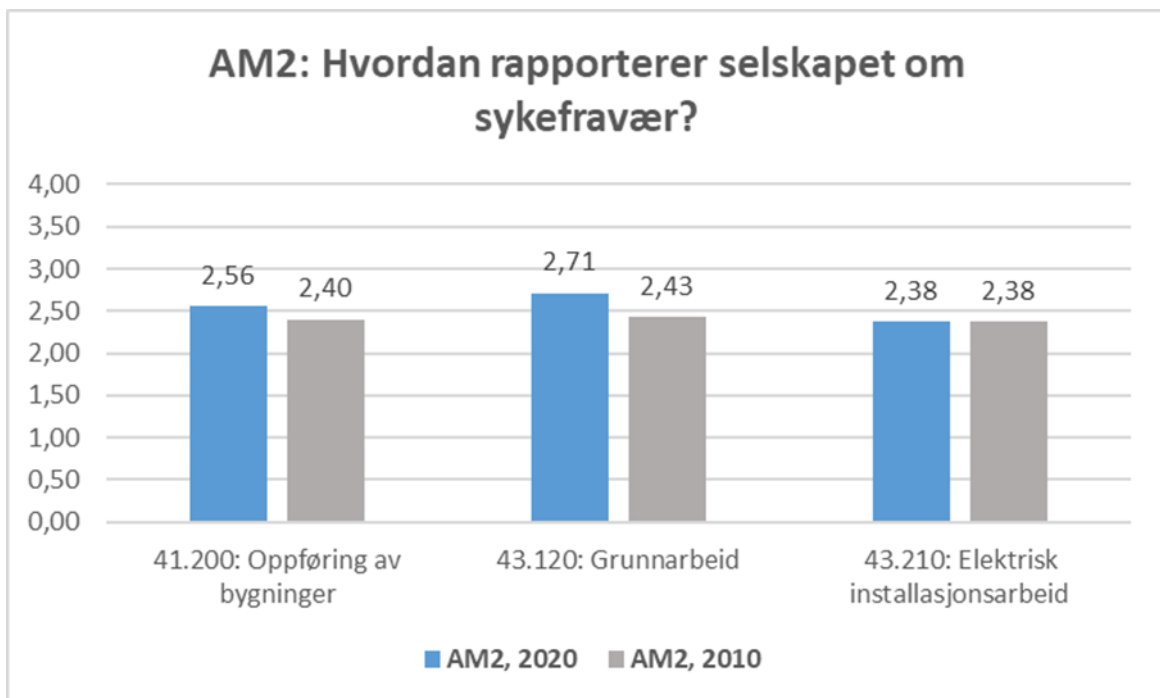

Figuren viser gjennomsnittlig rapportering av arbeidsmiljø for bransjekodene 41.200, 43.120 og 43.210.

4.2.7.2 AM2: Hvordan rapporterer selskapet om sykefravær?

I figur 16 ser vi også en positiv utvikling for bransjekode 41.200 (Oppføring av bygninger) og bransjekode 43.120 (Grunnarbeid), når det gjelder rapportering om sykefravær. I likhet med rapportering om arbeidsmiljø, er det heller ikke skjedd noen positiv endring for bransjekode 43.210 (Elektriske installasjoner) når det gjelder rapportering om sykefravær, og vi ser at de har en gjennomsnittlig poengskår på 2,38 både i 2010 og 2020.

Figur 16

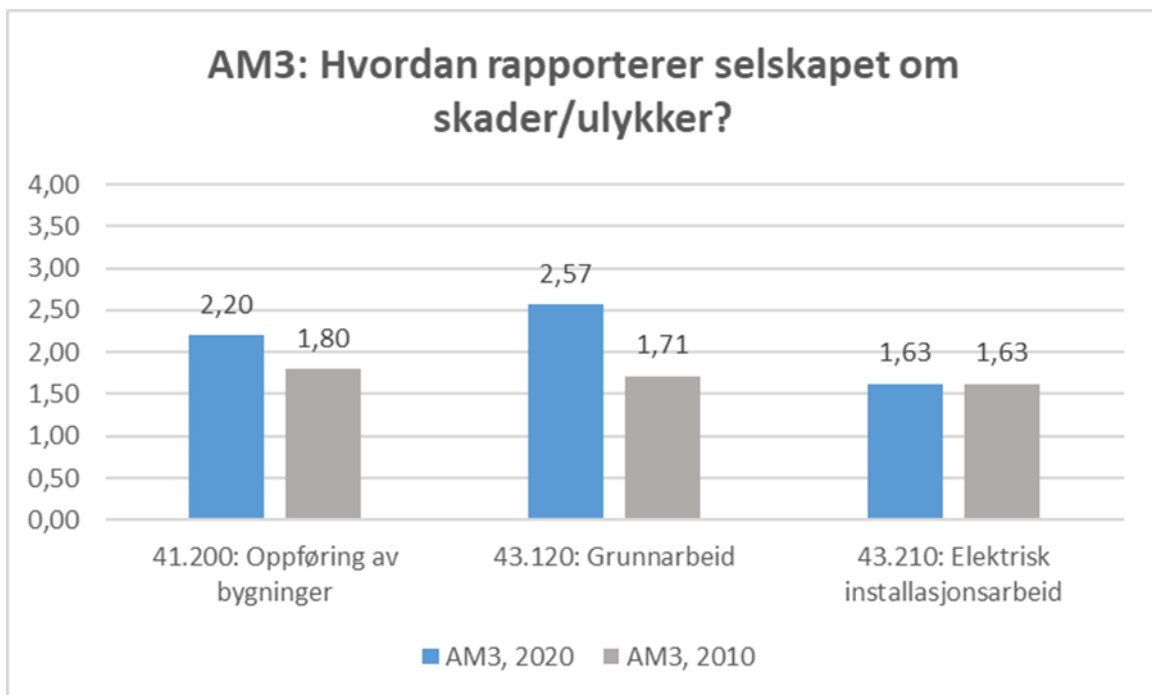

Figuren viser gjennomsnittlig rapportering om sykefravær for bransjekodene 41.200, 43.120 og 43.210.

4.2.7.3 AM3: Hvordan rapporterer selskapet om skader/ulykker?

Figur 17 viser at det også har vært en positiv utvikling for bransjekode 41.200 (Oppføring av bygninger) og bransjekode 43.120 (Grunnarbeid), når det gjelder rapportering om skader/ulykker, men heller ikke her har det skjedd en positiv endring for bransjekode 43.210 (Elektriske installasjoner). Vi ser at bransjekode 43.210 har en gjennomsnittlig poengskår på 1,63 både i 2010 og 2020.

Figur 17

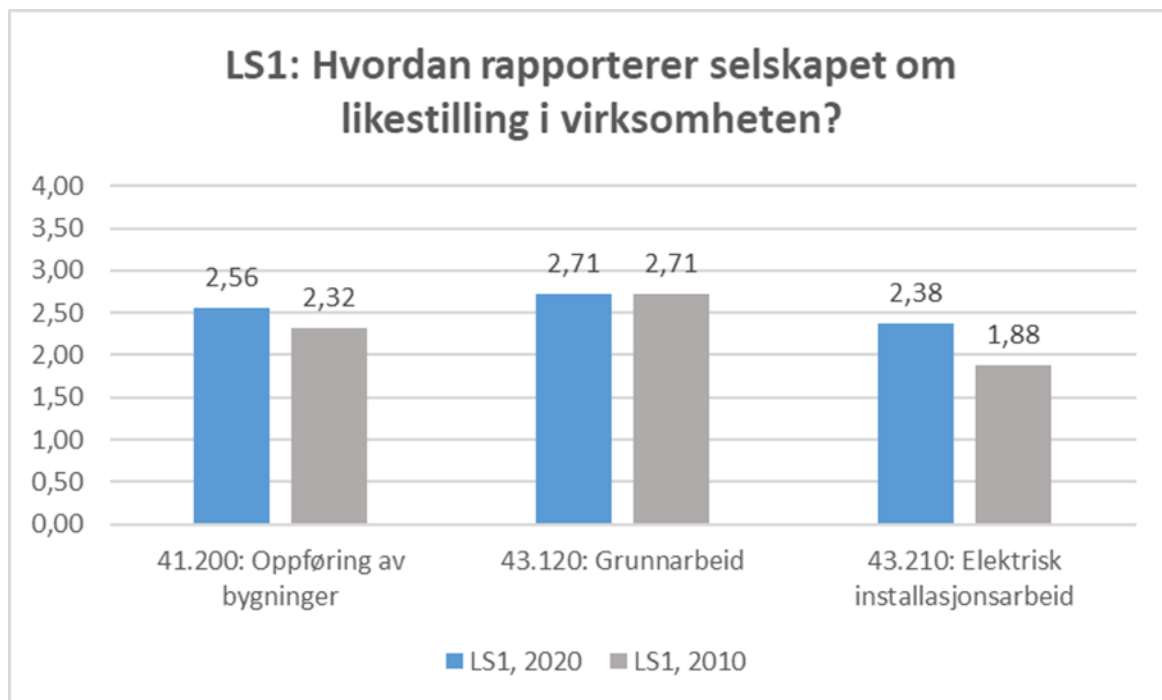

Figuren viser gjennomsnittlig rapportering av skader/ulykker for bransjekodene 41.200, 43.120 og 43.210.

4.2.7.4 LS1: Hvordan rapporterer selskapet om likestilling i virksomheten?

Når det gjelder rapportering om likestilling i virksomheten, ser vi i figur 18 en positiv utvikling for bransjekode 41.200 (Oppføring av bygninger) og bransjekode 43.210 (Elektriske installasjoner). Bransjekode 43.120 (Grunnarbeid) har lik rapportering om likestilling i 2020 som de hadde i 2010, og de har fått karakterskåren 2,71 både i 2010 og 2020. Vi ser allikevel at det er denne bransjen som har størst kvalitet på sin rapportering om likestilling.

Figur 18

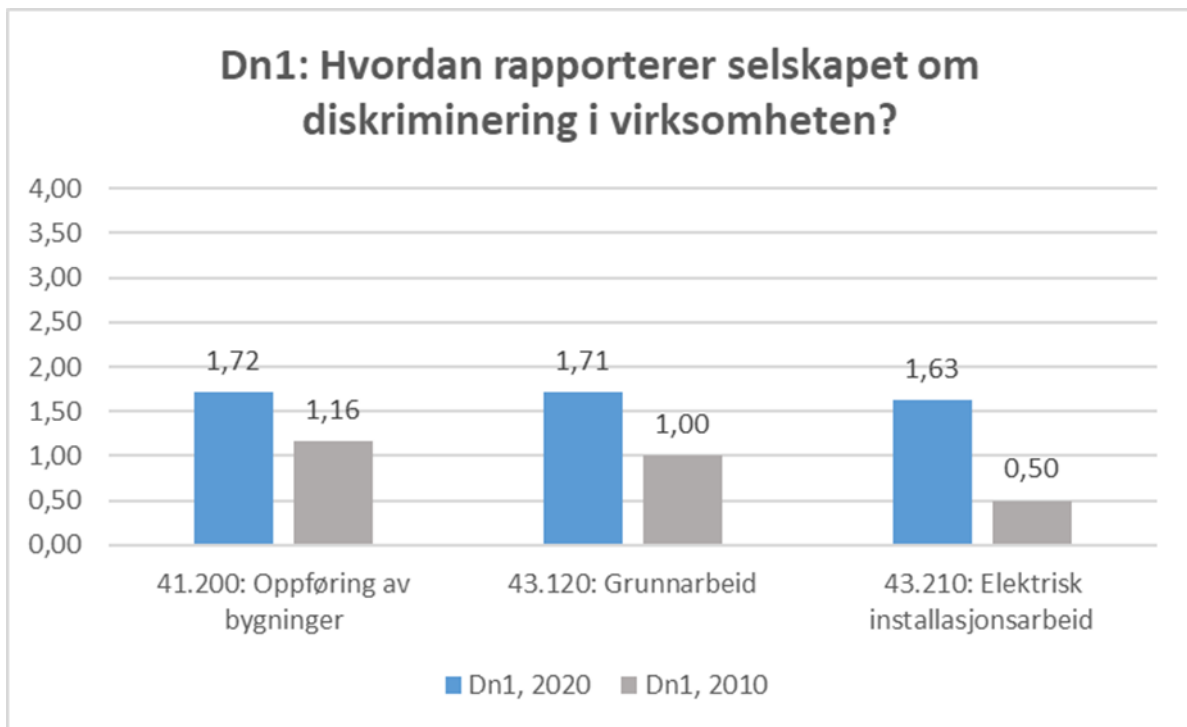

Figuren viser gjennomsnittlig rapportering om likestilling for bransjekodene 41.200, 43.120 og 43.210.

4.2.7.5 Dn1: Hvordan rapporterer selskapet om diskriminering i virksomheten?

Når det gjelder rapportering om diskriminering i virksomheten, ser vi i figur 19 en positiv utvikling for alle tre bransjekodene, men at kvaliteten på rapporteringen fortsatt er svak. Vi bemerker oss at det er bransjekode 43.210 som har hatt størst positiv utvikling, og at de har hatt en bedring i rapporteringen på hele 225%.

Figur 19

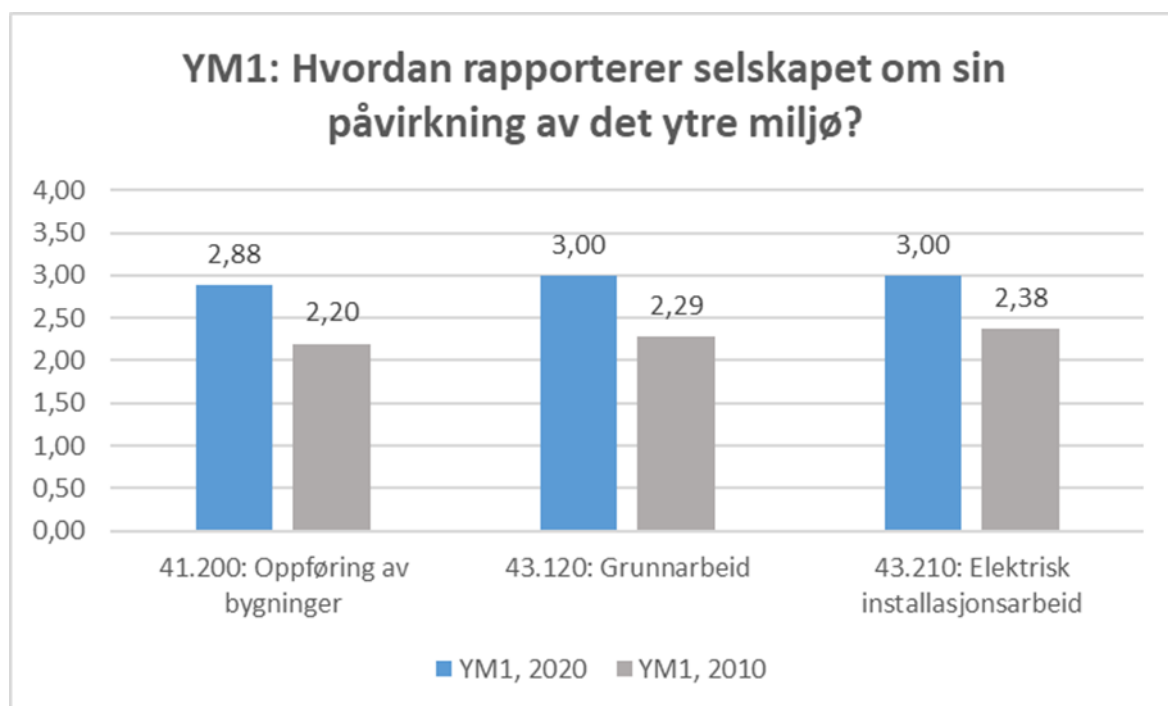

Figuren viser gjennomsnittlig rapportering av diskriminering for bransjekodene 41.200, 43.120 og 43.210.

4.2.7.6 YM1: Hvordan rapporterer selskapet om sin påvirkning av det ytre miljø?

Som vi kan lese av figur 20, så er det en positiv utvikling for alle tre bransjekodene når det gjelder rapportering om sin påvirkning på det ytre miljø, og vi ser at både bransjekode 43.120 og bransjekode 43.210 har fått en gjennomsnittlig karakterskår på 3,0 i 2020.

Figur 20

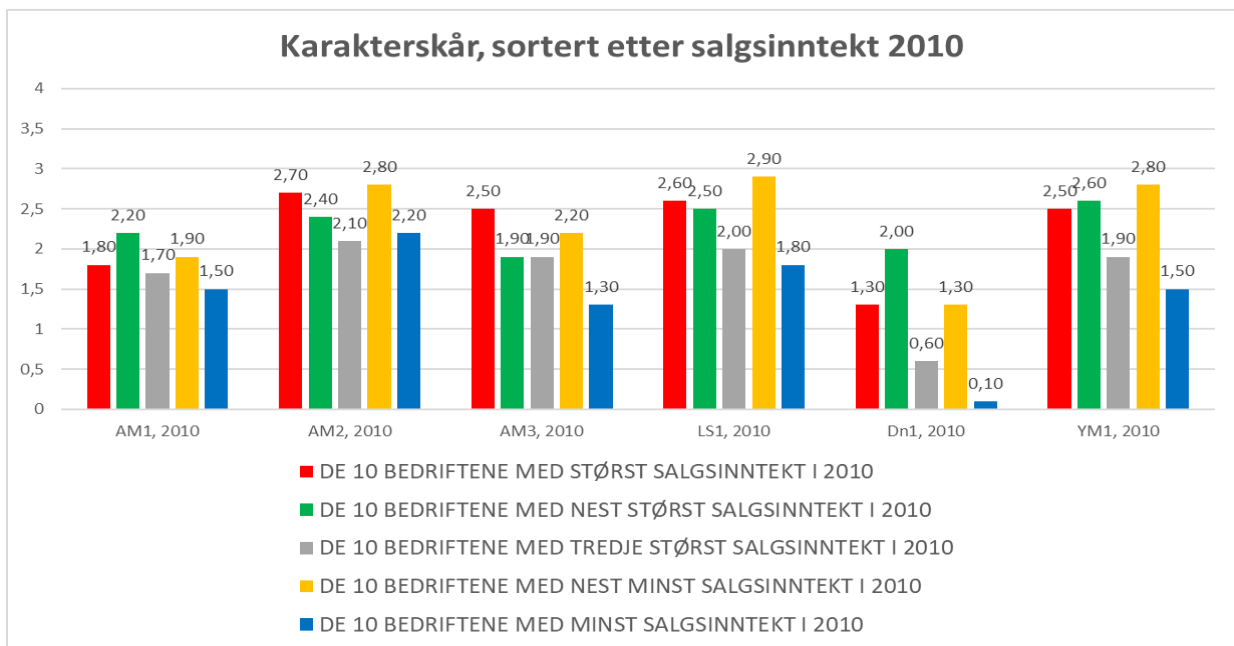
Figuren viser gjennomsnittlig rapportering av det ytre miljø for bransjekodene 41.200, 43.120 og 43.210.

4.2.8 Forskjell på rapportering som følge av størrelse på salgsinntekt i 2010 og 2020

I vår studie har vi også sett på om størrelse på salgsinntekten kan ha en sammenheng med kvaliteten på rapporteringen. Når vi studerer figur 21 og 22, ser det ikke ut til å være en klar sammenheng mellom størrelse på salgsinntekt og rapportering. Vi ser allikevel en tendens til at de ti selskapene med lavest salgsinntekt ligger i det nedre sjiktet, mens de ti selskapene med den høyeste salgsinntekten ligger i det øvre sjiktet. Vi bemerker oss også at de selskapene som har nest minst salgsinntekt, skårer bra på mange av områdene (dette gjelder i både 2010 og 2020). Vi legger også merke til at de selskapene som har nest størst salgsinntekt skårer

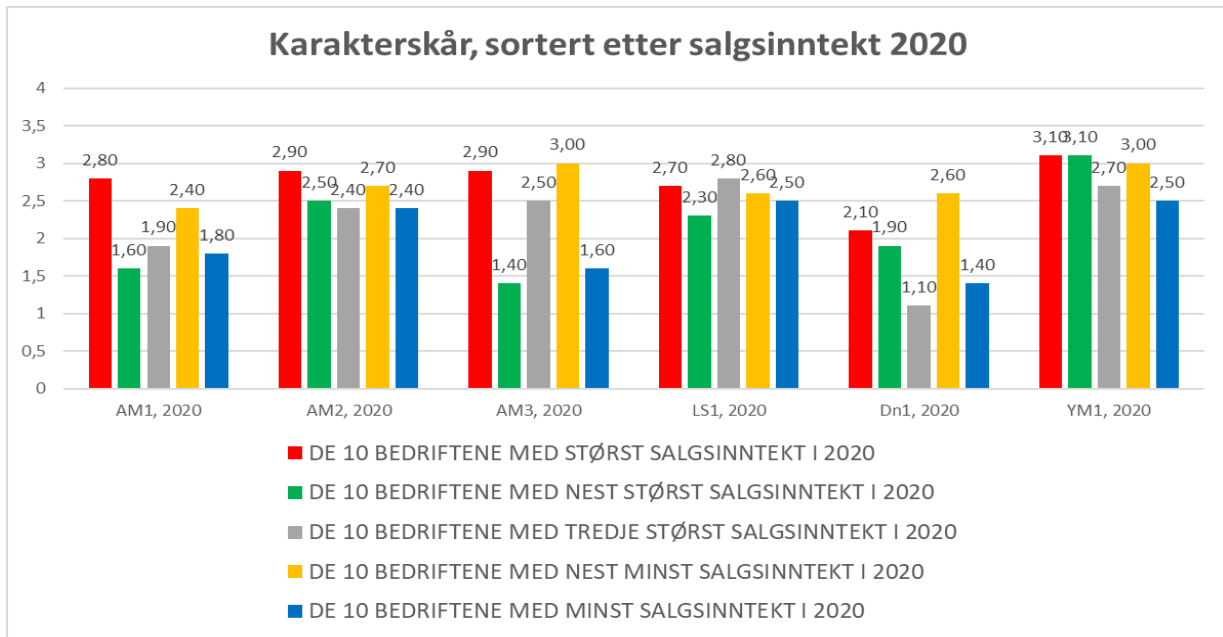
dårlig på flere områder i 2020. Vi bemerker oss også at de selskapene som har lavest salgsinntekt i 2010 skårer dårligst på alle områder utenom i rapporteringen om sykefravær, men at dette ikke er tilfellet hos de med lavest salgsinntekt i 2020. I 2020 har de bedre rapportering enn de ti bedriftene med nest størst salgsinntekt på flere områder, og de skårer også bedre enn de ti bedriftene med tredje størst salgsinntekt i rapporteringen om diskriminering.

Figur 21

Figuren viser karakterskår, i forhold til salgsinntekt i 2010. Bedriftene er delt inn i fem grupper, og sortert etter størrelse på salgsinntekten.

Figur 22

Figuren viser karakterskår, i forhold til salgsinntekt i 2020. Bedriftene er delt inn i fem grupper, og sortert etter størrelse på salgsinntekten.

Vi ønsket å undersøke dette litt nærmere, og utførte derfor en korrelasjonsanalyse (tabell 9). Ved hjelp av korrelasjonsanalysen fikk vi en oversikt over hvor sterk/svak korrelasjon det var mellom salgsinntekt og de andre variablene.

En korrelasjonskoeffisient vil alltid ligge ett sted mellom -1 og +1, og den kan variere fra «veldig svak» til «meget høy». En positiv korrelasjonskoeffisient tilsier en positiv samvariasjon, der en høy salgsinntekt gir høy variabel (og motsatt). I tilfeller hvor man har en negativ korrelasjonskoeffisient, så tilsier dette en negativ samvariasjon, hvor en høy salgsinntekt gir lav variabel. I tilfeller hvor man har en korrelasjonskoeffisient som ligger nær 0, så tilsier dette at vi ikke finner noen samvariasjon mellom variablene (Johannessen, Christoffersen, & Tufte, 2020, s. 319 og 321).

Tabell 9

	Salgsinntekter (2010/2020)	Arbeidsmiljø 2010/2020	Sykefravær 2010/2020	Skader/ulykker 2010/2020	Likestilling 2010/2020	Diskriminering 2010/2020	Ytre miljø 2010/2020
Salgsinntekter (2010/2020)	1						
Arbeidsmiljø 2010/2020	0,2482	1					
Sykefravær 2010/2020	0,1527	0,3376	1				
Skader/ulykker 2010/2020	0,3065	0,4321	0,2763	1			
Likestilling 2010/2020	0,1203	0,1609	0,1434	0,2589	1		
Diskriminering 2010/2020	0,2402	0,4095	0,2161	0,4461	0,2416	1	
Ytre miljø 2010/2020	0,2261	0,4627	0,3725	0,2826	0,0773	0,4669	1

Tabellen viser korrelasjonen mellom salgsinntekt, og variablene arbeidsmiljø, sykefravær, skader/ulykker, likestilling, diskriminering og ytre miljø

Hvor høy korrelasjonskoeffisienten må være for at man skal kunne konkludere med at den er signifikant forskjellig fra 0, avhenger av størrelsen på utvalget. I tilfeller hvor man har et utvalg på 100, må man minimum ha en korrelasjonskoeffisient på 0,197 for at man skal kunne konkludere med at den er signifikant forskjellig fra 0. (mathcracker, 2022)

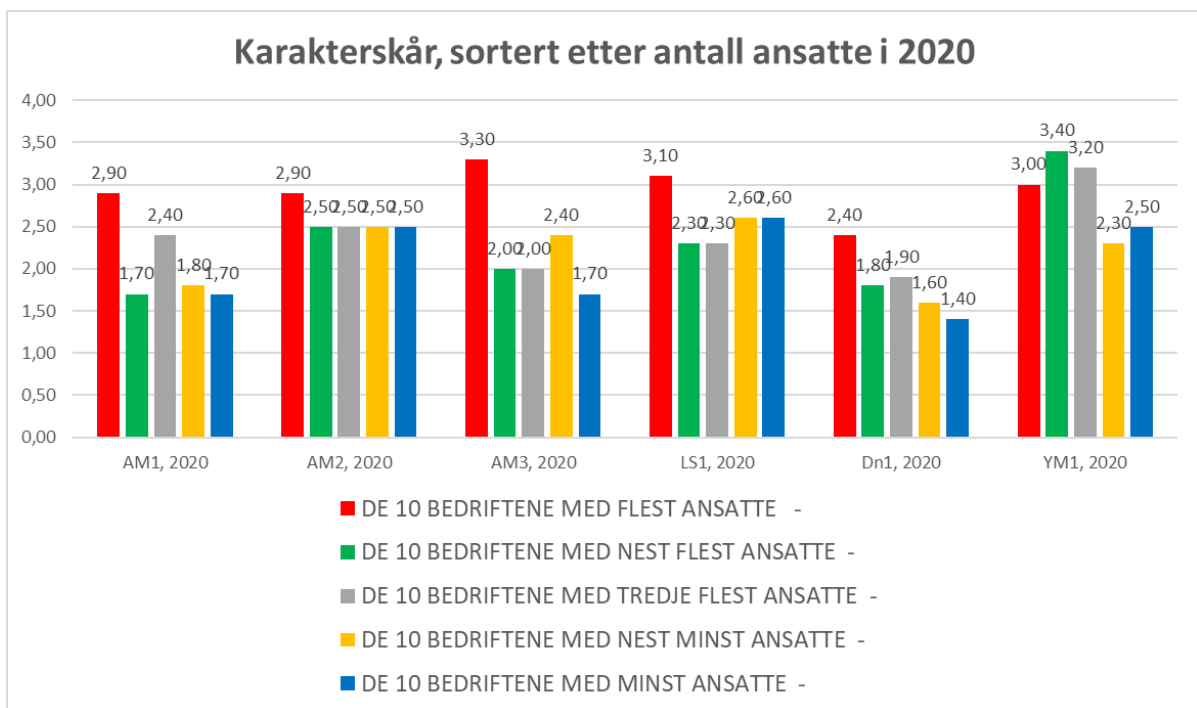
Korrelasjonsanalysen viser at variablene arbeidsmiljø, skader/ulykker, diskriminering, og ytre miljø har en korrelasjonskoeffisient som er høyere enn 0,197. Vi kan derfor konkludere med at disse er signifikant forskjellige fra 0, og at kvaliteten på rapporteringen om arbeidsmiljø, skader/ulykker, diskriminering og ytre miljø har en (svak) sammenheng med størrelse på salgsinntekt.

I samme korrelasjonsanalyse ser vi at variablene sykefravær og likestilling har en korrelasjonskoeffisient som er lavere enn 0,197, og som derfor ikke er signifikant forskjellig fra 0. Med dette som grunnlag kan vi ikke utelukke at det er en sammenheng mellom størrelse på salgsinntekt og kvaliteten på rapporteringen om sykefravær og likestilling, men ut fra våre data, kan vi heller ikke påstå at det finnes en slik sammenheng.

4.2.9 Forskjell på rapportering som følge av antall ansatte i selskapet i 2020.

Vi har også sett nærmere på om kvaliteten på rapporteringen kan ha sammenheng med antall ansatte i selskapet. Når vi studerer figur 23 kan vi ikke se en klar sammenheng mellom størrelse og rapportering. Vi ser allikevel at de ti selskapene som har aller flest ansatte, er de selskapene som har den høyeste kvaliteten på sin rapportering, og at dette gjelder på alle områder utenom i rapporteringen om ytre miljø. Blant resten av selskapene ser vi en veldig varierende rapportering. Vi bemerker oss også at det er de ti bedriftene med nest flest ansatte som har den beste rapporteringen angående ytre miljø.

Figur 23

Figuren viser karakterskår i forhold til antall ansatte i 2020. Bedriftene er delt inn i fem grupper, og er sortert etter antall ansatte.

Vi ønsket også å undersøke dette litt nærmere, og utførte derfor en korrelasjonsanalyse (tabell 10). Ved hjelp av korrelasjonsanalysen fikk vi en oversikt over hvor sterk/svak korrelasjon det var mellom antall ansatte og de andre variablene.

Tabell 10

	Antall ansatte	Arbeidsmiljø	Sykefravær	Skader/ulykk	Likestilling	Diskriminering	Ytre miljø
	2020	2020	2020	er 2020	2020	2020	2020
Antall ansatte	1						
Arbeidsmiljø 2020	0,40960	1					
Sykefravær 2020	0,17049	0,28564	1				
Skader/ulykker 2020	0,45239	0,42021	0,19596	1			
Likestilling 2020	0,13505	0,12812	0,03674	0,25551	1		
Diskriminering 2020	0,22048	0,28566	0,17271	0,40295	0,20373	1	
Ytremiljø 2020	0,21913	0,45362	0,31045	0,06905	-0,04024	0,30134	1

Tabellen viser korrelasjonen mellom antall ansatte, og variablene arbeidsmiljø, sykefravær, skader/ulykker, likestilling, diskriminering og ytremiljø.

Som nevnt tidligere vil hva som avgjør hvor høy korrelasjonskoeffisienten må være for at vi skal kunne konkludere med at den er signifikant forskjellig fra 0, være avhengig av størrelsen på utvalget. Siden vi kun har en oversikt over antall ansatte i 2020, vil vi her ha et utvalg på 50. I tilfeller hvor man har et utvalg på 50, må man minimum ha en korrelasjonskoeffisient på 0,279 for at man skal kunne konkludere med at den er signifikant forskjellig fra 0.

(mathcracker, 2022)

Korrelasjonsanalysen viser at variablene arbeidsmiljø og skader/ulykker har en positiv korrelasjonskoeffisient som er høyere enn 0,279. Vi kan derfor konkludere med at disse er signifikant forskjellige fra 0, og at kvaliteten på rapporteringen om arbeidsmiljø og skader/ulykker har en sammenheng med antall ansatte i bedriften.

I samme korrelasjonsanalyse ser vi at variablene sykefravær, likestilling, diskriminering, og ytre miljø har en korrelasjonskoeffisient som er lavere enn 0,279, og som derfor ikke er signifikant forskjellige fra 0. Med dette som grunnlag kan vi ikke utelukke at kvaliteten på rapporteringen om sykefravær, likestilling, diskriminering og ytre miljø har en sammenheng med antall ansatte i bedriften, men ut fra våre data kan vi heller ikke påstå at det finnes en slik sammenheng.

4.2.10 Størrelse på salgsinntekt i 2010 vs. 2020

For å finne en mulig forklaring for våre funn, har vi undersøkt om bedriftene kan ha blitt større i perioden fra 2010 til 2020. Vi har derfor benyttet en T-test for 2 parvise utvalg og valgt et signifikansnivå på 5%, for å teste om det er en signifikant forskjell i gjennomsnittlig salgsinntekt i 2010 i forhold til 2020. Vi kan lese ut fra tabell 11 at t-stat (5,092) er større enn T-kritisk (2,010), og at p-verdien er tilnærmet lik 0%. Vi kan med dette hevde at det er en signifikant forskjell i den gjennomsnittlige salgsinntekt i 2020 i forhold til 2010 (i populasjon).

Tabell 11

	Sum salgsinntekter, 2010	Sum salgsinntekter, 2020
Gjennomsnitt	262542	476135
Varians	50495533603	151909517483
Observasjoner	50	50
Pearson-korrelasjon	0,653	
Antatt avvik mellom gjennomsnittene	0	
fg	49	
t-Stat	-5,092	
P(T<=t) ensidig	0,00	
T-kritisk, ensidig	1,677	
P(T<=t) tosidig	0,00	
T-kritisk, tosidig	2,010	

Tabellen viser en t-test for 2 parvise utvalg, hvor vi har undersøkt om gjennomsnittlig salgsinntekt i 2010 er lik gjennomsnittlig salgsinntekt i 2020.

5. Drøfting

5.1 Innledning

Vi har hatt som formål med denne oppgaven å finne ut om tiden har gjort mellomstore bedrifter mer bevisst på kvaliteten av sin rapportering om bærekraft innen ikke-finansielle forhold.

I denne drøftingsdelen skal vi analysere og diskutere våre resultater fra dokumentanalysen versus det teoretiske rammeverket vi beskriver i teoridelen. Dokumentanalysene viser oss hvordan kvaliteten på rapporteringen er, hvor detaljert bedrifter beskriver de forskjellige temaene i årsberetningene, og om de har satt i gang tiltak for forbedring. Resultatene av dokumentanalysen, T-tester og korrealisasjonstester vil i hovedtrekk gi oss svar på vår problemstilling.

5.2 Rammeverk for bærekraftsrapportering

Bærekraft er en balanse mellom økonomi, samfunnsforhold og miljø. For noen tiår siden holdt det for bedrifter å overholde regler og retningslinjer og skape et godt økonomisk resultat. I dagens samfunn stilles det stadig høyere krav til samfunnsansvar også innen sosiale og miljømessige forhold grunnet en globalisert økonomi. FNs bærekraftsmål er verdens felles arbeidsplan for å stoppe klimaendringene, utrydde fattigdom og bekjempe ulikheter innen 2030, og målene skal fungere som en felles global retning for land, næringsliv og sivilsamfunn, se kapittel 2.1. Bærekraftsmålene gjelder alle land i hele verden, og regjeringen Solberg har utarbeidet Norges handlingsplan for å nå bærekraftsmålene innen 2030.

Bærekraftsmålene ligger til grunn for regjeringens politikk, både nasjonalt og internasjonalt, og Norge spiller en sentral og aktiv rolle i oppfølgingen av målene gjennom utenrikspolitikken. I tråd med vår teori i kapittel 2.1 ser vi at flere bedrifter ønsker å rapportere på bærekraftsmålene, for eksempel mål nr. 13 som sier at Norge må redusere sine utslipp. Økte CO₂ avgifter er også et virkemiddel som er med å bidra til bedriftenes innsats og er med på å utvikle de nasjonale målepunktene over tid. Klimavennlige alternativer kan inspirere til mer bruk av elektriske fremkomstmidler og mer resirkulering.

Bærekraftig finans er et innsatsområde i EU, og dette kan bli viktig for næringslivet i Europa fremover. I 2020 la EU frem «European Green Deal» - EUs grønne giv, en vekststrategi for å gjøre Europa til den første klimanøytrale regionen i verden innen 2050. Norge og EU samarbeider tett på klima og miljø, og store deler av EUs klima- og miljøregler er innlemmet i EØS-avtalen. Det er et samlet syn på at globale utfordringer må møtes med forpliktende internasjonalt samarbeid, se kapittel 2.7 og 2.8. Kapittel 2.1 sier noe om Norges handlingsplan for å redusere olje- og gassutslipp, og hvordan nedtrappingen av denne industrien skal foregå med begrensning av arbeidsledighet og ivaretagelse av velferdsstaten. Til dette trenger Norge en helhetlig klimapolitikk som hver enkelt bedrift må føle ansvar for ved å ikke bare rapportere store ord, men også utføre det de rapporterer som sine mål. Flere av de største utfordringene i Norge er knyttet til det sosiale, samt klima- og miljø, som er innenfor områdene vi har gjort vår undersøkelse, og vi mener at bedriftene nå har gode forutsetninger for å dokumentere sine klimagassutslipp, natur- og ressursbruk og forbruk gjennom bærekraftsstandarden NSRS.

Standarden NSRS for SMB ble lansert i 2021, så det har ikke vært mulig for vårt utvalg av bedrifter å bruke denne. I årsberetningene vi har undersøkt har vi sett at noen av bedriftene har avsatt ressurser for å nå målsetninger innen implementering, videreutvikling, holdningsskapende arbeid, lederutvikling og kompetanseheving, og dette vitner om målbevisst og aktivt arbeid for å virkeliggjøre mål. Ved å ta i bruk rapporteringsstandarden NSRS kan det være med å forenkle bedrifters tilnærming til rapportering. NSRS standarden har som mål å tilpasse rapportering på det nivå hver enkelt bedrift er i sitt bærekraftsarbeid. Det nevnes ikke om bedriftene i vår studie har brukt noen form for standard i sitt arbeid, og vi antar at det ikke er veldig rutinemessig å bruke standarder i SMB, da det ikke forekommer sterk anbefaling om dette slik som det gjøres for store foretak. Store foretak blir oppfordret til, og er mest sannsynlig mer vant til å rapportere etter en standard, som for eksempel rapporteringsstandarden GRI som er egnet for store selskap. Slik vi tolker informasjon om den nye bærekraftsstandarden NSRS, som er tilpasset SMB, mener vi at bedrifter vil ha god nytte av å overlate bærekraftsrapporteringen til sin regnskapsfører som vil samle inn data, bearbeide, strukturere, kvalitetssikre og rapportere disse gjennom standarden, på samme måte som regnskapsføreren gjør med tall i regnskapet.

Til tross for stadig økende forventninger og behov fra bedrifters interessenter, inklusiv myndighetene, når det gjelder rapportering om bærekraft og klimaavtrykk bedriftene setter i samfunnet, er det ikke blitt flere lovkrav for vårt utvalg av bedrifter fra 2010 til 2020. Med et

unntak; likestillingsloven ble 1. januar 2018 erstattet av likestillings- og diskrimineringsloven, som i tillegg til tidligere gir regler om diskriminering knyttet til andre diskrimineringsgrunnlag, se kapittel 2.6. Dette mener vi kan være en avgjørende årsak til bedring i rapporteringen om diskriminering i 2020 versus 2010.

Som nevnt i kapittel 2.5 trer åpenhetsloven i kraft 1.7.2022 og skal bidra til at virksomheter opptrer med økt ansvarlighet. Noen av de sentrale pliktene i denne loven er opplysninger om tiltak som virksomheter har iverksatt eller planlegger å iverksette for å stanse negative konsekvenser eller å begrense vesentlig risiko.

Både internasjonale og nasjonale føringer og retningslinjer ligger således til grunn for norske bedrifters krav til bærekraft og bærekraftsrapportering.

5.3 Bærekraftsutfordringer innen bygg- og anleggsbransjen

I innledningen til kapittel 4 nevnes sju utfordringer innen bærekraft som bygg- og anleggsbransjen fokuserer spesielt på. For bygg- og anleggsbransjen vil spesielt tiltak innen ytre miljø være viktig. Bransjen er naturlig nok en stor bruker av verdens naturressurser på grunn av det den driver med, og deres sterke innflytelse på en bærekraftig utvikling viser hvor viktig god rapportering og tiltak innen ytre miljø er. Alvorlige konsekvenser ved drift i bygg- og anleggsbransjen kan være global oppvarming og forurensning av luft, vann og grunn. Bygging og utvikling bidrar til tap av naturressurser, biologisk mangfold og habitater ved at areal blir utviklet. I dagens drift kan produksjon, transport og vedlikehold være prosesser som gjør at bedrifter er bidragsytere til at karbondioksid og CO₂ øker. En økning av disse gassene fører til økning i globale temperaturer som igjen fører til ekstreme værforhold og naturkatastrofer.

I våre funn ser vi at rapportering rundt ytre miljø har hatt en positiv utvikling. Vi ser at gjennomsnittskarakter har økt, men i tillegg ser vi en positiv trend i forhold til at de informerer om tiltak som er gjort, blant annet Miljøfyrtårn sertifisering i bedriften, sortering av avfall og mål de har fremover til forbedringer i mye større grad enn de andre. Denne utviklingen er positiv med tanke på at det er der bransjen kan gjøre en stor forskjell for bærekraftsmål. Fokus på endring av drift i bygg- og anleggsbransjen vil derfor være avgjørende. Alle virksomheter har mulighet til å bruke sin påvirkningskraft gjennom krav til

produksjon, leverandører og innkjøp. Til hjelp i dette arbeidet tenker vi at en standard vil være nyttig for å organisere detaljert informasjon, og at det stilles krav overfor bedrifters leverandører og forretningsforbindelser.

5.4 Teori opp mot funn

Ut fra vår dokumentanalyse av årsberetninger kan vi konkludere med at bedriftene i vårt utvalg har hatt en positiv utvikling i rapporteringen om arbeidsmiljø, sykefravær, ulykker/skader, likestilling/diskriminering og ytre miljø. Våre funn viser at bedriftene har hatt følgende gjennomsnittlig bedring i rapporteringen: arbeidsmiljø 15,4%, sykefravær 5,7%, skader 16,3%, likestilling 9,3%, diskriminering 71,7% og ytre miljø 27,4%. Den største endringen finner vi derfor i rapporteringen om diskriminering på 71,7%. Våre funn viser allikevel at gjennomsnittskarakteren på dette området er betydelig svak (1,82).

Selv om det har vært en positiv utvikling, viser våre funn fortsatt en noe varierende, men lav gjennomsnittskarakter på alle områder: arbeidsmiljø 2,10, sykefravær 2,58 skader/ulykker 2,28, likestilling 2,58, diskriminering 1,82 og ytre miljø 2,88.

Funn fra T-tester viser en signifikant forskjell i gjennomsnittlig rapportering på områdene arbeidsmiljø, ulykker/skader, likestilling, diskriminering og ytre miljø, mens vi ikke finner en signifikant forskjell i gjennomsnittlig rapportering av sykefravær. Med dette som grunnlag kan vi hevde at det i populasjonen har skjedd en signifikant forskjell i rapporteringen av arbeidsmiljø, likestilling, diskriminering og ytre miljø i 2020 i forhold til 2010, mens vi ikke har grunnlag for å hevde at det har skjedd en signifikant forskjell i populasjonen når det gjelder rapporteringen av sykefravær.

I kapittel 2.2 Legitimitetsteori konkluderes det med at størrelse og bransje/miljørisiko er viktige forklaringsfaktorer for drivere av miljørapportering, og at kvaliteten på rapporteringen påvirkes av disse faktorene positivt, til tross for at den totale kvaliteten på miljøinformasjon i norske selskaper er lav.

Funn fra vårt utvalg derimot, viser ingen klar sammenheng mellom bedrifters størrelse og kvaliteten på rapporteringen. Når det gjelder sammenhengen mellom størrelse på salgsinntekt og kvalitet på rapportering, viser figur 21 og 22 likevel en tendens til at de ti selskapene med høyest salgsinntekt ligger i det øvre sjiktet, mens de ti selskapene med lavest salgsinntekt

ligger i det nedre sjiktet. For å undersøke dette nærmere, utførte vi derfor en korrelasjonsanalyse, og kunne ut fra våre data hevde at salgsinntekt hadde en (svak) sammenheng med rapporteringen av arbeidsmiljø, skader/ulykker, diskriminering og ytre miljø. Derimot hadde vi ikke grunnlag for å hevde at det var en sammenheng mellom størrelse på salgsinntekt og rapportering om likestilling og/eller sykefravær. Når det gjelder sammenhengen mellom antall ansatte og kvaliteten på rapporteringen, viser figur 23 ingen klar sammenheng, men vi ser at de ti selskapene med flest ansatte skårer høyest på rapporteringen på alle områdene utenom ytre miljø. For å undersøke dette nærmere utførte vi også her en korrelasjonsanalyse, og kunne ut fra våre data hevde at antall ansatte hadde en sammenheng med bærekraftsrapporteringen om arbeidsmiljø og skader/ulykker, mens vi ikke hadde grunnlag for å hevde at antall ansatte hadde en sammenheng med kvaliteten på rapporteringen om sykefravær, likestilling, diskriminering og ytre miljø. Vi kan ut fra disse funnene trekke en overordnet konklusjon om at bedrifters størrelse samlet sett kan se ut til å ha en sammenheng med kvaliteten på rapportering av samfunnsansvar.

Våre funn innen kvaliteten på bedriftenes rapportering innen de ulike bransjene, viser at bransjen Grunnarbeid har den beste rapporteringen i 2020, utenom i sin rapportering om ytre miljø hvor de skårer likt med bransjen Elektrisk installasjon. Vi finner også her at det generelt har skjedd en positiv utvikling, men at kvaliteten på rapporteringen fortsatt er litt svak. Våre funn viser at bransjen Elektrisk installasjon ikke har hatt noen positiv utvikling på områdene arbeidsmiljø, sykefravær og skader/ulykker, og at bransjen Grunnarbeid ikke har hatt noen positiv utvikling i sin rapportering om likestilling. Utenom dette, har det vært en positiv utvikling på alle områder. Siden størrelsen på utvalget har vært så forskjellig i de ulike bransjene, og det derfor kan stilles spørsmål ved funnenes validitet, har vi valgt ikke å ha så stort fokus på rapportering i forhold til bransjekode.

Selv om våre resultater viser en bedring i rapportering, trenger ikke det nødvendigvis bety at bedrifter bidrar mer effektivt for å nå bærekraftsmålene nå enn tidligere. Fine generelle ord, trenger ikke bety handling. I motsatt fall kan det tenkes at flere virksomheter bruker bærekraftsrapportering som et kommunikasjonsverktøy heller enn et verktøy for å forbedre rapporteringen. Det er først når en rapporterer mer detaljert, som for eksempel gjennom en bærekraftstandard, at en får presentert tall og detaljert informasjon angående for eksempel utslipp. For å bli sertifisert, for eksempel som Miljøfyrtårnsbedrift, er det detaljert tallinformasjon som kreves. Det kan tenkes at en forbedring i rapporteringen også fører til bedre handlinger. Motsatt kan det være bedrifter som gjør gode handlinger, og som har gjennomført

ulike tiltak som har med samfunnsansvar å gjøre, men likevel ikke er kommet i gang med god nok rapportering om dette, jamfør Ditlev-Simonsen sine refleksjoner, se kapittel 1.1. Med stadig nye lovkrav og retningslinjer, som åpenhetsloven og NSRS standarden, har bedrifter fremover et bedre utgangspunkt for bedre rapportering enn tidligere. Med tanke på at bedrifter er i bedring i forhold til dette, tenker vi at de i økende grad erkjenner at det er i deres egeninteresse så vel som for landets og verdens interesse å nå bærekraftsmålene innen 2030. Land er gjensidig avhengig av hverandre og for at Norge skal klare å nå sine mål innen bærekraftsmålene, må bedrifter bidra med alle sine tilgjengelige ressurser og ta dette på alvor. Bedrifter må ta eierskap til sine utfordringer og prioritere sine ressurser riktig. Ved en helhetlig tilnærming til utvikling kan bærekraftsmålene nås. Bedrifter må løse bærekraftsmål som er aktuelle for sin bedrift på en parallell måte gjennom helhetlig arbeid, målene henger sammen og er avhengige av hverandre. Bedriftsledere må ta hensyn til alle dimensjoner av bærekraft; sosiale, miljømessige og økonomiske når de skal ta beslutninger, iverksette aktiviteter, prosjekter og produksjoner. De må samarbeide med både myndigheter, også lokale myndigheter og lokalsamfunn samt andre interessenter for å nå målene. De må tenke nytt, mobilisere ressurser og levere nye løsninger for utfordringer som felleskapet har. Privat sektor, som representerer vårt utvalg, har mulighet for å utvikle bærekraftige løsninger for årene som kommer, og vi tenker at flere og flere vil se potensialet av at mer fokus på bærekraftige løsninger vil føre til økonomisk vekst og verdiskapning. Innovative løsninger kan bidra til en større markedsandel og flere arbeidsplasser, samt mulige lettelsener i avgifter og lignende.

5.4.1 Legitimitetsteori

Ut fra legitimitetsteorien kan vi forklare utviklingen i bedrifters arbeid med samfunnsansvar og hvorfor bedrifter handler som de gjør med hensyn til sine omgivelser. En bedrift er avhengig av legitimitet for å overleve og de må sikre at de opptrer og handler ut fra forventninger og normer i det samfunnet de opererer i. I vår studie ser vi at bedrifter rapporterer på en bedre måte nå enn tidligere i mange tilfeller, og dette kan sees i lys av at forventningene i samfunnet vedrørende bærekraftsrapportering har endret seg, og at de forsøker å tilpasse seg dette ved å rapportere mer detaljert. Legitimitetsteorien forklarer bedrifters frivillige publisering av informasjon som kan være en betydningsfull metode for å kunne påvirke den eksterne bevisstheten rundt organisasjonen og for å tilfredsstille sine eiere.

Jo dårligere kvaliteten på rapporteringen i vårt bedriftsutvalg er i forhold til det som er krevd via lov, jo større legitimitetsgap oppstår. Om ikke det har blitt gjort noe for å begrense dette gapet, kan bedriftene oppleve større tap av legitimitet som i verste fall true bedriftenes langsiktige overlevelse ved at de mister støtte fra sine interessenter. I praksis kan dette blant annet føre til at investorer trekker seg ut, at långivere ikke vil bidra med lån samt tap av kunder. Jo høyere score på rapporteringskvaliteten jo bedre sammenfall mellom bedriftens virksomhet og samfunnets forventninger til selskapet som igjen betyr at ledelsen må håndtere interessentenes krav, forventninger og behov.

Bedriftene i vår undersøkelse oppnår regulatorisk legitimitet i den grad de forholder seg til normer og regler ved utføring av sin virksomhet, og så lenge bedriften anses som nyttig for samfunnet kan dette forklares som pragmatisk legitimitet; som for eksempel ved å levere varer og tjenester og skape gode arbeidsplasser. Interessentene; de som leser bedriftenes årsberetninger, har et bilde på hvordan organisasjonen bør være og tar for gitt dens aktiviteter og hvis ikke denne oppfatningen stemmer med virkeligheten, mistes den kognitive legitimiteten ovenfor bedriften. Årsberetninger kan i forskjellige grad bidra til å oppnå, holde vedlike og reparere legitimitet. Faktorer som kan bidra til dette er en proaktiv strategi og evne til å handle før hendelser som kan være truende for virksomhetens legitimitet inntreffer. Vedlikehold av rutinepregede aktiviteter og oppmerksomhet på endringer i samfunnets behov, samt forebygging av fremtidige hendelser, gjør at legitimitet man tidligere har oppnådd beholdes.

Hvis en bedrift har tapt sin legitimitet, som kan skje ved uforutsette kriser og endringer, kan denne gjenvinnes ved ulike strategiske tiltak. Utfra resultatene i årsberetningene i vår undersøkelse kan vi se at fokuset på rapporteringskvalitet har økt fra 2010 til 2020, og dette kan forklares med at bedriftene i varierende grad klarer å forutse og forebygge fremtidige utfordringer knyttet til legitimitet. Noen bedrifter synes å rapportere innenfor et minimum av det de må, det gjør det enklere for dem å vedlikeholde legitimiteten, ved at interessentene ikke vil oppdage mangler på grunn av "tynn" rapportering. De bedriftene som scorer bra på rapporteringen kan ha større forventninger fra omgivelsene og det kreves mer av dem for å vedlikeholde legitimiteten. Det er flere av bedriftene som ikke har definert tydelige målsettinger innenfor de ulike områdene vi har fokusert på. De selskapene som derimot presenterer mer detaljert rapportering og konkrete tiltak til forbedringer, bruker dette som informasjon til offentligheten - om faktiske endringer i sine aktiviteter med hensyn på samfunnets forventninger og ikke minst for å tilfredsstille investorer. Dette kan gi dem viktig

konkurransefortrinn. Det at bedrifter har med konkrete mål i sin rapportering kan være gjenstand for kunders tilbakemeldinger og gi retning for videre arbeid.

Våre bedrifter i undersøkelsen har lovkrav om rapportering gjennom regnskapsloven, og gjør dette som et minimum for å være legitime. Hvis de kun rapporterer akkurat "så lite" som de er pålagt gjennom lov, kan dette føre til at andre interessenter vurderer informasjonen i årsberetningene som for dårlig for deres bruk. Dette kan føre til tap av for eksempel kontrakter gjennom for dårlig legitimitet.

5.4.2 Interessentteori

Bedrifters bærekraftsrapportering og hvordan den oppfattes og er relevant for interessentene gjør det betydningsfullt å belyse interessentteorien i vår drøfting, da denne teorien bidrar til en tolkning av de sosiale utfordringene en bedrift står ovenfor. Samtidig som bedrifter har en innflytelse på samfunnet, har også samfunnet forventninger til bedriften. Teorien beskriver at en bedrift har et samfunnsansvar og at det er nødvendig å se på de sosiale og samfunnsmessige verdiene utover bedrifters økonomiske verdi. Bedrifters arbeid med bærekraft handler om å ta hensyn til sine interessenter. Både interessentteorien og bærekraftsrapportering er myntet på bedrifters ansvar overfor investorer og øvrige interessenter. Det er interessentenes tilfredshet eller misnøye som kan hjelpe eller hindre bedrifter i å nå sine mål på lang sikt.

Hvordan kan utviklingen i arbeid med samfunnsansvar forklares med utgangspunkt i interessentene til vårt utvalg av bedrifter? Interessentteorien ser verdiskapning ut fra et bredt spekter av interessenter, og hvem er det som kan sees på som interessenter i bygg- og anleggsbransjen? Hva er deres arbeidsoppgaver og hvem blir berørt av disse? Kunder kan for eksempel være en viktig interessent som kan trenge relevant rapportering. De har som oppgave å oppfylle krav fra sine kunder igjen. Dette blir en dominoeffekt hvor hver bedrift blir berørt av hvordan deres interessenter jobber med samfunnsansvar og hvordan de ser på utviklingen av verdiskapningen i samfunnet.

Interessentenes behov er viktig for en bedrift å forstå og ta hensyn til for å oppnå langvarig suksess og vil derfor være gunstig for selskapet på lang sikt. Det er også vesentlig å utvikle mål og strategier som interessentene vil støtte. Dialog og forhandling med interessentene er en

god måte å fremme utviklingen i en bedrift på og hver interessent bør vurderes selvstendig for å få fremmet sine interesser. Det kan tenkes at for å oppnå langvarig suksess gjennom høyere troverdighet fra hver enkelt interessent, er det viktig med formidling av informasjon på en måte som er relevant for interessentene.

Interesstteorien kan fastslå om og hvordan bedrifter tar hensyn til interessentenes interesser, og det er ikke alle interessenter som bør være like involverte i alle prosesser og beslutninger, men vurdere deres nivå av betydning i forhold til for eksempel om de har formelle kontraktsforhold mellom seg eller ikke.

6. Konklusjon

Vi vil i dette kapittelet presentere en oppsummering av våre hovedfunn og deretter sammenfatte dette i en konkluderende del. Vi vil vurdere om vår studie har bidratt til å besvare oppgavens problemstilling og avslutningsvis vil vi gjøre rede for studiets begrensninger og komme med forslag til videre forskning.

6.1 Avsluttende drøfting

Formålet med vår bacheloroppgave var å forske på bedrifters utviklingsmønster gjennom en ti-års periode, og hvordan arbeidet med rapportering av samfunnsansvar har utviklet seg i mellomstore bedrifter. Vi valgte å se nærmere på bygg- og anleggsbransjen.

Vi ønsket å finne svar på om arbeidet med rapportering av samfunnsansvar innen arbeidsmiljø, likestilling/diskriminering og ytre miljø i vårt utvalg av bedrifter fra 2010 til 2020 har hatt en positiv utvikling eller ikke.

Våre funn viser at bedriftene i vårt utvalg har hatt en positiv utvikling i rapporteringen av samfunnsansvar, men at gjennomsnittskarakteren fortsatt er lav på alle områder. Dersom vi generaliserer fra utvalg til populasjon i forhold til om våre funn også kan gjelde generelt utover bedriftene i vårt utvalg, kan vi hevde at det har skjedd en positiv utvikling i rapporteringen om arbeidsmiljø, ulykker/skader, likestilling, diskriminering og ytre miljø. Vi har derimot ikke har grunnlag for å hevde at det har skjedd en positiv utvikling når det gjelder rapportering om sykefravær. Vi kan derimot heller ikke utelukke at det også her har skjedd en positiv utvikling.

Som en endelig konklusjon kan vi si at mellomstore bedrifter innen bygg- og anleggsbransjen totalt sett har hatt en positiv utvikling i sin rapportering av samfunnsansvar. Samtidig viser funn fra vårt utvalg at gjennomsnittskarakteren på rapporteringen fortsatt er lav.

Det er flere funn som kan forklare utviklingen i arbeidet med rapportering av samfunnsansvar med interessent- og legitimitetsteori. Utviklingen kan forklares med at det litt etter litt har presset seg fram et markedskrav hvor for eksempel store bedrifter stiller krav til sine leverandører.

Private investorer kan være avgjørende for utvikling og vekst i SMB. De er ofte villig til å ta en større risiko enn banker og andre finansieringsinstitusjoner, og de kan være med å dekke eventuell mangel på kapital i en etableringsfase.

En annen mulig forklaring på den positive utviklingen i rapporteringen kan være at bedriftene har blitt større, og at bedriftene derfor har flere ressurser som de kan benytte i sitt arbeid med bærekraft. I begynnelsen av kapittel 4 har vi notert teori som sier at SMB ofte har gode ressurser tilgjengelig for arbeid innen bærekraft, men at det ofte er tidsmangel som gjør at dette likevel ikke gjennomføres på en god nok måte. Teorien sier at både små og mellomstore virksomheter har gode ressurser, og at en mulig forklaring kan være at i de mellomstore bedriftene er det mer tilgjengelig tid ved at de er flere ansatte. Likevel kan det i både små og mellomstore virksomheter være både for liten tid, økonomi og for få ansatte til å sette seg inn i en bærekraftsstandard og ikke minst bruke den.

Mange SMB benytter ekstern regnskapsfører, og den nye NSRS standarden er spesielt ment for regnskapsførere i sitt arbeid for kunders bærekraftsrapportering. Det er samme prosessen for behandling av data som gjennomføres, enten om det gjelder finansielle eller ikke-finansielle data, og regnskapsføreren har fremover muligheten til å tilby dette i tillegg til sine ordinære regnskapstjenester.

Behovet for bærekraftig verdiskapning har økt betraktelig den siste tiden, og det er viktig å kommunisere og rapportere om dette i årsberetningene. Gode rapporter synliggjør bedrifters strategi og arbeid innen bærekraftig utvikling. Å følge en spesifikk standard for rapportering er frivillig, men prinsippene i en standard vil bidra til å hjelpe SMB med utarbeidelse av god bærekraftsinformasjon. Bedriftenes interesser krever i økende grad informasjon om de viktigste risikoer og alternativer bedriftene er eksponert for, og hvordan de håndterer disse faktorene.

Mens børsnoterte selskaper i stor grad baserer sin rapportering på GRI-standard, ser vi for oss at SMB vil ha store fordeler av å sette seg inn i og implementere retningslinjene i den nye NSRS standarden. Det vil resultere i en mer ensartet rapportering fra bedriftene og med dette rammeverket vil informasjonen blir mer sammenlignbar og gjøre det lettere med samarbeid innenfor og på tvers av sektorer.

Vi ser for oss at ved bruk av den nye standarden vil bedrifter kunne oppnå et NSRS sertifiseringsnivå som kan opplyses om i årsberetningen. Vårt utvalg av mellomstore bedrifter

kan enklere møte krav fra sine interessenter som kan sees på som sluttbrukerne av standarden. Dette kan for eksempel være investorer, kunder, forbrukere, banker, myndigheter og forsikringsselskap. Bedriftene kan løse dette ved å benytte seg av tilleggstjenesten fra regnskapsføreren med mål om informativ og tydelig rapportering av bærekraft.

6.2 Konklusjon om størrelse og kvalitet på rapporteringen

Dersom enhver virksomhet ser på kost/nytte også når det gjelder bærekraftsrapportering, kan de fremover utvide sitt perspektiv ytterligere, slik at de gjør stadig mer for å redusere risiko og gjøre gode ting for planeten, og ikke kun for egen finansiell vinning. Vi ser en tendens til at større selskaper rapportere bedre, men tror også på at mindre bedrifter framover raskt kan snu seg rundt og være fleksible i forhold til nye forretningsmodeller. Disse kan innebære mer bærekraftige løsninger i tråd med økende krav fra samfunnet, etter hvert som det blir mer og mer krav og legitimt å rapportere og gjøre gode tiltak. Jo mindre bedriftene er, dess dyrere kan det tenkes at det koster å drive med god bærekraftsrapportering og iverksette tiltak. Disse bedriftene har ofte kun ansatte innen den operasjonelle driften og ikke innen administrasjon. Tiltak for å redusere kostnaden for mindre bedrifter kan tenkes å lette administrative byrder, og også gi bedrifter bedre forutsetninger for å satse på utvikling, vekst og omstilling. NSRS standarden kan igjen sees på som et brukervennlig virkemiddel som gir bedriften god oversikt og en enklere hverdag.

6.3 Oppgavens begrensninger og forslag til videre forskning

Vår forskning har gitt oss en indikasjon på hvordan arbeidet med rapportering av samfunnsansvar har utviklet seg i mellomstore bedrifter i bygg- og anleggsbransjen i løpet av en ti-års periode. Vi har fått innsikt i, og en bedre forståelse av, hvordan arbeidet med samfunnsansvar og rapportering av dette ansvaret har utviklet seg i vårt utvalg av bedrifter. Det er en mulighet for at vår studie ikke stemmer overens med virkeligheten; det avhenger av om det bedriftene *sier* at de gjør, stemmer med det de *faktisk* gjør.

Hvis bedrifter rapporterer bedre enn det som er virkelighet, kan denne «grønnvaskingen» ha påvirket vår undersøkelse og svaret på problemstillingen. Ved gjennomgangen av årsberetningene så vi at det ikke er en entydig forståelse av hvordan man jobber med

samfunnsansvar. En forklaring på dette er at samfunnsansvar er et tema som kan tolkes forskjellig og er dynamisk. Vår undersøkelse kan være preget av bedrifters subjektive forståelse ved arbeid med samfunnsansvar, og dette kan ha påvirket problemstillingen.

Vi vil foreslå at videre forskning går mer i dybden på bedrifters arbeid med, og rapportering av, samfunnsansvar ved å undersøke hvilke faktiske motiver som ligger til grunn for arbeidet. En kan spørre seg om hva som er viktig at bygg- og anleggsbransjen har fokus på for å bidra til en bærekraftig utvikling i fremtiden. Hvor kan bransjen legge hovedfokus for å vise til bedringer for miljøet? Er det en god nok sammenheng mellom det som blir rapportert og det som faktisk blir gjort? Å se på andre bransjer kan også være nyttig for å få en bredere forståelse og innsikt i utvikling innen bærekraftsrapportering, samt for å sammenligne.

Vil regnskapsføreren få en mer sentral rolle i rapportering av samfunnsansvar i fremtiden? NSRS standarden er laget med tanke på regnskapsføreren, og vi tenker at bærekraftsrapportering kan bli et ekstra salgsinsentiv og et kvalitetsstempel for regnskapsbyråer i fremtiden. Bedriften selv vil da naturlig få en proaktiv rolle i samarbeid med regnskapsføreren, som krever at de fokuserer mer på å fremskaffe relevant informasjon vedrørende bedriftens klimaavtrykk. Resultatet vil da bli et nyttig verktøy for bedriftenes interessenter, og de vil kunne etablere og opprettholde et godt omdømme og ikke falle bakpå i forhold til krav og forventninger fra samfunnet.

7. Litteraturliste

Carson, S. G., & Skauge, T. (2019). *Etikk for beslutningstakere*. Oslo: Cappelen Damm AS.

Det kongelige kommunal- og moderniseringsdepartement. (2021). *Meld. St. 40*. Oslo: Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon. Henta frå <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-40-20202021/id2862554/>

Ditlev-Simonsen, C. (2011). *Ikke-finansiell rapportering knyttet til samfunnsansvar i mindre bedrifter*. Bergen: Handelshøyskolen BI. Henta frå <https://www.bi.no/om-bi/ansatte/institutt-for-rettsvitenskap-og-styring/caroline-dale-ditlev-simonsen/>

Ellefsen, H. C. (2019, Oktober 31). *Global Reporting Initiative - en kort innføring*. Henta frå [regnskapnorge.no: https://www.regnskapnorge.no/faget/artikler/regnskap/global-reporting-initiative---en-kort-innforing/](https://www.regnskapnorge.no/faget/artikler/regnskap/global-reporting-initiative---en-kort-innforing/)

Ellefsen, H. C., Eide, M. S., Svålas, M., Breukers, L., Crawford, A., & Koppang, K. (2021). *NSRS Foundation*. Nordic Accountant Federation. Henta frå https://assets.website-files.com/5ec3a3844d452c4802921c30/622af936dfba036cb7acbd19_NSRS_Foundation.pdf

Ellefsen, H. C., Eide, M. S., Svålas, M., Breukers, L., Crawford, A., & Koppang, K. (2021). *NSRS Implementation manual*. Nordic Accountant Federation. Henta frå https://assets.website-files.com/5ec3a3844d452c4802921c30/622af96575f43f3adce1df66_NSRS_Implementation_Manual.pdf

Ellefsen, H. C., Eide, M. S., Svålas, M., Breukers, L., Crawford, A., & Koppang, K. (2021). *NSRS Implementation Tool*. Nordic Accountant Federation. Henta frå <https://www.jottacloud.com/s/279068f1cf3727b4705882370bf3d21f220>

Ellefsen, H. C., Eide, M. S., Svålas, M., Breukers, L., Crawford, A., & Koppang, K. (2021). *NSRS Reporting Requirements*. Nordic Accountant Federation. Henta frå https://assets.website-files.com/5ec3a3844d452c4802921c30/622af95363a1e7ebd94d53c7_NSRS_Reporting_Requirements.pdf

- Ellefsen, H. C., Eide, M. S., Svålas, M., Breukers, L., Crawford, A., & Koppang, K. (2021). *NSRS Theoretical Annex*. Nordic Accountant Federation. Henta frå https://assets.website-files.com/5ec3a3844d452c4802921c30/622b21d86be38de10f2a65b8_NSRS_M1_Report_Full.pdf
- Fallan, E., & Fallan, L. (2017). *Er regnskapsreguleringer avgjørende for kvaliteten på miljøinformasjon i årsrapporten?* Henta frå <http://efallan.no/wp-content/uploads/2020/04/Fallan-Even-Fallan-Lars-2017-Er-regnskapsreguleringer-avgj%C3%B8rende-for-kvaliteten-p%C3%A5-milj%C3%B8informasjon-i-%C3%A5rsrapporten-kap-5-i-T%C3%98Hs-50-%C3%A5rs-jublieumsantologi.pdf>
- FN. (2022, Februar 4). *FNs bærekraftsmål*. Henta frå fn.no: <https://www.fn.no/om-fn/fns-baerekraftsmaal>
- Forbrukertilsynet. (2022, mars 17). *Kom i gang med åpenhetsloven*. Henta frå [forbrukertilsynet.no: https://www.forbrukertilsynet.no/kom-i-gang-med-apenhetsloven](https://www.forbrukertilsynet.no/kom-i-gang-med-apenhetsloven)
- Ikdahl, I. (2022, Januar 27). *Diskriminering*. Henta frå snl.no: <https://snl.no/diskriminering>
- Johannessen, A., Christoffersen, L., & Tufte, P. (2020). *Forskningsmetode for økonomisk-administrative fag*. Oslo: Abstrakt forlag AS.
- Klima- og miljødepartementet. (2021, Oktober 11). *EØS-avtalen om klima og miljø*. Henta frå [regjeringen.no: https://www.regjeringen.no/no/tema/klima-og-miljo/innsiktsartikler-klima-miljo/eos-avtalen-og-miljo1/id2339794/](https://www.regjeringen.no/no/tema/klima-og-miljo/innsiktsartikler-klima-miljo/eos-avtalen-og-miljo1/id2339794/)
- Knudsen, O. F. (2021, Februar 18). *legitimitet*. Henta frå snl.no: <https://snl.no/legitimitet>
- Likestillings- og diskrimineringsloven. (2017). *Lov om likestilling og forbud mot diskriminering (LOV-2017-06-16-51)*. Henta frå <https://lovdata.no/pro/lov/2017-06-16-51>
- mathcracker. (2022, mars 29). *Critical Correlation Calculator*. Henta frå [mathcracker.com: https://mathcracker.com/critical-correlation-calculator#results](https://mathcracker.com/critical-correlation-calculator#results)
- Meidell, Anita; Eitrem, Anna. (2021). *Bærekraftsansvarlige i små og mellomstore bedrifter*. Magma. Henta frå <https://nye.econa.no/faglig-oppdatering/medlemsbladet-magma/5->

2021/barekraftsansvarlige-i-sma-og-mellomstore-bedrifter/

Neenu, S. (2022, april 24). *Top 7 Sustainability Issues with Construction Industry*. Henta frå theconstructor.org: <https://theconstructor.org/construction/top-7-sustainability-issues-construction-industry/39433/>

Næringslivets Hovedorganisasjon. (2022, Mars 5). *EUs taksonomi og handlingsplan for bærekraftig finans*. Henta frå nho.no: <https://www.nho.no/tema/energi-miljo-og-klima/artikler/eus-taksonomi-og-handlingsplan-for-barekraftig-finans/>

Otterlei, K., & Sletvold, H. (2018). *Miljørapportering: En studie av motivene som ligger til grunn for bedrifters rapporteringspraksis*. Trondheim: NTNU Handelshøyskolen. Henta frå <https://ntnuopen.ntnu.no/ntnu-xmlui/bitstream/handle/11250/2577649/Otterlei%20og%20Sletvold.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Regnskap Norge. (2020, Juni 5). *Regnskap Norge gjør det enklere å rapportere på bærekraft*. Henta frå regnskapnorge.no: <https://www.regnskapnorge.no/faget/artikler/medlemsaktuelt/regnskap-norge-gjor-det-enklere-a-rapportere-pa-barekraft/>

Regnskapsloven. (1999). *Lov om årsregnskap (LOV-1998-07-17-56)*. Henta frå <https://lovdata.no/pro/lov/1998-07-17-56>

Sundalskleiv, L. N. (2021, August 24). *NSRS ER LIVE!* Henta frå regnskapnorge.no: <https://www.regnskapnorge.no/faget/artikler/bransjeaktuelt/nsrs-er-live/>

Sundalskleiv, L. N. (2021, Oktober 29.). *Små og mellomstore bedrifter risikerer å miste kunder og kontrakter*. (L. N. Sundalskleiv, Red.) Henta frå regnskapnorge.no: <https://www.regnskapnorge.no/magasin/sma-og-mellomstore-bedrifter-risikerer-a-miste-kunder-og-kontrakter/>

The Governance Group. (2021). *Tall som teller - Bærekraft på børs 2021*. Oslo: The Governance Group AS. Henta frå <https://www.thegovgroup.org/wp-content/uploads/2021/10/TheGovGroup-Baerekraft-pa-CC%8A-bors-2021.pdf>

Åpenhetsloven. (2021). *Lov om virksomheters åpenhet og arbeid med grunnleggende*

menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold (LOV-2021-06-18-99). Henta frå
<https://lovdata.no/pro/lov/2021-06-18-99>